

Маріо
Варгас
Львіоса
ХТО
ВОЙВ
ПАЛОМІНО
МОЛЕРО?

Лауреат
Нобелівської
премії з літератури
2010 р.

Mario Vargas Llosa

**¿Quién mató a
Palomino Molero?**

SEIX BARRAL
BARCELONA

Маріо Варгас Льюса

ХТО ВБИВ Паломіно Молеро?

*З іспанської переклали
Сергій Борщевський та Лев Олевський*

ВИДАВНИЦТВО АНЕТТИ АНТОНЕНКО
ЛЬВІВ

ББК 84 (7 Пер) 6-4
Л-90

Маріо Варгас Льяоса
ХТО ВБИВ ПАЛОМІНО МОЛЕРО?

Повість

З іспанської переклали Сергій Борщевський та Лев Олевський

Перекладено за виданням:

Mario Vargas Llosa

¿Quién mató a Palomino Molero?

© Editorial Seix Barral S.A., 1986

ISBN 9788432205422

Дія повісті «Хто вбив Паломіно Молеро?» охоплює лише дев'ятнадцять днів, короткий проміжок часу від скоєння злочину до його розкриття. А водночас — кримінальний сюжет, напружена атмосфера, в якій, однак, не бракує гумору і ліричних моментів, що дозволяють авторові дослідити хиби суспільства, де стає можливим жорстоке вбивство.

Це видання присвячується 80-літтю від дня народження Маріо Варгаса Льяоси. Вперше повість опубліковано в журналі «Всесвіт», 1988, № 8.

Усі права застережені. Жодну частину цього видання не можна перевидавати, перекладати, зберігати в пошукових системах або передавати у будь-якій формі та будь-яким засобом (електронним, механічним, фотокопіюванням або іншим) без попередньої письмової згоди на це **ТОВ «Видавництво Анетти Антоненко»**.

© Mario Vargas Llosa, 1986

© Сергій Борщевський,
український переклад, 2016

© Лев Олевський,
український переклад, 2016

© «Видавництво Анетти Антоненко», 2016

ISBN 978-617-7192-41-0

I

— А трясця твоїй матері! — пробурмотів Літума, відчуваючи, що його от-от знудить. — Що вони з тобою зробили, хлопче.

Хлопця повісили й водночас настромили на старе ріжкове дерево в такій неймовірній позі, що він скидався швидше на опудало чи на розтерзану карнавальну ляльку, аніж на труп. До чи й після вбивства над ним знущалися з нечуваною жорстокістю: ніс та губи порізані, весь заюшений кров'ю, в синцях, шрамах та опіках від сигарет; і то було не все: Літума завважив, що бідолаху намагалися оскопити, бо яєчка звисали мало не до колін. Небіжчик був босий, голий від пояса донизу, сорочка висіла клаптями. Молодик був худорлявий, смаглявий і кощавий. Серед роїща мух над головою лисніло чорне кучеряве волосся. Кози пастушати длубалися в кам'янистому ґрунті, шукаючи собі поживи, й Літумі раптом подумалось, що вони от-от почнуть скубти ноги трупа.

— Хто це зробив, трясця твоїй матері? — прохрипів Літума, тамуючи нудоту.

— А звідки я знаю, — озвався малий. — Чого ви мене лаєте, ніби це я винен? Подякуйте, що прибіг і покликав вас.

— Я не лаю тебе, хлопче. Просто не віриться, що на світі є такі нелюди.

Хлопчак, певно, натерпівся страху, коли вранці гнав кіз через цю кам'янисту місцину й натрапив на моторошне видовище. Проте повівся як доброчесний громадянин: залишив своїх кіз пастися біля небіжчика і мерщій подався до Талари, повідомити у поліційний відділок. Похвальний вчинок, адже звідси до Талари простувати щонайменше годину. Літумі пригадалося його спітніле личко і те, як він ще з порога зарепетував:

— Там когось убили, на дорозі в Лобітос. Можу вас відвести, тільки не баріться. Бо кіз я залишив самих, ще покрадуть.

На щастя, кози були всі; приголомшений побаченим, поліцай завважив, однак, як хлопчина по пальцях перелічив їх і полегшено зітхнув, всенькі, мовляв.

— Пресвята богородице! — зойкнув за його спиною таксист. — Та що ж це робиться?

Дорогою пастушок приблизно змалював їм, що вони мали побачити, але одне уявляти, і зовсім інше побачити й відчутти сморід. Бо смерділо нестерпно. Та воно й не дивно: від спеки, здавалося, лопалося й каміння. Тож і труп швидко розкладався.

— Допоможете зняти його? — запитав Літума.

— Куди дінешся, — пробурчав таксист, перехрестився, а тоді сплюнув у бік дерева. — Якби знаття, для чого придасться мій «форд», нізащо б не купив його. Ви з лейтенантом просто зловживаєте моєю безвідмовністю.

Дон Херонімо був єдиним таксистом у Таларі. Його старий ридван, чорний і великий, як катафалк, міг скільки завгодно носитися навіть по той бік загорожі,

яка відмежовувала містечко від контор та котеджів грінго з «Інтернешнл петролеум компанії». Лейтенант Сильва й Літума користалися таксі щоразу, якщо мали долати відстань завелику для коня або велосипеда — єдиних транспортних засобів у поліційному відділку. Таксист невдоволено бурчав, коли його кликали, мовляв, тільки вводять у збиток, хоч у таких випадках лейтенант і оплачував бензин.

— Стривайте-но, доне Херонімо, добре, що згадав, — мовив Літума, коли вони вже намірились були зняти небіжчика. — Не варто поки що чіпати його. Нехай спершу прибуде судовий слідчий і обстежить труп.

— То через цю халепу мені робити ще одну ходку? — прохрипів старий. — Але кажу відразу: слідчий або нехай платить мені, або шукає іншого дурня.

І раптом ляснув себе по лобі. Витріщив очі і втупився в небіжчика.

— Та я ж його знаю! — вигукнув він.

— І хто ж це?

— Один із солдатів авіабази з останнього призову. — Обличчя старого пожвавішало. — Це він. Хлопець із П'юри, який співав болеро.

II

— Співав болеро? Отже, це той, що про нього я тобі казав, братику,— впевнено мовив Мавпа.

— Так, — погодився Літума. — Ми встановили, що то — він. Паломіно Молеро з Кастилії*. Однак це не з'ясовує, хто його вбив.

Вони сиділи в барі Шерепи, неподалік стадіону, де якраз, певно, відбувався матч з боксу, бо до них виразно долинали вигуки уболівальників. Поліцай приїхав до П'юри, скориставшись своїм вихідним; водій ваговоза з «Інтернешнл» підкинув його сюди вранці, а ввечері мав прихопити назад до Талари. У П'юрі Літума завжди гайнував дозвілля зі своїми кузенами Леонами — Хосе й Мавпою, та ще Хосефіно, їхнім приятелем з кварталу Гальїнасера. Літума й брати Леони були з кварталу Мангачерія; хоч обидва квартали страшенно суперничали, однак дружба четвірки виявилась дужчою за цю перешкоду. Друзі були нерозлучні, вони мали свій гімн і називали себе Непереможними.

— Розкрий злочин, і тобі дадуть генерала, Літумо, — кисло скривився Мавпа.

— Не так воно просто. Ніхто нічого не знає, ніхто нічого не бачив, а найгірше те, що власті не сприяють.

— Хіба там, у Таларі, влада не ви, брате? — здивувався Хосефіно.

— Лейтенант Сильва та я представляємо поліційну владу. А от військово-повітряні власті не сприяють нам. А хлопець служив в авіації, і якщо вони не допоможуть, то який дідько все розкопає? — Літума здмухнув піну з кухля й сьорбнув пива, роззявивши

* Кастилія — округ у П'юрі.

рота, як крокодил. — Трясця їхній матері! Якби ви тільки бачили, що вони з ним зробили, то не веселилися б так і не збиралися б до борделю. І зрозуміли б, що ніщо інше не йде мені в голову.

— Та ми розуміємо, — відказав Хосефіно, — але набридло без кінця говорити про якийсь труп. Дай уже йому спокій, Літума.

— Це тому, що ти став поліцаєм, — докинув Хосе. — Ця робота вимотує всього. Та й не для тебе вона. Поліцаєві треба мати кам'яне серце, бути справжнім покидьком, якщо на те. А ти з біса вразливий.

— Атож, я такий, — скрушно визнав Літума. — У мене з голови не йде той малий. Дошкуляють кошмари, мені здається, що то мене оскопили, а не його. В нього, сердеги, яєчка звисали мало не до колін, розчавлені на яєчню.

— А ти хоч помацав їх, братику? — зареготав Мавпа.

— До речі, про яєчка: лейтенант Сильва ще не впорав оту товстуху? — поцікавився Хосе.

— Ця подробиця позбавляє нас спокою, — додав Хосефіно. — То як, він ще не впорав її?

— Він, певно, помре, якщо не доб'ється свого, — зітхнув Літума.

Хосе підвівся:

— Ну гаразд, сходитімо в кіно та трохи розважимося, бо до півночі збудимося, як на поминках. У «Вар'єдадес» іде мексиканський фільм з Росітою Кінтанною в головній ролі. Звісно, коштом поліції.

— Я не маю навіть на пиво, — докинув Літума. — Позичиш, Шерепо?

— Нехай тобі позичає знаєш хто, — відказала Шерепа, що нудьгувала за шинквасом.

— Я знав, що ти так скажеш, — мовив Літума. — Просто хотів подратувати тебе.

— Подратуй свою матір, — позіхнула Шерепа.

— Два-нуль, — криво осміхнувся Мавпа. — На користь Шерепи.

— Не сердься, Шерепо, — мовив Літума. — Ось тобі гроші. І не чіпай моєї матусі, нехай собі спочиває спокійно на кладовищі в Сімбілі.

Шерепа, довготелеса сувора жінка непевного віку, порахувала гроші і простягла решту, коли поліцай, брати Леони та Хосефіно зібралися виходити.

— А скажи, Шерепо, — підкусив її Хосефіно. — Тебе ще не били пляшкою по голові за таку твою чемність?

— А чого тебе так цікавить? — Шерепа навіть не удостоїла його поглядом.

— Бо тебе нею колись-таки пригостять, надто вже люб'язна.

— Піду об заклад, що тільки не ти, — позіхнула Шерепа і знову зіперлася на шинквас — грубезну дошку, покладену на кілька діжок.

Четверо Непереможних перетнули піщану місцину, дійшли до шосе й повз п'юрьський клуб для білих рушили до пам'ятника Грау*. Вечір був теплий, тихий і зоряний. Пахло ріжковими деревами, козами, осячим послідом, смажениною, і Літума, в якого з думок не йшов розтерзаний Паломіно Молеро, запитав себе, чи не жалкує він, що служить у поліції, а не провадить божемне життя Непереможного. Ні, не жалкує. Хоча служба й бридка, однак тепер має зарібок і його життя не таке непевне. Хосе, Мавпа та Хосефіно насвистували якийсь вальс, а він силкувався уявити приємний голос і чарівливу мелодію, якими малий зачаровував слухачів. Біля «Вар'єдадес» розпрощався з кузенами й

* Грау Мігель (1834—1879) — перуанський адмірал, брав участь у війні з Чилі 1879—1883 рр.

Хосефіно, мовляв, водій ваговоза мусить вертатися до Талари дещо раніше, тож він підкине і його. Друзі ще спробували стрельнути в нього кілька дрібняків, але нічого з того не вийшло.

Літума попростував до головної площі. На розі побачив поета Хоакіна Рамоса з моноклем; він волік козу, яку називав своєю газеллю. На площі вирував люд, мовби в чеканні нічного свята. Не звертаючи ні на кого уваги, швидко, наче закоханий, що спізнюється на побачення, Літума перетнув Старий міст і подався до Кастилії. Задум визрів ще за пивом у Шерепи. А раптом старої немає? Або переїхала кудись, щоб забути горе?

Жінка, проте, сиділа біля своєї цегляної оселі на ослоні й лушила в миску кукурудзу. Крізь прочинені двері було видно освітлену газовою лампою кімнату і скромні меблі: плетені стільці, деякі без сидіння, стіл, кілька глеків з висушеного гарбуза, скриню, що, либонь, правила за буфет, і кольорове фото. «Худенький»,— подумав сержант.

— Добрий вечір, — мовив, поставши перед господинею. Завважив, що жінка боса і в тому ж чорному платті, що і вранці, коли приходила до відділка в Таларі.

Вона пробубоніла «добрий вечір» і подивилась на нього, не впізнаючи. Кілька миршавих собак донюхувалися довкола й гарчали. Віддалік чувся бренькіт гітари.

— Чи можу я побалакати з вами, доньє Асунто? — чемно запитав Літума. — Про вашого Паломіно.

У сутінках Літума розгледів зморшкувате обличчя старої, її очиці, недовіжливо втуплені в нього з-під

набряклих повік. Вони в неї завжди такі чи опухли від сліз?

— Не впізнаєте мене? Я поліцай Літума з відділка в Таларі. Я був там, коли ви давали свідчення лейтенантові Сильві.

Жінка перехрестилася, бурмочучи щось нерозбірливе, і Літума побачив, як вона важко підвелася. Зайшла в хату, тягнучи ослін і миску з кукурудзою. Він пішов за нею і, переступивши поріг, одразу зняв кашкета. Думка про те, що це домівка худенького співця, бентежила його. Він прийшов сюди не за наказом начальника, а з власної ініціативи, щоб трохи заспокоїтися.

— Ви знайшли її? — прошамкотіла жінка тремтячим голосом, як і в Таларі, коли давала свідчення. Вона опустила на стілець, а що Літума непорозуміло дивився на неї, додала голосніше: — Гітару мого сина. Знайшли її?

— Ще ні, — відказав Літума і відразу пригадав, як донья Асунта, схлипуючи і відповідаючи на запитання лейтенанта Сильви, дуже наполягала, щоб їй повернули синову гітару. Потім, коли жінка пішла, вони з лейтенантом забули про це. — Не турбуйтеся. Рано чи пізно ми її знайдемо, і я сам принесу її вам.

Вона знову перехрестилась, і Літумі здалося, що стара проганяє його. «Я нагадую їй про нещастя», — подумав.

— Він не хотів брати її туди, але я сказала: візьми її, візьми, — прошамкотіла стара майже беззубим ротом. — Ні, матусю, казав, на базі мені ніколи буде грати, та й невідомо, чи знайдеться шафка, щоб сховати її. Нехай лишається тут, пограю, коли повернуся до П'юри. «Ні, ні, синку, візьми її, розважатимешся,

акомпануватимеш собі, коли співатимеш. Не залишай, адже ти так її любиш, Паломіно». Ох, бідолашний мій синку.

Вона заплакала, й Літума пожалкував, що своєю появою розбурхав жінчине горе. Зняковіло почухав потилицю, мимрячи якісь співчутливі слова. Щоб хоч щось робити, сів. Так, на знімку був він, у день першого причастя. Поліцай дивився на дещо вилицювате обличчя смаглявого хлопчика з ретельною зачіскою, в білому вбранні, зі свічкою в правій руці, молитовником у лівій і ладанкою на грудях. Фотограф підфарбував щоки й губи. Хворобливе хлопча з замріяним личком, немов побачив дитя боже.

— Він уже тоді чудово співав, — схлипнула донья Асунта, показуючи на фотографію. — Отець Гарсія доручав йому співати у хорі і навіть під час богослужіння йому плескали.

— Всі кажуть про його чарівний голос, — докинув Літума, — що він міг стати справжнім артистом, як оті, що співають по радію та гастрюють. Всі так кажуть. Артистів не треба брати в армію, їх слід звільняти від цього.

— Паломіно міг і не йти, — пояснила донья Асунта. — Він був звільнений.

Літума пильно глянув на жінку. Вона перехрестилася й заплакала знову. Літума слухав її плач і дивився на комашню над лампою, що дзижчала й билася об скло, силкуючись досягти полум'я. Шукали собі смерті, бідолашні.

— Ворожбит сказав, що коли знайдуть її, знайдуть і їх, — схлипнула донья Асунта. — Тих, хто взяв його гітару і вбив його. Вбивці! Вбивці!

Літума кивнув. Хотілося курити, але не виходило диміти сигаретою, коли жінка так побивалась.

— То вашого сина звільнили від військової служби? — наважився запитати він.

— Єдиний син матері-вдови, — проказала донья Асунта. — Паломіно лишився один у мене, бо двоє інших померли. Такий закон.

— Авжеж, закони часто порушуються. — Літума почухав потилицю, певний, що жінка знову вдариться в сльози. — Отже, вони не мали права його призивати? Яке беззаконня. І якби його не призвали, він би напевне ще жив.

Донья Асунта заперечливо похитала головою і втерла очі полою спідниці.

Віддалік, як і доти, бренчала гітара, і Літумі спала химерна думка, ніби гітарист у п'їтмї, десь на березі ріки, задивлений на місяць, це хударлявий.

— Його не призвали, він пішов добровольцем, — зітхнула донья Асунта. — Ніхто його не силував. Записався в авіацію, бо так йому забаглося. Сам напивав собі лиха.

Літума мовчки дивився на неї: невисока, босі ноги ледь діставали до підлоги.

— Сїв у автобус до Талари, прийшов на базу й заявив, що хоче служити в авіації. Бідолашний! Він сам знайшов свою смерть. Нещасний Паломіно!

— А чому ж ви не сказали цього лейтенанту Сильві там, у Таларі?

— А хїба він мене питав? Я відповіла на все, що він запитував.

Це була правда. Чи були в Паломіно вороги, чи погрожували йому, чи вона, бува, не чула, як він сварився або бився з кимось, чи не знає, хто міг би мститися йому, чи не казав він, що збирається втекти з бази. Жінка тільки покїрливо відповідала: ні, ніхто,

ніколи. Однак лейтенантові навіть на думку не спало запитати, пішов худорлявий на службу по призову чи добровільно.

— Виходить, йому до вподоби армійське життя? — здивувався Літума. Схоже, що в нього склалося хибне уявлення про хлопця.

— Цього і я сама не збагну, — знову схлипнула донья Асунта. «Навіщо ти це робиш, синку? Ти — в авіацію? Ти, ти! Та ще й там, у Таларі? Літаки розбиваються, а ти хочеш, щоб я померла від страху? Як ти міг вчинити таке, не порадившись зі мною?» «Бо ти б не дозволила мені, матусю». «Але чому, Паломіно?» «Мушу їхати до Талари. Бо це питання життя або смерті, мамо!»

«Певніше, смерті», — подумав Літума.

— А чому це було для вашого сина питанням життя або смерті?

— Не знаю, — вчетверте чи вп'яте перехрестилася донья Асунта. — Він не хотів казати мені й забрав таємницю з собою. Ой леле! Що ти наробив, Паломіно?

Брунатна кізочка з білими плямами просунула голову до кімнати й дивилася на жінку великими співчутливими очима. Якась тінь відтягла її за мотузку.

— Певно, невдовзі він уже розкаювався, — снував здогадки Літума. — Коли побачив, що армійське життя — не розкоші й розваги, як доти уявляв, а щось украй кепське. Тому і втік. Принаймні це мені зрозуміло. От тільки не збагну, навіщо його вбили. Та ще й так по-звірячому.

Він розмірковував уголос, проте донья Асунта ніби й не чула його. «А може, він хотів утекти з П'юри, це було для нього питанням життя або смерті? Хтось йому погрожував у місті, і він вирішив, що безпечніше

в Таларі, на військово-повітряній базі. Однак не витримав армійської дисципліни і втік. А той чи ті, від кого він тікав, знайшли його і вбили. Але чому саме так? Треба бути божевільним або монстром, щоб так катувати хлопця, майже ще підлітка. Дехто, скажімо, йде в армію через нещасливе кохання. Може, він зневірився в коханні? Може, до нестями закохався, а дівчина дала відкоша чи зрадила? І від прикрості вирішив податися світ за очі. І куди? До Талари. Як? Стати військовим». Це здавалося Літумі і ймовірним і неймовірним водночас. Він знову знервовано почухав потилицю.

— Навіщо ви прийшли сюди? — несподівано вступилася в нього донья Асунта.

Літума відчув себе не зовсім певно. Справді, навіщо він тут? А так собі, проста цікавість.

— Гадав, що натраплю на якийсь слід, — пробурмотів Літума.

Донья Асунта недовіжливо дивилася на нього, і Літума подумав: «Здогадалася, що збрехав».

— Ви ж тримали мене там три години, і я вам розповіла все, що знаю, — проказала вона з болем. — Чого вам іще треба? Чого? Чи, гадаєте, я знаю, хто вкоротив віку моему синочку?

— Не ображайтеся, — вибачився Літума. — Не буду вам набридати, тож іду. Дякую, що прийняли мене. А щось з'ясується, неодмінно дамо знати.

Він підвівся, пробурмотів «добраніч» і вийшов, не подавши руки, боячись, що донья Асунта не простягне своєї. Абияк напнув кашкета. Ступив кілька кроків землистою вуличкою Кастилії під ясними незліченними зорями і трохи заспокоївся. Гітарних переборів уже не чулося, лише вереск

дітлахів, що билися або гралися, людський гомін біля осель та ще собачий гавкіт зносився в повітря. «Що з тобою? — подумав він. — Чого ти такий стривожений? Бідолашний хлопець. Тепер не бути мені справжнім Непереможним, поки не збагну, звідки беруться такі лиходії. А з усього видно, що він непоганий хлопчина, з тих, хто й мухи не скривдить».

Дійшов до Старого мосту і замість перетнути його й повернутися до міста, зайшов у «Річковий бар» — дерев'яну споруду посеред старовинного мосту, що з'єднував обидва береги річки П'юри. В горлі Літуми пересохло. Бар був порожній.

Щойно вмовстився на стілець, як відразу підійшов Мойсес на прізвисько Дамбо*, капловухий власник закладу і бармен водночас.

— Ніяк не звикну до тебе в уніформі, Літумо! — пожартував він, подаючи лукумовий сік**. — Ти в ній якийсь не той. А де ж Непереможні?

— Пішли на мексиканський фільм, — відказав Літума й спрагло ковтнув соку. — А мені треба до Талари.

— Кепська ця історія з Паломіно Молеро, — простягнув Мойсес сигарету. — Це правда, що йому відрізали яечка?

— Не відрізали, а відірвали, — неохоче буркнув Літума. Всіх одне цікавить. А тепер ще й Мойсес.

— Ет, до дідька, — Дамбо ворухнув великими вухами, наче велетенська комаха крилами. До всього він був носатий, з випнутим підборіддям — справжнє диво природи.

— Ти знав того хлопця? — поспитав Літума.

* Дамбо — слоненя-вухань, герой однойменного анімаційного фільму американського режисера Бена Шарпстіна.

** Лукума — плід однойменного тропічного дерева.

— Як і ти, напевно. Невже не пригадуєш? Білі наймали його співати серенади. Його запрошували на свята, до процесій, у клуб «Грау». Він співав незгірше від Лео Маріні*, далєбі. Ти мусив його знати, Літумо.

— Всі це кажуть. Брати Леони й Хосефіно запевняють, ніби одного вечора, коли його запросили співати в Шерепи, ми були разом. Та щось не пригадую.

Він приплющив повіки, намагаючись відновити в пам'яті низку однакових вечорів за заставленим пляшками дерев'яним столиком, серед ядучого сигаретного диму, алкогольних випарів, п'яних голосів, невиразних постатей і звуків гітари, що награвала вальси й тондеро**. Чи міг він розрізнити у вервечці тих вечорів юний голос, лагідний, ніжний, що закликав танцювати, обіймати жінку, шепотіти їй прекрасні слова? Ні, ніде в пам'яті не віднаходилося того спогаду. Кузени й Хосефіно помиляються: його там не було, і він ніколи не чув співу Паломіно Молеро.

— Знайшли вбивць? — поцікавився Мойсес, випускаючи дим з носа і рота.

— Ще ні, — відповів Літума. — А ти приятелював з ним?

— Часом він заходив випити соку. Не те, щоб приятелював, однак іноді теревенили.

— Він був товариський, балакучий? Чи серйозний і потайний?

— Мовчазний і сором'язкий, — відповів Мойсес. — Романтик, трохи ніби й поет. Шкода, що його призвали. Йому нелегко далось те життя в казармі.

— Його не призвали, він був звільнений від військової служби. — Літума з насолодою допив сік. — Пішов добровільно. Матері це незрозуміло. Як і мені.

* Лео Маріні — відомий у п'ятдесяті роки виконавець болеро.

** Тондеро — перуанський народний танок.

— Так чинять зневірені в коханні, — ворухнув вухами Дамбо.

— І я так гадаю, — погодився Літума. — Але це не пояснює, хто його вбив і за що.

У «Річковий бар» увійшов гурт чоловіків, і Мойсес подався до них. Треба було йти шукати водія вагоза, щоб вертатися з ним до Талари, але Літума відчував непереборні лінощі. Тож не поворухнувся. Бачив, як хлопець наструнчував гітару, бачив його на темних вулицях П'юри в кварталі для білих, біля загорож та балконів їхніх наречених та коханих, яких він чарував своїм співом. Потім бачив, як хлопець бере гроші за серенади. Може, він і купив гітару на ті гроші, збираючи не один місяць? Але чому від'їзд із П'юри став для нього питанням життя чи смерті?

— Щойно я згадав, — раптом ворухнув вухами Мойсес.

— Що ти згадав? — Літума поклав на шинквас гроші за сік.

— Він був закоханий по вуха. Сам розповідав дещо. Немоżliве кохання. Так він мені сказав.

— До заміжньої жінки?

— Звідки мені знати, Літумо! Існують різні неможливі кохання. Закохатися в черницю, наприклад. Але я добре запам'ятав ці його слова. «Чого ти такий сумний, хлопче?» «Бо закохався, Мойсесе, і кохання моє неможливе». Тому, певно, і пішов в авіацію.

— А він не казав, чому його кохання неможливе? І хто вона?

Мойсес заперечливо похитав головою і вухами водночас.

— Казав тільки, що бачився з нею потай. І що увечері звіддалік співає їй серенади.

— Зрозуміло, — мовив Літума. Він уявив, що хлопець тікає з П'юри, боячись гніву ревнивого чоловіка, який погрожує його вбити. Якби знати, в кого він закохався, чому його кохання неможливе, це б неабияк допомогло. Певно, і жорстокість, з якою його мордували, пояснюється несамовитими ревнощами.

— Якщо це тобі допоможе, додаю, що його любка живе біля аеродрому, — додав Мойсес.

— Аеродрому?

— Якось увечері ми розговорилися; Паломіно Молеро сидів, де ти зараз. Коли він почув, що мій приятель їде в Чіклайо, то спитав, чи той не підкине його до аеродрому. «Що ти там робитимеш о цій порі, хлопче?» «Заспіваю серенаду своїй коханій, Мойсесе». Отже, вона живе десь там.

— Але ж там лише пісок і ріжкові дерева, Мойсесе.

— Поміркуй, Літумо, — ворухнув вухами Думбо. — Шукай, шукай.

— Атож, звичайно, — пошкріб потилицю Літума. — Там же поряд військово-повітряна база, житла льотчиків...

III

— Атож, атож, житла льотчиків,— повторив лейтенант Сильва. — Це вже щось. Тепер цей сучий син не скаже, що ми забираємо в нього час.

Літума помітив, що лейтенант, хоч і провадив розмову і розповідав про зустріч із командиром військово-повітряної бази, проте тілом і душею був біля доньї Адріани, яка підмітала шинок. Від її швидких і різких рухів спідниця часом задиралася вище колін, і тоді було видно туге дебеле стегно; коли ж нахилялася зібрати сміття, видніли її груди, вільні й високі під легкою перкалевою сукнею. Очиці лейтенанта не пропускали жодного поруху шинкарки і спалахували хтивими вогниками. Чому донья Адріана так збуджувала лейтенанта Сильву, Літума не міг второпати. Сам білявий, молодий і гарний, з руськими вусиками й у темних окулярах, які рідко знімав, він міг полонити будь-яку таларську дівчину. Але його цікавила лише донья Адріана. Він навіть зізнався Літумі: «Ця гладуха геть забила мені памороки!» Хто його збагне? Віком вона годилася йому в матері, в її волоссі де-не-де пробивалася сивина, та й була вона опасиста з усіх боків, без ознак талії. Донья Адріана була замужем за Матіасом, рибалкою, котрий уночі рибалив, а вдень відсипався. Мешкали вони в кімнаті за шинком, мали кількох дорослих дітей, які жили окремо, а двоє з них працювали якраз в «Інтернешнл петролеум компані».

— Так дивитися на донью Адріану, то можна й очі зіпсувати, лейтенанте. Хоч окуляри начепіть.

— Вона що не день гарнішає, — проказав лейтенант, не відриваючи погляду від віника доньї Адріани. Потер

об штани золотий перстень на безіменному пальці й додав: — Не знаю, як їй вдається, але вона справді стає все апетитніша і звабливіша.

Чекаючи таксиста, вони випили по кухлю козячого молока і з'їли по бутерброду з сиром. Полковник Міндро призначив зустріч о восьмій тридцять. Вони були єдині відвідувачі в шинку — легкій споруді з бамбуку, рогожі та поцинкованого каламіну; з полицями, заставленими пляшками, коробками та бляшанками, кількома скособоченими столиками й примусом у кутку, де донья Адріана куховарила для своїх постійних клієнтів. Крізь проріз у стіні видніла кімната, де після нічної риболовлі спав Матіас.

— Ви й не знаєте, як вихваляв вас лейтенант, поки ви підмітали, доньє Адріано, — посміхнувся Літума, коли шинкарка з віником наблизилася до них, вихиляючи стегнами. — Каже, що попри роки й вагу ви — найзвабливіша жіночка в Таларі.

— Кажу так, бо певен цього, — мовив лейтенант Сильва з виразом завойовника. — І це щира правда, донья й сама це чудово розуміє.

— Аніж збиткуватися над матір'ю сімейства, нехай ваш лейтенант ревніше займається своїм ділом. — Донья Адріана зітхнула і вмостилася на ослоні біля шинквасу, її обличчя посмутніло. — Аніж чіплятися до заміжніх жінок, нехай краще пошукає убивць.

— Аколи я їх знайду? — Лейтенант хтиво прицмокнув язиком. — Подаруєте мені однецьку ніч? Присягаю, що за таку винагороду я їх умить візьму в кайданки й покладу до ваших ніг.

«Каже так, ніби вбивці вже відомі», — подумав Літума. Зальоти лейтенанта розважали його, однак

згадка про співака засмучувала. Якби цей клятий полковник Міндро допоміг, було б куди легше. Коли б він, знаючи всі подробиці, маючи досє і змогу допитати особовий склад авіабази, захотів допомогти, вони натрапили б на слід і схопили б тих покидьків. Але полковник Міндро егоїст. Чому він не хоче допомогти їм? Бо льотчики мають себе за принців з блакитною кров'ю, а поліцію зневажають.

— Пусту, нахабо такий, бо розбуджу Матіаса! — сердито запручалася донья Адріана, яка саме простягла лейтенантові пачку сигарет «Інка», а той вхопив її за руку. — Лапай свою служницю, безсоромнику, а не заміжню жінку і матір сімейства.

Лейтенант відпустив її, щоб припалити сигарету, і злість доньї Адріани вляглася. Так було завжди: вона спалахувала, як сірник, від залицянь, проте це їй, певно, подобалось. «Всі вони трохи шльондри», — похмуро подумав Літума.

— В містечку тільки й мови про це, — озвалася донья Адріана. — Я тут народилася, і ніколи в Таларі нікого не вбивали так жорстоко. Тут люди вбивають одне одного по-божеськи і в чесному двобої, як справжні чоловіки. Але щоб так розпинати і мордувати людину — ніколи. А ви байдикуєте. Ганьба!

— Ми не байдикуємо, матусю, — заперечив лейтенант Сильва. — Але полковник Міндро не сприяє нам. Не дає допитати приятелів Паломіно Молеро. А вони мусять щось знати. Ми через нього блукаємо манівцями. Але рано чи пізно все впливе.

— Бідолашна його мати, — зітхнула донья Адріана. — Полковник Міндро вважає себе великим тузом, досить лише глянути на нього, коли він з'являється під ручку зі своєю донькою. Не привітається й не гляне. А вона ще гірша. Гордячка!

Ще не було восьмої, а вже припікало. Золотаве проміння пробивалося крізь рядюжку, проникало крізь шпарини в бамбуку й дахові. Шинок наче простромили ці світлі списи, і в них кружляли порошок й десятки мух. На вулиці не було людно. Літума чув неголосний плюскіт прибою, хлюпотіння хвиль. Море було поряд, і повітря пахло ним. То був міцний і приємний запах, проте підступний, бо навіював згадку про чисті пляжі й прозорі води, а море біля Талари було в нафтових плямах та бруді з кораблів, що швартувалися в порту.

— Матіас запевняє, що хлопець мав чудовий голос, що він був справжнім артистом, — вигукнула донья Адріана.

— Дон Матіас знав Паломіно Молеро? — запитав лейтенант.

— Кілька разів він чув, як той співає, поки ладнав снасті.

Старий Матіас Керекотільйо і двоє його помічників саме перетягували сіті й наживку на човен «Таларський лев», коли почулися гітарні перебори. Місяць був ясний і світив так, що й без ліхтаря було видно: з півдюжини тіней на березі — то пілоти. Вони сиділи на піску між човнів і палили. Коли хлопець заспівав, Матіас і його помічники облишили сіті й підійшли ближче. Голос у хлопця був ніжний, з модуляціями, що коли слухав його, хотілося плакати, а спину пробирав мороз. Він проспівав «Дві душі», а коли вмовк, йому зааплодували. Матіас Керекотільйо навіть потиснув співакові руку. «Ви нагадали мені мою молодість, і мені стало сумно», — мовив він юнакові. Тоді ж він дізнався, що то Паломіно Молеро з П'юри, прибув з останнім призовом. Матіас чув, як один із льотчиків проказав: «Ти міг би співати по радіо, Паломіно». Згодом чоловік

доньї Адріани ще кілька разів бачив його серед човнів, коли ладнався на «Таларському леві» виходити в море. І щоразу кидав роботу, щоб послухати пісню.

— Якщо вже Матіас так повівся, то, поза сумнівом, у хлопця янгольський голос, — запевнила донья Адріана. — Бо Матіаса не так і просто розчулити, він людина досить холодна.

«Подала, як на блюді», — подумав Літума, й лейтенант справді облизнувся, мов котяра:

— Тобто йому вже бракує духу, доньє Адріаніто? Можу погріти вас, якщо хочете, бо я — весь вогонь.

— Не треба мене гріти, — засміялася донья Адріана. — Коли холодно, я кладу в постіль пляшки з гарячою водою.

— Людське тепло приємніше, матусю, — провуркотів лейтенант Сильва, тягнучись губами до доньї Адріани, наче хотів всмоктати її.

Увійшов дон Херонімо, який приїхав по них. Він не підігнав до шинку таксі, бо застряг би на піщаній вулиці, тож лишив свій «форд» метрів за сто звідси. Лейтенант Сильва й поліцай дали розписку за сніданок і попрощалися з доньєю Адріаною. Сонце прямило нещадно: хоча було лише чверть на дев'яту, спека стояла як опівдні. Під сліпучим світлом здавалося, що люди й предмети от-от розплавляться.

— Талара повниться чутками, — казав дон Херонімо, поки вони важко йшли по піску. — Шукайте вбивць, інакше вас лінчують, лейтенанте.

— Нехай лінчують, — стеноув плечима лейтенант. — Присягаю, що я його не вбивав.

— Чого тільки люди не кажуть, — сплюнув дон Херонімо, коли дісталися таксі. — У вас не пашіли вуха?

— Вони в мене ніколи не пашать. А що кажуть?

— Ніби хочуть затерти справу, бо вбивці — великі тузи. — Дон Херонімо крутнув ручку, щоб завести двигун. Тоді підморгнув і перепитав: — Вони й справді великі тузи, лейтенанте?

— Не знаю, великі чи ні. — Лейтенант вмовився на передньому сидінні. — Але все одно погорять. Лейтенант Сильва з олімпійським спокоєм начхає на них, доне Херонімо. А тепер покваптеся, мені не хотілося б спізнитися до полковника.

Лейтенант був людиною прямодушною, і Літума ставився до нього не лише з повагою, а й з благоговінням. Той був хвальком, безсоромним, навіть облесливим, і втрачав голову, коли йшлося про гладуху-шинкарку, однак Літума бачив, як, розбираючи заяви та скарги, що надходили до відділку, лейтенант намагався чинити по справедливості. І нікому не віддавав переваги.

— Що ви вже з'ясували, лейтенанте? — Дон Херонімо натискав на клаксон, проте дітлахи, собаки, свині, віслюки та кози не квапилися зійти з дороги.

— Дулю з маком, — скривився лейтенант.

— Небагато, — чмихнув таксист.

У відповідь пролунали ті ж слова, що їх Літума вже чув від свого начальника:

— Сьогодні ми щось таки визнаємо, нюхом чую.

Вони вже дісталися околиці містечка; обабіч дороги гола кам'яниста місцина їжачилася нафтовими вишками. Вдалині зблискували дахами будівлі авіабази.

«Хоч би що-небудь», — майнула думка в Літуми. Чи визнають вони колись, хто й за віщо вбив хлопця? Це було викликане не просто прагненням справедливості

чи покари, а бажанням побачити їхні обличчя, почути, як вони могли зробити те, що зробили з Паломіно Молеро.

В караульні бази черговий офіцер зміряв їх поглядом з голови до п'ят, ніби вперше бачив. І змусив чекати під пекучим сонцем, не запросивши навіть до приміщення. Тим часом Літума роздивлявся довкола. Ну й щасливчики! Жити й працювати в такому місці! Праворуч вишикувались офіцерські будиночки — однаковісінькі, дерев'яні, на палях, пофарбовані в синій та білий колір, з москітними сітками на вікнах та дверях і садочками з доглянутою геранню. Побачив жінок з дітьми, дівчат, які поливали квіти, чув сміх. Льотчики, либонь, жили не згірше від грінго з «Інтернешнл», хай їм біс! Із заздністю дивився, які тут чистота й порядок. Був навіть свій басейн за будиночками. Літума ніколи не бачив його, але уявив жінок і дівчат у купальниках, які загоряли й плескалися у воді. Ліворуч містилися службові приміщення, ангари, контори, а за ними — злітна смуга. Трикутником стояли кілька літаків. Оце то розкошують! Як і грінго з «Інтернешнл», ці за своїми стінами та ґратами живуть, як у кінофільмах. І грінго, і льотчики могли дивитися одні на одних поверх мешканців Талари, які смажилися під спекотним сонцем унизу, в містечку, затиснутому край брудного, масного моря. Бо з бази було видно узгір'я за Таларою, де вдень і вночі озброєні вартові охороняли за штахетами будиночки інженерів, техніків і вищих чинів «Інтернешнл». І вони мали свій басейн з вишками та всім необхідним; у містечку подейкували, буцімто жінки тих грінго купаються напівголі.

Чекати довелося досить довго, перш ніж полковник Міндро запросив їх до свого кабінету. Літума проходив

повз офіцерів та курсантів і думав: «Дехто з них знає правду, дідько їх би взяв!»

— Проходьте,— кинув полковник з-за письмового столу.

Вони цокнули підборами на порозі і пройшли на середину кабінету. На столі побачили перуанський прапорець, календар, записник, теки з документами, олівці й кілька фотографій дочки полковника Міндро з батьком або самої. То була дівчина з довгастим зухвалим личком, украй серйозна. Все було в ідеальному порядку, як і шафи, дипломи й велика карта Перу, на тлі якої вирізнявся силует командира авіабази. Полковник Міндро був невисокий на зріст, кремезний, із залисинами, що тяглися від обох скронь до тімені, і сивуватими, ретельно підстриженими вусиками. Він справляв таке ж враження охайності, як і його письмовий стіл. В погляді сірих холодних очиць не було й натяку на доброзичливість.

— Чим можу служити? — мовив ввічливо, всупереч крижаному виразу обличчя.

— Ми знову до вас із приводу вбивства Паломіно Молеро, — шанобливо відповів лейтенант. — Просимо вашого сприяння, пане полковнику.

— А хіба я не сприяю? — В голосі полковника вчувалися глузливі нотки. — Хіба не ви були в цьому кабінеті три дні тому? Якщо ви загубили довідку, яку я дав, то в мене є копія.

Він швидко розкрив теку перед собою, витяг якийсь папірець і забубонів: Молеро Санчес Паломіно. Народився в П'юрі 13 лютого 1936 року, законорожденний син доньї Асунти Санчес і дона Теофіло Молеро, небіжчика. Освіта початкова закінчена і середня неповна — три з половиною роки навчався в

державному коледжі Сан-Мігель у П'юрі. Вписаний до підрозділу в 1953 році. Розпочав службу на авіабазі в Таларі 1954 року в третій роті, де під командуванням лейтенанта Адольфо Капріати пройшов підготовку разом з іншими новобранцями. Зник з території бази в ніч з 23 на 24 березня, не повернувшись до роти після вільного дня. Оголошений дезертиром, про що подано рапорт у відповідні інстанції.

Полковник відкашлявся й глянув на лейтенанта Сильву:

— Хочете копію?

«Чому ти нас ненавидиш, — подумав Літума. — І чому ти такий деспот, трясця твоєї матері!»

— Не треба пане полковнику, — всміхнувся лейтенант. — Довідка в нас є.

— Тоді в чому справа? — нетерпляче насупився полковник. — В чому я повинен вам сприяти? У довідці сказано все, що нам відомо про Паломіно Молеро. Я особисто розмовляв з офіцерами, унтер-офіцерами та солдатами його роти. Ніхто не бачив і ніхто не знає, хто й чому міг його вбити. Моє начальство одержало детальну інформацію й задоволене нею. А ви, схоже, ні. Що ж, це ваш клопіт. Особовий склад бази нічим не запламлений тут, і в нас більше нічого з'ясовувати. Він був відлюдьком, ні з ким не приятелював, нікому не зв'язався. І навряд чи мав на базі друзів або ворогів. До занять, як свідчать рапорти, ставився не дуже ревно. Можливо, тому й дезертирував. Шукайте поза базою, з'ясовуйте, хто знав його в містечку, з ким він зустрічався після втечі і до вбивства. А тут ви гаєте час, лейтенанте. Я ж собі не можу дозволити таку розкіш.

«Чи злякає лейтенанта непоступливий безпелляційний тон полковника Міндро? Чи змусить його

відступити?» Проте Літума побачив, що його начальник незворушний.

— Ми не потурбували б вас без достатніх підстав, пане полковнику. — Лейтенант стояв виструнчений, але промовляв спокійно.

Сірі очиці полковника кліпнули, губи ворухнула подоба посмішки:

— З цього й слід було почати.

— Поліцай Літума з'ясував дещо в П'юрі, пане полковнику.

Літумі здалося, що командир авіабази побагровів. Збентеження охопило Літуму, і він подумав, що не доповість, як слід, такій непривітній особі. Однак заговорив, трохи затинаючись. Розповів, що в П'юрі довідався, що Паломіно Молеро мав звільнення від військової служби, але пішов на неї, бо, як признався матері, залишити місто було для нього питанням життя або смерті.

Він умовк. Чи слухав його полковник, що ніби невдоволено й водночас розчулено розглядав доччину фотографію на тлі дюн і ріжкових дерев? Потім кинув погляд на Літуму:

— Тобто як це — життя чи смерті?

— Сподіваємось, він це пояснив тут, коли з'явився, — втрутився лейтенант. — Може, він казав комусь, чому так раптово мусив залишити П'юру.

«Лейтенант вдає з себе простака чи полковник і його вивів з рівноваги?» Командир авіабази втупився очима в офіцера, наче підраховував прищики на його обличчі. Від того погляду лейтенант Сильва мав би спаленіти, проте він не збентежився і незворушно чекав, що скаже полковник.

— А вам не здається, що якби ми це знали, то зазначили б у довідці? — проказав той роздільно,

наче його співрозмовники не розуміли мови чи були нетямкуваті. — Ви не подумали, що якби ми на базі знали, що хтось переслідує Паломіно Молеро й погрожує йому, то негайно сповістили б куди слід?

Він умовк, бо неподалік заревів літак. Гул наростав, і Літума вирішив, що зараз у нього полопають перетинки. Однак затулити вуха не наважився.

— Поліцай Літума з'ясував іще дещо, пане полковнику, — мовив лейтенант, коли гул трохи стих. Сильва був незворушний, наче й не чув запитання полковника.

— Он як! — втупився той у Літуму. — А що саме?

Літума спершу прокашлявся, бо глузливий вираз полковника спантеличував його.

— Паломіно Молеро був закоханий, — пробурмотів нарешті. — І, схоже...

— Чого ви затинаєтесь? — перебив його полковник. — Що з вами?

— Кохання це було не зовсім законним, — промимрив Літума. — Можливо, тому він і втік із П'юри. Тобто, я маю на увазі...

Полковник хмурнішав, і Літума розгублено вмовк. Перед зустрічю з полковником власні висновки здавалися йому переконливими; та й лейтенант запевнив, що вони й справді вагомі. А тепер, коли бачив перед собою скептичне, глузливе обличчя командира авіабази, він став почуватися невпевнено і навіть соромився своїх здогадів.

— Тобто, пане полковнику, могло статися, що ревнивий чоловік застукав Паломіно Молеро на гарячому і пригрозив помститися, — прийшов на допомогу лейтенант Сильва. — Ось чому хлопець і вирішив призватися в армію.

Полковник замислено вислухав їх. «Якої ще капості слід сподіватися від нього?» — подумав Літума.

— І хто ж цей ревнивець? — озвався нарешті полковник.

— Саме це нас і цікавить, — відповів лейтенант Сильва. — Якщо ми визнаємо це, то визнаємо багато чого.

— І ви гадаєте, що я в курсі любовних пригод сотень унтер-офіцерів та солдатів авіабази? — знову прокарбував слова полковник Міндро.

— Можливо, не ви особисто, пане полковнику, — чемно мовив лейтенант. — Однак ми подумали, а раптом на базі хтось знає. Товариш Паломіно Молеро по казармі, чи інструктор, чи хтось інший...

— Ніхто нічого не знає про приватне життя Паломіно Молеро, — урвав його полковник. — Я особисто з'ясував. Він був відлюдьком, нікого в свої справи не втаємничував. Про це зазначено і в довідці!

Літума бачив: полковникові начхати на те, що сталося з Паломіно. Ні минулого разу, ні зараз злочин не сколихнув його почуттів. Він ставився до солдата як до порожнього місця, з неприхованим презирством. Невже тому, що за кілька днів до смерті той зник? Полковник був людиною антипатичною, нечуваної суворості і просто таки маніакально дотримувався статуту. Оскільки казармене життя, поза сумнівом, остобісіло хлопцеві, він дав ногам знати, і полковник мав його за злочинця. Певно, ще й гадав, що дезертир і заслуговує того, що з ним сталося.

— Бачите, пане полковнику, є підозра, що Паломіно Молеро мав любовний зв'язок із якоюсь жінкою на авіабазі, — почув Літума голос лейтенанта Сильви.

І відразу завважив, як бліді, гладко виголені щоки полковника беруться плямами. Його обличчя

спохмурніло й спалахнуло. Однак не встиг нічого сказати, бо двері раптом відчинилися і при тьмяному коридорному світлі Літума побачив на порозі дівчину з фотографій. Вона була ще тендітніша, ніж на знімках, кучерява, з короткою стрижкою і примхливо задертим носиком. Стояла в білій блузці, синій спідничці, тенісних тапочках і ніби перейнята кепським настроєм свого татуся.

— Я йду! — кинула вона, не зайшовши до кабінету і не глянувши на лейтенанта й Літума. — Мене відвезе шофер чи брати велосипед?

Вона говорила з тим же ледь стримуваним невдоволенням, що і її батько. «Яблучко від яблуні...» — невтішно виснував поліцейський.

— А куди, донечко? — враз полагіднішав командир авіабази.

«Та він не тільки не картає її, що увірвалась отак, не привітавшись, а й туркотить з нею, як голубок», — здивувався Літума.

— Я вже казала тобі вранці, — зухвало кинула дівчина. — До басейну грінго, наш стоятиме без води до понеділка, ти хіба забув? То як: мене відвезе шофер чи брати велосипед?

— Шофер відвезе, Алісіє, — проспівав полковник. — Тільки нехай швидше вертається, він мені потрібен. Скажеш йому, коли тебе забрати.

Дівчина грюкнула дверима й зникла не прощаючись. «Хоч вона віддячує за нас», — подумалось Літумі.

— Отже...— знову почав лейтенант, але полковник Міндро урвав його.

— Ви кажете дурниці! — прорік, знову червоніючи.

— Вибачте, пане полковнику...

— У вас є докази, свідки? — Командир авіабази вступився в Літуму, наче в яку комаху. — Звідки ви взяли, що Паломіно Молеро кохався з жінкою на авіабазі в П'юрі?

— Доказів немає, пане полковнику, — збентежився поліцай. — Просто я дізнався, що він потайки співав там серенади.

— На авіабазі в П'юрі? — з притиском перепитав полковник. — А ви знаєте, хто там мешкає? Родини офіцерів, а не солдатів чи унтерів. Лише офіцерські матері, дружини, сестри й доньки. І ви натякаєте, що цей солдат блудив з дружиною офіцера?

«Чортів расист. Ось він хто: чортів расист».

— Можливо, що із служницею, пане полковнику, — почув Літума лейтенанта Сильву. Літума був щиро вдячний йому, бо почувався незручно й незатишно перед холодною люття полковника. — З куховаркою чи нянькою з бази. Ми ні на що не натякаємо, а тільки намагаємось розкрити цей злочин, пане полковнику. Це наш обов'язок. Смерть хлопця сполошила всю Талару. Ширяться всілякі чутки, розмови, ніби поліція байдикує, бо тут замішані великі тузи. Ми ні в чому не певні, тож і з'ясовуємо всі обставини. І не думайте про нас зле.

Командир бази кивнув. Літума помітив, що йому коштувало неабияких зусиль не виплеснути свій кепський настрій на них.

— Не знаю, чи відомо вам, що три місяці тому я ще був командиром авіабази в П'юрі, — процідив він крізь зуби. — Я служив там два роки. Добре знаю життя й усі принади тієї бази, бо вона була моєю домівкою. І ніхто без достатніх доказів не сміє твердити, що якийсь солдат злигався з дружиною котрогось із моїх офіцерів.

— Я не казав, що то офіцерська дружина, — наважився втрутитися Літума. — То могла бути й служниця, як припускає лейтенант. Хіба на базі немає заміжніх служниць? І він потайки співав там серенади, це ми знаємо достеменно, пане полковнику.

— Гаразд, шукайте цю служницю, допитуйте її і її чоловіка, чи погрожував він хлопцеві, і якщо визнає таке, приводьте його сюди. — Чоло полковника блищало від поту, який зросив його ще тоді, коли до кабінету увірвалася його донька. — А без вагомих доказів до мене в цій справі більше не приходьте.

Він рвучко підвівся, даючи зрозуміти, що розмову закінчено. Проте лейтенант Сильва не козиряв і не просив дозволу іти.

— Ми маємо до вас конкретне прохання, пане полковнику, — проказав він рішуче. — Ми хотіли б поговорити з товаришами Паломіно Молеро по казармі.

Червоне обличчя командира таларської авіабази сплотніло, під очима з'явилися фіолетові кола. «Та він не просто покидьок, а ще й божевільний, — подумав Літума. — Чого це він? Що його так дратує?»

— Пояснюю вам іще раз, бо ви, бачу, досі цього не втямили. — Полковник розтягував кожне слово так, наче воно було бозна-яке важке. — Військові заклади мають свою юрисдикцію, власні трибунали, де військовослужбовців судять і де їм виносять вирок. Вам не пояснювали цього в поліцейській школі? Що ж, тоді я сам поясню, ще раз. Коли йдеться про якийсь злочин, слідство ведуть самі військові установи. Паломіно Молеро помер за нез'ясованих обставин, поза базою, після втечі з неї. Я подав командуванню відповідний рапорт. Якщо начальство визнає за

потрібне, то накаже провести нове розслідування через власні органи або передасть справу до суду. Але без наказу міністерства військово-повітряних сил чи верховного командування збройними силами жоден поліцай не порушить військових законів на базі, якою команду я. Зрозуміло, лейтенанте Сильва? Вам зрозуміло, питаю?

— Цілком зрозуміло, пане полковнику, — відповів лейтенант.

Полковник Міндро рішуче показав на двері:

— Тоді ви вільні.

Цього разу Літума почув, як лейтенант Сильва цокнув підборами й попросив дозволу йти. Він зробив те саме, і обоє вийшли. Кашкети надягли вже надворі. Хоча сонце пряжило ще дужче, ніж доти, і було задушливіше, ніж у кабінеті, повітря Літума свіжило, бадьорило, і він радів, що опинився на вулиці. Глибоко зітхнув: наче вибрався з буцегарні, хай йому біс! Мовчки крокували до караульні. Цікаво, чи й лейтенант Сильва почував себе пригніченим і ображеним після зустрічі з командиром бази?

В караульні на них чекала нова прикрість: дон Херонімо поїхав. Тож мусили вертати до містечка пішки, принаймні годину сходячи потом і ковтаючи пилюку.

Ступали по шосе так само мовчки, і Літума вирішив: «Після обіду трохи посплю». Він міг спати скільки завгодно, коли завгодно і як завгодно, та й після такого струсу на нього найкраще діяв сон. Шосе собі зміїлося, спускаючись до Талари червоноземом без жодного зеленого кущика, серед каміння і різновеликих скель.

Містечко внизу блідою плямою тулилося до погідного сіро-зеленого моря. Під сліпучим сонцем ледь розрізнялися обриси будинків і вуличних ліхтарів.

— Неприємні хвилини ми пережили, еге ж, лейтенанте? — Літума витер носовичком спітніле чоло. — Ще не зустрічав такої сволоти. Гадаєте, він ненавидить поліцію як расист чи з якоїсь іншої причини? Невже він з усіма такий брутальний? Присягнути можу, що ніхто ще не ображав мене так, як цей голомозий.

— Пусте, Літумо. — Лейтенант потер об сорочку масивний золотий перстень із червоним камінцем. — Для мене зустріч із Міндро все одно що дитяча розвага.

— Ви либонь кепкуєте з мене, лейтенанте? Добре, що ви ще можете жартувати. А в мене душа втекла в п'яти.

— Ти ще пташеня в таких справах, Літумо, — засміявся лейтенант. — Тобі ще багато чого слід повчитися. Це була прикра розмова, але вкрай корисна, запевняю тебе.

— Тоді я нічого не зрозумів, лейтенанте. Мені здалося, ніби полковник змішав нас з багнюкою і повівся з нами гірше, ніж зі своїми слугами. Хіба він пристав на наше прохання?

— Це лише так здається, Літумо. — Лейтенант Сильва знову засміявся. — Як на мене, полковник базікав, як п'яна папуга.

Він сміявся на весь рот, і аж хруснув кісточками пальців.

— Спершу і я подумав, що він нічого не знає, тільки забиває нам памороки балачками про армійські звичаї і закони, — пояснив лейтенант Сильва. — А тепер я певен, що він знає чимало, якщо не все.

Літума глянув на нього. Помітив, що за темними окулярами очі офіцера, як обличчя і голос, пожвавішали.

— Він знає, хто вбив Паломіно Молеро? Гадаєте, полковник знає?

— Мені невідомо, що він знає, але він знає чимало, — запевнив лейтенант. — Полковник когось вигороджує, інакше чого б йому так нервувати? Невже не помітив? Ти не спостережливий, Літумо, тож не годишся служити в поліції. А що мають значити ці спалахи люті, ці наскоки, як ти гадаєш? Намагання приховати, що гризе душу. Авжеж, Літумо. Це не він облив нас помями, це він пережив у нас страшні хвилини.

Лейтенант весело зареготав і реготав доти, доки позаду не загурчала машина: їх наздоганяв синій ваговоз авіабази. Водій загальмував сам, не довелося навіть голосувати.

— Вам до Талари? — гукнув з кабіни молоденький унтер. — Можемо підкинути. Сідайте сюди, лейтенанте. А ваш напарник нехай стрибає в кузов.

Там уже сиділо двоє солдатів, певно, механіків, замашених по вуха. В кузові було повно бляшанок з мастилом і фарбою та пензлів.

— То що? — докинув один.

— Розкусите це тістечко чи замнете злочин, щоб не тривожити тузів?

У запитанні вчувався докір.

— Розкусимо, якщо полковник Міндро трохи допоможе, — відказав Літума. — Але ж він не тільки не допомагає, а й щоразу обходиться з нами, як зі сказаними псами. Він і до вас так ставиться?

— Він людина непогана, — озвався солдат. — Свое діло знає, і база в нього, як годинник. От тільки дочка псує йому настрої.

— Варить з нього воду? — буркнув Літума.

— Просто невдячна, — докинув другий солдат. —
Адже полковник Міндро їй не лише батько, а й мати.
Та померла, коли дівчинка була ще малою. І він сам
виховав її.

Біля відділка ваговоз загальмував, і лейтенант з
Літумою зійшли.

— Якщо не знайдете вбивць, всі вважатимуть, що
великі тузи дали вам хабара, — мовив на прощання
молоденький унтер.

Ваговоз зник у хмарі рудої куряви, і Літума почув,
як лейтенант процідив крізь зуби:

— Не турбуйся, хлопче, ми на вірному шляху.

IV

Звістку про бешкети, що їх лейтенантик зчиняв у таларському борделі, до відділка принесла одна повія, Морська Вовчиця. Вона прийшла скаржитись, що її сутенер останнім часом лупцює її більше, ніж звикле:

— Він тримає мене в чорному тілі, і я втрачаю клієнтів. От і не приношу йому грошей, а він мене знову духопелить. Поговоріть із ним, лейтенанте Сильва. Я пробувала, але він і слухати не хоче.

І Морська Вовчиця розповіла, що минулої ночі до борделю припхався якийсь лейтенантик. Цмулив без кінця піско*, наче яку воду, причому пив не як людина, що хоче розважитись, а вочевидь бажаючи якнайшвидше набратися. А коли нажлуктився добряче, розстебнув ширіньку і став мочитися на повій, клієнтів та сутенерів. Потім видерся на шинквас і звідти продовжував своє шоу, поки його не забрала військова поліція. Китаєць Лао стримував людей, щоб його не чіпали: «Якщо його натовчуть, постраждаю я, а отже й ви, бо заклад прикриють. І вийде по-їхньому».

Лейтенант Сильва ніби й не звернув уваги на розповідь Морської Вовчиці. А наступного дня, вже за обідом у шинку доньї Адріани, якийсь завсідник розповів, що напередодні льотчик повторив свої походеньки, та ще й порозбивав пляшки, мовляв, хоче побачити в повітрі скляні зірочки. І знову викликали поліцію з бази. На третій день у відділок заявився сам Лао, ремствуючи:

— Вчора він перевершив сам себе. Спустив штани і спробував накласти купу серед танцювального майданчика. Він божевільний, лейтенанте. Умисне

* Піско — перуанська горілка.

провокує, щоб його відгамселили. Зарадьте якимось, бо інакше хтось-таки провчить його. А я не хочу мати халепу з базою.

— Скажи про це полковникові Міндро, китайцю, — порадив лейтенант Сильва. — Це його клопіт.

— Ні за що в світі не піду до нього, — злякався китаєць. — Я з біса боюся його, кажуть, він страшенно лютий.

— Тоді кепські твої справи, бо льотчики не в моєму віданні. Якби йшлося про цивільну особу, тоді будь ласка.

Китаєць Лао розгублено дивився на Літуму й лейтенанта.

— То ви нічим не зарадите?

— Молитимемось за тебе. Бувай, китайцю, і вітай своїх жіночок!

Та щойно Лао пішов, лейтенант Сильва обернувся до Літуми, який на старенькому «ремінгтоні» клацав одним пальцем зведення за день; голосом, від якого поліцейському зробилося млосно, мовив:

— Ця історія з льотчиком досить підозріла, га, Літумо?

— Так, лейтенанте, — згодився Літума. Трохи помовчав і перепитав: — А чому досить підозріла?

— Ніхто не лізтиме на рожен у борделі, де збираються найнебезпечніші в Таларі злочинці, лише задля розваги. І то чотири дні підряд. Тут щось не те, тобі не здається?

— Атож, лейтенанте, — запевнив Літума. Він не второпав, на що натякає начальник, однак нашорошив вуха: — То ви гадаєте, що...

— Що нам варто покуштувати в Лао пива, Літумо. Звісно, за кошт господаря.

Переслідуваний парафіяльним священиком, китаєць Лао зі своїм борделем побував уже в добрій половині Талари. Отець Домінго, щойно натрапляв на нього, щоразу домагався в алькальдії* закрити його заклад. А через кілька днів бордель знову воскресав у якомусь домі, за кілька кварталів від попереднього. Зрештою Лао домігся свого: тепер бордель розмістився на околиці, в абияк збитій дощаній халабуді. То була вбога хистка споруда з долівкою, яку щодня поливали, щоб прибити пил, і покрівлею з шматків бляхи, між яких свистів вітер. Кімнати повій рясніли шпаринами, крізь які хлопчачки та п'яниці підглядали за парочками.

Лейтенант Сильва й Літума неквапливо крокували до борделю, після того як подивилися ковбойський фільм у літньому кінотеатрі сеньйора Фріаса. За екран правила північна стіна церкви, що давало отцю Домінго право на цензуру кінострічок. Літума човгав черевиками по м'якій землі. Лейтенант палив.

— Скажіть принаймні, що вам спало на думку, лейтенанте. Чому ви гадаєте, що дивацтва льотчика пов'язані зі смертю худенького?

— Нічого мені не спало на думку. — Лейтенант Сильва випустив клуб диму. — Та оскільки в цій справі ми ніяк не влучимо ногою по м'ячу, треба бити на всі боки, а раптом вцілимо. А ні, то хоч поглянемо на бордель і тамтешню публіку. Хоч і певен, що не стріну там жінку своєї мрії.

«Зараз почне про гладуху, — подумав Літума. — І що за нав'язлива ідея!»

— Учора ввечері я їй показав, — зажурено згадав лейтенант Сильва. — Вийшов відлвити, а вона саме

* Алькальдія — орган місцевого самоврядування в країнах Латинської Америки.

несла пійло для льохи. Глянула на мене, а я їй показав, отак, обома руками. «Це для тебе, любасю. Доки ти його триматимеш на голодному пайку?»

Він збуджено зареготав, як завжди, коли заводив розмову про донью Адріану.

— І що ж вона, лейтенанте? — підохотив його Літума, знаючи, що той ласий теревенити про донью Адріану.

— Звісно, втекла. Ще й удала, ніби сердиться, — зітхнув лейтенант. — Але ж нічого, вона таки побачила. Порівняє з тим, що має дон Матіас, — у нього ж, либонь, нічого не лишилося. Це зробить її поступливішою, Літумо. Скінчиться тим, що вона капітулює. І тоді я запрошу тебе на вишукане частування, слово честі.

— Ви й справді заповзятливий, лейтенанте. І варті уваги доньї Адріани, хоча б за свою відданість.

Людей у борделі було небагато. Китаєць Лао, неабияк вдоволений, вихопився їм назустріч.

— Широ дякую за відвідини, лейтенанте. Знав, що не підведете. Прошу, прошу. Гадаєте, чого так порожньо? А через того недоумка, звісно. Люди приходять розважитись, а не щоб їх ображали чи поливали сечею. Пішла поголоска, от ніхто й не хоче зв'язуватися з льотчиком. Це ж нечуване безправ'я!

— Іще не з'являвся? — поцікавився лейтенант.

— Він приходить близько одинадцятої. Ще з'явиться, почекайте, — запевнив китаєць Лао.

Він всадовив їх за столик у віддаленому кутку й приніс два куклі пива. Кілька повій спробували зав'язати з ними розмову, але лейтенант їх відшив: вони не могли приділити дівчатам належної уваги, бо прийшли в чоловічій справі. Морська Вовчиця, вдячна Літумі, що той пригрозив сутенерові запроторити його до буцегарні, якщо не схаменеться, поцілувала

поліцая у вухо. «Приходь до мене, коли захочеш», — шепнула, а вголос додала, що її вже три дні ніхто й пальцем не чіпає.

Бешкетник припхався майже опівночі: Літума і лейтенант Сильва до того часу вже спорожнили по чотири кухлі пива. Не встиг китаєць Лао попередити їх, а Літума, який уважно вдивлявся в новоприбулих, уже здогадався, що то він. Досить молодий, худий, смаглявий, з короткою стрижкою, лейтенантик був у форменій сорочці й брюках кольору хакі, однак без знаків розрізнення і нашивок. Увійшов сам, ні з ким не привітався, байдужий до враження, яке справила його поява, — підштовхувань, поглядів, підморгувань, перешіптувань повій і небагатьох відвідувачів. Одразу попростував до бару й зіперся на шинквас: «Маленьку!» Літума відчув, як закалатало серце: він не спускав з лейтенантика очей. А той одним духом вихилив чарку піско й замовив ще.

— І ось так щоночі, — прошепотіла Морська Вовчиця, що сиділа за сусіднім столиком з моряком. — Після третьої або четвертої почнеться.

Цього разу вистава почалася між п'ятою і шостою. Літума вів рахунок чаркам, стежив за ним через голови парочок, які танцювали під радіолу. Льотчик, зіперши на долоні голову, не зводив очей із чарки, яку затулив ліктями, мов оберігав від стороннього ока. Він не рухався, наче поринув у роздуми й забув про повій, сутенерів, про все на світі. Жвавішав лише тоді, коли автоматично перехилив чарку, і одразу ж нерухомир. А коли між п'ятою та шостою чарками Літума відвернувся, а тоді подивився знову, лейтенантика на місці не було. Літума подивився уважніше й побачив, як льотчик рішуче простував до Рудої, яка танцювала

з плюгавим чоловічком у краватці, але без піджака. Її напарник переставляв ноги, повиснувши на ній, наче волів удавитись. Лейтенантик, схопивши його за сорочку, ривком відтягнув убік і загорлав:

— Перепрошую, тепер сеньйорита належить мені!

Чоловічок у краватці сіпнувся й збентежено озирнувся, мовби прохаючи, аби йому пояснили, що діється, чи порадили, як повестися. Літума помітив, що китаець Лао знаками заспокоює його. Чоловічок визнав за краще не норовитися й лише стенув плечима. Потім відійшов до стіни, до гурту повій, і засмучено запросив до танцю Ластату. А лейтенантик тим часом підстрибував, вимахував руками, кривлявся. Проте в тому блазнюванні не відчувалося ніякої радості. Може, він хотів привернути до себе увагу? Ні, він прагнув бешкету. Стрибки й вихилася, ці безглузді рухи були потрібні йому, щоб штовхати ліктями, стегнами усіх довкола. «От сучий син, — подумав Літума. — Мабуть, слід втрутитися». Однак лейтенант Сильва спокійнісінько палив і весело, немов потішаючись, дивився крізь тютюновий дим на льотчика. І терплячі ж ці люди! Відвідувачі, що їх штурхав льотчик, лише ніяково відходили вбік. «У кожного свої дивацтва, не треба зважати», — читалося на їхніх обличчях.

— А знаєш, хто він, Літумо? — почув голос лейтенанта.

— Ні. А ви його знаєте?

Лейтенант потвердив, в голосі його вчулося глузування.

— Залицяльник дочки Міндро. Те, що чуєш. Я на власні очі бачив, як вони попідручку прогулювалися на ярмарку в День авіації. І ще кілька разів бачив на недільній месі.

— Чи не тому полковник Міндро терпить його вихватки? — буркнув Літума. — Будь-кого іншого він би давно запроторив до буцегарні, тримав би на хлібі й воді за дискредитацію армії.

— Коли говориш про вихватки, то не прогав цієї, Літумо! — застеріг начальник.

Лейтенантик вибрався на шинквас із пляшкою піско в руці й наче зібрався виголошувати промову. Він розпростер руки й гарикнув: «До дна за шльондру, яка вас спородила!» Потім приклався до пляшки й так ковтнув, що в Літуми запекло в шлунку на саму тільки думку, що може статися з його нутрощами. Мабуть, лейтенантикові й справді допекло, бо він скривився й скулився так, наче після удару правою. Китаєць Лао, кланяючись і посміхаючись, наблизився до нього і став умовляти його злізти й заспокоїтися. Проте льотчик тільки виматюкав його і додав, що коли той не застромить язика собі в зад, то потрошить на друзки всі пляшки. Лао відійшов від нього з філософським виглядом, наблизився до Літуми й лейтенанта Сильви і присів навпочіпки:

— То нічого не зробите?

— Нехай ще трохи сп'яніє, — порадив лейтенант.

Льотчик уже заривався до сутенерів і завсідників, які уникали дивитися в його бік і танцювали собі, розмовляли й палили, наче й не помічали його. «Роздягніться, якщо ви мужчини, навіщо вам одяг! — розмахував той руками. — Соромитесь показати свої яечка? Чи їх у вас катма? Або вони у вас такі мізерні, що ви даремно соромитесь? А я своїми пишаюсь!»

— Дивіться і вчіться! — горлав лейтенантик. Він розстебнув пасок, штани кольору хакі сповзли, відкривши худі волохаті ноги. Літума побачив, як той

захвицався, звільняючись від холош, однак льотчик чи то був надто п'яний, чи то надто лютився, але заплутався, захитався і полетів із шинкваса на підлогу. Пляшка розбилася, а сам він гепнувся, наче лантух із картоплею. Розлігся регіт, і лейтенант Сильва підвівся:

— Пора, Літума!

Поліцай рушив за ним через танцювальний майданчик. Лейтенантик лежав доллиць серед битого скла, з заплющеними очима, зі штаньми на кісточках і голими ногами; він тільки очманіло сопів. «Оце гепнувся, сучий син», — подумав Літума. Вони взяли його під пахви й підняли. Той замахав руками, почав лаятись, але язик не слухався. З рота його тяглися цівки слини, він був п'яний як чіп. Удвох натягли йому штани, підперезали паском і поволокли до виходу. Повії, клієнти й сутенери заплескали в долоні, раді, що позбулися мороки.

— Куди його, лейтенанте? — спитав надворі Літума. Було вітряно, каламінова покрівля двигтіла й зірок на небі побільшало. Вогники Талари, ніби скориставшись темрявою, теж стали зірочками, що спустилися до моря.

— Віднесемо його на пляж, — мовив начальник.

— Пустіть мене, псюри, — мимрив лейтенантик, однак не пручався.

— Зараз, братику, зараз, — лагідно проказав лейтенант Сильва. — Тільки не гарячкуй.

Вони протягли його з півсотню метрів через піщаник, порослий колючками, до піщанистого пляжу. Опустили на пісок і посідали поряд самі. В халупах, що тулилися неподалік, не світилося. Вітер відносив у море музику й гамір з борделю. Пахло сіллю та рибою, плюскіт прибою заколисував, як снопійне. Літумі

захотілося згорнутися клубочком на піску, затулити обличчя кашкетом й забути про все. Але ж він прийшов працювати, хай йому біс! Нетерпіння й страх охоплювали його на думку, що ця напівпритомна істота біля його ніг може зробити жахливе зізнання.

— То що, друже, трохи оклигав? — мовив лейтенант Сильва. Він підвів льотчика й всадовив, підпираючи собою і кладучи на плече руку, наче найщирішому другові. — Ти ще п'янений чи вже протверезів?

— Що ти за псюра і що за псюра твоя мати? — пробелькотів льотчик і схилив голову на плече лейтенанта. Агресивний тон ніяк не в'язався з покірливим тілом, розм'яклим і ослабленим, що спиралося на лейтенанта Сильву, мов на бильце стільця.

— Я твій друг, братику, — озвався лейтенант Сильва. — Подякуй, що я забрав тебе з того борделю. Бо якби ти й далі демонстрував свій скарб, тобі б його відірвали. Сам подумай, що б ти тоді робив?

Лейтенант умовк, бо льотчика потягло на блювоту. Проте обійшлося, але лейтенант про всяк випадок відсторонив його голову.

— Ти, либонь, педик, — злостиво промимрив льотчик, коли позиви минулися. — Приволік мене сюди, щоб я зробив тобі приємність?

— Ні, братику, — всміхнувся лейтенант Сильва. — Я і справді хочу від тебе приємності, але не такої.

«У нього свій спосіб випитувати людські секрети», — захоплено подумав Літума.

— А якої, трясця твоєї матері? — Льотчик люто гикнув, у нього потекла слина і він знову притулився до лейтенантового плеча, довірливо, немов кошеня, що шукає матиного тепла.

— Аби ти розповів мені, що сталося з Паломіно Молеро, друже, — голосно шепнув офіцер.

Літума здригнувся, а льотчик наче й не почув. Він ніби застиг, занімів, і Літумі навіть здалося, що й не дихає. Так і сидів непорушно якийсь час. А Літума дивився на свого начальника: чи повторить він запитання? Зрозумів його льотчик чи вдає, ніби не розчув?

— Нехай твоя суча мати розкаже тобі, що сталося з Паломіно Молеро, — раптом проскиглив лейтенантик так тихо, що Літума аж витяг шию. А льотчик скоцюрблено тулився до лейтенанта Сильви й тремтів.

— Моя бідолашна матуся й гадки не має, хто такий Паломіно Молеро, — так само лагідно відказав начальник. — А ти знаєш. Тож давай, друже, розповідай, як воно було, ми слухаємо.

— Нічого я про нього не знаю! — вискнув льотчик, і Літума аж здригнувся від несподіванки. — Нічого не знаю! Нічого! Нічого!

Голос його зривався, а сам лейтенантик дрібно тремтів.

— Та знаєш, знаєш, — лагідно переконував його лейтенант Сильва. — Тому й набираєшся щовечора у борделі, тому й поводишся, як недоумок. І пристаєш до сутенерів, наче тобі життя остогидло.

— Нічого я не знаю! — знову заскиглив лейтенантик. — Нічогісінько!

— Розкажи мені про худенького, і тобі полегшає, — лагідно правив своєї лейтенант Сильва, немов заколисуючи його. — Присягаю тобі, що це правда, братику, я ж бо трохи психолог. Дозволь висповідати тебе, тобі відразу покращає, слово честі.

Літума спітнів. Відчув, як сорочка липне до спини, але йому було скорше холодно. Бриз здіймав невеличкі хвилі, які розліталися з шумом за кілька метрів від берега. «Чого ти боїшся, Літумо, — думав поліцей. — Заспокойся, візьми себе в руки». Перед очима стояв худенький, побачений там, серед каміння, а в голові стугоніла думка: «Зараз я визнаю, хто його вбив. Зараз визнаю».

— Ну, будь мужчиною, розповідай, — підбадьорював льотчика лейтенант Сильва. — І тобі покращає. Та не рюмсай.

Той справді схлипнув, як немовля, на плечі лейтенанта Сильви.

— Я плачу не через те, що ти думаєш, — промимрив, і його струснув новий позив до блювоти. — А п'ю тому, що цей сучий син устроїв мені кинджал, не підпускає мене до жінки! Забороняє бачитися з нею. І вона не хоче мене знати, стонадцять їй чортів. Хіба можна так паскудно чинити, трясця їхній собачій матері?

— Атож, не можна, братику, — поплескав його по спині лейтенант. — А той сучий син, що не дає тобі бачитися з нею — Міндро?

Льотчик відірвав голову від лейтенантового плеча. В молочному сьйві місяця сержант побачив його засоплене й заслинене обличчя. Розширені зіниці блищали п'яно й стривожено. Губи нечутно ворушилися.

— А чому полковник забороняє бачитися з його донькою, га? — спокійно цікавився лейтенант Сильва, наче про погоду. — Що ти їй зробив? Зіпсував її?

— Тс-с, цить! — знову схлипнув льотчик. — Хай йому біс, не згадуй його! Хочеш звести мене зі світу?

— Та що ти, братику, — заперечив лейтенант. — Я тільки хочу допомогти. Жаль дивитись, як ти

страждаєш, упиваєшся, бешкетуєш. Ти ж занпащаєш свою кар'єру, невже не розумієш? Але більше я не згадуватиму про нього, слово честі.

— Ми мали наступного року побратися, щойно я одержу підвищення, — простогнав льотчик, тулячись до плеча лейтенанта. — Цей сучий син запевняв, ніби згоден, щоб на День незалежності ми обмінялися обручками. А показав мені дулю, розумієш? Як можна бути таким нечесним, таким підступним, таким підлим, дідько йому в пельку!

Раптом він обернувся і втупився в Літума.

— А це що за паскудник? — схлипнув і знову похилився на лейтенанта Сильву. — Що йому тут треба? Звідки цей виродок взявся?

— Мій помічник, своя людина, — заспокоїв його лейтенант. — Ти його не бійся. І полковника Міндро теж.

— Цить, не згадуй його, чорти б його вхопили!

— Вибач, я забув, — дружньо поплескав його лейтенант Сильва. — Воно всі батьки переживають, коли їхні донечки виходять заміж. Не хочуть їх втрачати. Нічого, з часом він полагідніє, і ти одружишся зі своєю коханою. Послухай доброї поради, переспи з нею. Завагітніє, то нікуди старий не дінеться, згодиться на шлюб. А тепер розкажи про Паломіно Молеро.

«Він — геній», — подумав Літума.

— Е ні, цей недолюдок не полагідніє. В нього нема серця, розумієш! — проскімлив льотчик. Його знову занудило. Крім усього, він без кінця гикав, і Літума подумав, що сорочка начальника, певно, геть запаскуджена. — Це чудовисько бавилося зі мною, як зі своїм індіанчиком. Тепер ти збагнув, що я дійшов до ручки? Розумієш, чому мені лишилося тільки напиватися щонаочі?

— Атож, розумію, друже, — мовив лейтенант Сильва. — Ти закоханий, і тебе дратує, що не пускають до коханої. Але кому, скажи, спаде думка закохатися в доньку Міндро, вибач, я хотів сказати, цього нелюда? А тепер, братику, розкажи мені про Паломіно Молеро.

— Ти маєш себе за великого розумника? — Лейтенантик звів голову, ніби трохи протверезілий. Літума напружився: йому здалося, що той от-от кинеється на начальника, але ні, занадто п'яний, він знову повалився на лейтенанта Сильву.

— Ну-ну, братику, — втішав його Сильва. — Тобі полегшає, ти трохи відійдеш. Забудеш трохи своє горе. Його порішили, бо він злигався з офіцерською дружиною? Так?

— Дідька лисого я тобі розповім про Паломіно Молеро! — злякано зойкнув лейтенантик. — Краще мене поріши на місці.

— А ти невдячний, — лагідно дорікнув лейтенант Сильва. — Я витяг тебе з борделю, де б тебе оскопили, привів сюди, щоб трохи оклигав, повернувся на базу свіженький і не дістав прочухана. Я тут тобі і носовичок, і подушка, і розрадник. Поглянь лишень, як ти мене обслинив. А ти навіть не хочеш сказати, за віщо вбили Паломіно Молеро. Ти чогось боїшся?

«Нічого він з нього не витягне, — похнюпився Літума. — Марні сподівання, лише гаємо час. Цей п'яничка не розвіє нашого мороку».

— Вона ще більша шльондра, ніж її батько, — поскаржився крізь зуби льотчик. Його нудило. Трохи оговтавшись, додав: — Та все одно я її кохаю. Хто це збагне! Так, дідько б її вхопив! Вона в мене ось тут, у серці. А яке стерво!

— А чого це ти кажеш, ніби твоя кохана — шльондра, га? — поспитав лейтенант Сильва. — Вона ж мусить

слухати батька, адже так? Чи вона тебе не кохає і прогнала?

— Вона сама не знає, чого хоче, співає з чужого голосу, як той пес на платівці*. Робить і каже, що велить те чудовисько. Це він мене прогнав її вустами.

Літума спробував пригадати дівчину, яка зазірала до батькового кабінету. Пам'ятав їхню розмову, проте не міг пригадати, вродлива вона чи ні. Тільки невиразно мріла її тендітна постать; судячи з розмови, дівчина була свавільна і, певно, зарозуміла. І мала вираз, наче дивилася на всіх з високого трону. І ч до чого довела хлопця, певно, витирала об нещасного ноги.

— Розкажи мені про Паломіно Молеро, га, — знову попросив лейтенант Сильва. — Хоч що-небудь. Чи не помстилися йому, бува, за те, що в П'юрі він злигався з дружиною офіцера? Хоча б це.

— Може, я і п'яний, але ще при тямі. І не поведься зі мною, як зі своїм індіанчиком, — промимрив льотчик. Мить помовчав, а тоді сумно додав: — Якщо на те, він сам винний у тому, що сталося.

— Це ти про Паломіно Молеро? — прошепотів лейтенант.

— Скажи краще, про сучого сина Паломіно Молеро.

— Гаразд, про сучого сина Паломіно Молеро, якщо тобі так подобається, — погодився лейтенант Сильва і поплескав льотчика. — А чим він завинив?

— Бо надто високо замірявся, — прохрипів лейтенантик люто. — Заліз у чужий город, а за таке треба розплачуватись. От і розплатився. І добре, що розплатився.

* Мається на увазі емблема відомої американської фірми грамзапису «Колумбія».

Літуму обсіпало холодним приском: цей знає, знає, хто й за віщо вбив худенького.

— Атож, друже, хто високо заміряється, хто лізе у чужий город, той мусить розплачуватись, — луною озвався лейтенант Сильва, ще приязніше, ніж доти. — І в чий же город заліз Паломіно?

— Тієї шльондри, що тебе народила! — Льотчик відхилився і спробував підвестися. Літума бачив, як той рачкував, потім, хитаючись, підвівся, повалився і знову став навкарачки.

— Ні, не так, братику, ти ж сам чудово знаєш, — незворушно й люб'язно правив своєї лейтенант Сильва. — Це було в П'юрі, в одному з будиночків авіабази. В будиночку неподалік від аеродрому. Адже так?

Лейтенантик, ще стоячи рачки, звів голову, й Літумі здалося, що той зараз завіє. Він дивився на них осклілим застиглим поглядом, щосили намагаючись протверезіти. І часто кліпав очима.

— Хто тобі таке наплів, вилупку?

— В тім то й річ, як сказав би Кантінфлас*, — засміявся лейтенант Сильва. — Не ти один усе знаєш. І мені дещо відомо. Я викладу тобі те, що знаю, а ти розповіси, що знаєш ти, і ми разом розкусимо цю загадку краще, ніж Мандрейк-чарівник**.

— Спершу розкажи, що ти знаєш про базу в П'юрі, — проказав льотчик, стоячи навкарачки, однак Літумі здалося, що він трохи протверезів. Поліцай здогадався про це з його слів, а ще тому, що в льотчика, як видно, минувся страх.

* Кантінфлас (справжнє ім'я Маріо Морено) — відомий мексиканський комічний актор.

** Мандрейк-чарівник — популярний персонаж американських коміксів.

— З превеликим задоволенням, друже, — погодився лейтенант Сильва. — А ти сідай, запали. Вже оговтався? От і добре.

Він припалив дві сигарети і передав пачку Літумі. Той запалив і собі.

— Так от, я знаю, що на базі в П'юрі Паломіно мав любку. Співав їй серенади під гітару, а голос же в нього чудовий, сам знаєш. Співав по ночах, потай. Співав болеро, бо, здається, полюбляв їх найбільше. От я і розповів тобі все, що знаю. А тепер твоя черга. То кому виспівував свої серенади Паломіно Молеро?

— Нічого я не знаю! — скрикнув льотчик, знову поймаючись страхом. Зуби в нього цокотіли.

— Знаєш, — підбадьорив його начальник Літуми. — Знаєш, що чоловік тієї, кому він співав серенади, запідозрив щось, а то й застукав їх. Знаєш і те, що Молеро мусив тікати з П'юри. Тому й опинився тут, тому й пішов в армію. Але ревнивець усе розкрив, відшукав його і порішив. Якраз за те, про що ти казав. За те, що надто високо замірявся. За те, що ліз у чужий город. Тож не мовчи, хто його порішив?

Льотчика знову занудило, і цього разу він почав блювати, перегнувшись у попереку. Потім втер рукою губи й скривився. І заплакав, як дитина. Літума відчув і відразу, і жалість водночас. Сердезі, видно, було несолодко.

— Тобі дивно, чому я допитуюся, чиїх то рук діло? — розводився лейтенант, пихкаючи сигаретою. — Звичайнісінька цікавість, братику, що ж іще? Якщо його порішив хтось із бази, то що я вдію? Нічого. У вас свої закони, свої порядки, ви самі собі суд. До вас я не поткнуся зі своєю ложкою. Звичайнісінька цікавість, розумієш? Та й от що тобі скажу. Якби моїй гладунці

хтось виспівував серенади та всілякі зворушливі болеро, я б теж не погладив його. То хто ж заподівав смерть Паломіно, га?

Навіть такої миті лейтенант не міг обійтися без доньї Адріани. Це вже схоже на хворобу, хай йому біс! Льотчик відсторонився, щоб не втрапити в блювотиння, і вмовстився на піску біля Літума та лейтенанта. Зіперся ліктями на коліна й похилив голову. Певно, в його очах ще стрибали чортики. Літума розумів це його відчуття порожнечі, тривоги, неприкаяності, знайомих ще з часів Непереможних.

— А звідки ти знаєш, що він співав серенади на базі в П'юрі? — раптом стрепенувся льотчик. Він здавався то боязким, то розлюченим, а тепер у ньому поєдналося і те, і друге. — Який дідько сказав тобі таке?

І раптом Літума помітив: до них наближаються якісь постаті. За якусь хвилину вони вже півколом оточили їх. Їх було шестеро, озброєних гвинтівками та кийками, і в місячному сяйві Літума завважив нарукавні пов'язки. Поліція ВПС. По ночах вона обходить шинки, гульбища та бордель, виявляючи людей з бази, що зчинили десь бучу.

— Я лейтенант Сильва з поліції. В чому справа?

— Ми прийшли по лейтенанта Дюфо, — озвався один, без нашивок на уніформі, певно, унтер.

— Помийте собі писок, перш ніж вимовляти моє ім'я! — загорлав льотчик. Він насилу підвівся, однак на ногах втримався, хоч і хитався і щохвилини міг звалитися. — Ніхто мене нікуди не забере.

— Такий наказ полковника, лейтенанте, — мовив командир патруля. — Вибачте, але ми мусимо вас забрати.

Льотчик щось промимрив, заточився і став падати, як при уповільненій кінозйомці. Старший віддав

команду, і постаті підхопили лейтенанта Дюфо за руки й ноги та потягли. Той не пручався, лише щось нерозбірливо белькотів.

Літума й лейтенант Сильва дивилися, як вони зникли в темряві. Невдовзі віддалік заревів джип. Обое допалили, поринуті кожен у свої думки. Лейтенант підвівся перший. Коли проходили повз бордель, почули музику, голоси, сміх: там, певно, веселощі були в розпалі.

— Ну ви й майстер розговорювати людей! Витягували, витягували і таки дещо витягли.

— Я не випитав усього, що він знає. Якби ще трохи часу, то, можливо, він би виклав усе. — Лейтенант сплюнув і глибоко вдихнув, наче хотів заповнити легені морським повітрям. — А знаєш, Літумо, що мені здається?

— Що, лейтенанте?

— На авіабазі кожний собака знає, як воно сталося. Від останнього двірника до Міндро.

— Мене це не дивує, — згодився Літума. — Принаймні лейтенант Дюфо тому доказ. Гадаю, йому достеменно відомо, хто вбив худенького.

Вони довго йшли заснулою Таларою. Дерев'яні будиночки огортала темрява, лише де-не-де вікно жовтіло світлом від каганця. І за огорожею, в спеціальній зоні, запали ніч і тиша.

Раптом лейтенант озвався трохи дивним голосом:

— Зроби мені таку ласку, Літумо, прогуляйся берегом до рибалок. І поглянь, чи пішов у море «Таларський лев». Якщо пішов, іди собі спати, а коли ще тут, то зазирни в шинок і попередь мене.

— Що-що, лейтенанте? — здивувався Літума. — То ви...

— Спробую, — трохи нервово всміхнувся лейтенант. — Не знаю, чи станеться диво, однак треба спробувати. А воно куди складніше, ніж я уявляв. Та одного чудового дня це станеться, і знаєш чому? Я не вмру, поки не укуськаю свою гладуху і не дізнаюсь, хто вбив Паломіно Молеро. Ось два прагнення мого життя, Літумо. Може, ти й не повіриш, але вони для мене важать більше, ніж навіть підвищення по службі. Отож іди.

«І як він зараз ще думає про таке?» — дивувався Літума. Подумав про донью Адріану, яка собі безтурботно спить і гадки не має про несподівані відвідини. Ну й баламут цей лейтенант Сильва! Чи ж укуськає він її цієї ночі? Ні, Літума був певен, що донья Адріана не подарує йому такої радості. З-поміж халуп вибіг собака й з гавкотом кинувся на нього. Літума копнув пса ногою, і той утік. У Таларі постійно смердить рибою, але цієї ночі смерділо просто нестерпно. Літума відчув аж наче запаморочення. Тож якийсь час ішов, затуливши носа хустинкою. Чимало човнів уже вийшло на риболовлю, на березі лишилось всього кілька, проте «Таларського лева» серед них не було. Він оглянув їх усі, щоб пересвідчитися остаточно. І вже хотів був іти, як раптом помітив невиразну постать, що сиділа прислонившись до човна.

— Добрий вечір, — збентежено промимрив він.

— Добрий, — озвалася жінка, наче невдоволена, що порушили її самотину.

— Чого ви тут о такій порі, донье Адріано?

Вона була в чорному светрі поверх сукні і, звичайно ж, боса.

— Принесла Матіасу вечерю. А потім він пішов у море, а я сіла трохи відпочити. Не спиться щось. А ти, Літумо, що тут загубив? Чи прийшов на побачення?

Поліцай засміявся. Опустився навпочіпки біля доньї Адріани в напівтемряві — хмара якраз заступила місяць — дивився на її пишні форми, які зводили з розуму лейтенанта Сильву.

— Чого шкіришся? Не збожеволів, бува? Чи трохи випив? Я знаю, ти був у китайця Лао.

— От і не вгадали, доньє Адріано. — Літума не міг погамувати сміху. — Якщо я вам розповім, ви живіт надірвете.

— То розкажуй. І не смійся, як дурник.

Завжди в доброму гуморі, балакуча, шинкарка, однак, зараз була ніби зажурена. Тулила руки до грудей, ногою копирсала пісок...

— Вас щось тривожить, доньє Адріано? — споважнів він.

— Тривожить? Ні. Непокοїть, Літумо. Ніяк не виштовхаю Матіаса до лікарні. Опирається, а я не можу його переконати.

Вона зітхнула. Потім розповіла, що вже з місяць у чоловіка не минає хрип і після нападів кашлю виділяється кров. Що купила в аптеці ліків і мало не силоміць напоїла його, однак не допомогло. Певно, щось серйозніше, і звичайні ліки тут не зарадять. Може, треба його на рентген чи операцію. А впертюх і чути не хоче про лікарню, запевняє, що минеться, мовляв, не такий він пестунчик, щоб кашлянув раз і вже до лікаря. Але вона сама бачить, що йому гіршає, бо з кожним вечором йому дедалі важче виходити в море. Матіас заборонив казати дітям, що він харкає

кров'ю. Та в неділю, коли ті прийдуть, вона їм усе розповість. Може, хоч вони вплинуть на нього.

— А ви дуже любите дона Матіаса, доньє Адріано?

— Я прожила з ним майже двадцять п'ять років, — всміхнулася жінка. — Аж неймовірно, як летить час. Матіас взяв мене молоденькою, п'ятнадцяти років. Я його боялася, бо він був значно старший. Він довго бігав за мною і таки добився свого. Мої батьки були проти, казали, буцімто він застарий, і заміжжя буде нетривке. Але, як бачиш, вони помилились. Шлюб виявився міцним і, зрештою, нам непогано велося вкупі. А чому ти питаєш, чи я люблю його?

— Бо мені аж соромно казати, чого я тут, — признався Літума.

Нога, якою вона копирсала пісок, завмерла.

— Не розумію, Літумо. Що це ти загадуєш мені загадки?

— Бо лейтенант послав мене подивитись, чи пішов у море Матіас, — лукаво прошепотів поліцай. Вона мовчала, тож він додав: — Пішов провідати вас, доньє Адріано, і не хотів, щоб ваш чоловік зловив його на гарячому. Певно, зараз там достукується до вас.

Запала мовчанка. Літума чув плюскотіння хвиль, що набігали на берег і затихали. І раптом завважив, що донья Адріана сміється: тихо, глузливо, тамуючи сміх. Літума засміявся й собі. Вони сміялися досить довго, дедалі голосніше й заразливіше, щойно позирали одне на одного.

— Негарно глузувати з почуттів лейтенанта, доньє Адріано!

— Він, либонь, і досі шкребеться в двері чи в шибку і благає, щоб пустила, — сміялася шинкарка. — Золоті гори обіцяє, певно. Ха-ха-ха! Обіцяє святому духові! Ну й ну!

Коли їхній сміх улігся, Літума побачив, що нога шинкарки знову копірсає пісок. Долинув гудок нафтоочисного заводу на перезмінку, бо завод працював цілодобово. На шосе гули ваговози.

— Лейтенант таки нестямно закоханий у вас, доньє Адріано. Ви б лише послухали — тільки й мови що про вас. На інших жінок і не дивиться. Для нього ви — королева Талари.

Донья Адріана втішено захихотіла.

— В нього надто довгі руки, він у мене ще схопить, — незлобиво мовила вона. — Закоханий до нестями? Звичайна примха, Літумо. Заманулося мене підкорити, а я не звертаю на нього уваги. От і затявся. Гадаеш, я повірю, що такий, як він, закохався в жінку, яка годиться йому в матері? Не така я дурна, Літумо. Атож, це звичайна примха. Якби я поступилася хоча б раз, вся його закоханість де й ділася б.

— А ви поступитеся хоч раз, доньє Адріано?

— І не подумаю, — образилася шинкарка, проте Літума відчув, що вдавано. — Я не якась там, а мати сімейства, Літумо. Мене не торкнеться жоден мужчина, окрім мого чоловіка.

— Тоді лейтенант не переживе, доньє Адріано. Присягаю, я ще не бачив мужчини, який кохав би палкіше, ніж він вас. Він навіть уві сні розмовляє з вами, уявіть собі.

— І що ж він каже мені уві сні?

— Цього я не можу повторити, бо там є не зовсім милозвучні слова, доньє Адріано.

Вона вибухнула сміхом, потім підвелась і зі схрещеними руками на грудях попростувала додому. Літума рушив за нею.

— Я рада зустрічі з тобою. Ти розвеселив мене і розвіяв тривогу, — озвалася жінка.

— І я радий, доньє Адріано. Я на трохи навіть забув про худенького. Він не йде мені з думок, відколи я побачив його там, серед каміння. Навіть кошмари мучать. Сподіваюсь, хоч цієї ночі спатиму спокійно.

Біля шинку він попросився і подався до караульні. Вони з лейтенантом ночували там: офіцер у великій кімнаті поряд з приймальною, а Літума в комірчині на внутрішньому подвір'ї, де містилися камери. Інші поліцаї були одружені й жили зі своїми сім'ями в містечку. Літума ішов безлюдними вулицями і уявляв, як лейтенант шкребеться в шибку та шепоче ніжні слова, що їх чує хіба вітер.

Літума відразу помітив папірець, прикріплений до дверної ручки. Його, певно, почепили вмисне, щоб він відразу впав в очі. Літума обережно узяв папірець, зайшов до кімнати з дощатими стінами — державний герб, державний прапор, два письмових столи та кошик для сміття, — засвітив лампу і прочитав написане синім чорнилом і каліграфічним почерком, причому без жодних помилок:

«Вбивці Паломіно Молеро прийшли по нього у дім доньї Лупе в Амотапе. Вона знає, як усе сталося. Розпитайте її».

До відділку досить часто надходили анонімки, особливо про подружні зради й гендлярство в портовій митниці. А це була перша анонімка, де йшлося про смерть худенького.

V

— Амотапе, ну й назва! — глузливо докинув лейтенант Сильва. — Це правда, ніби вона постала від тієї пригоди священика зі своєю служницею? Як ви гадаєте, доньє Лупе?

Амотапе розташувалося за якихось півсотні кілометрів південніше Талари, серед кам'янистих вапняків і гарячих дюн. Довкола — сухі чагарники, гайки ріжкових дерев і зрідка евкаліпт; плями блідої зелені трохи оживляли сірий, одноманітний краєвид. Деревя покривились, витяглись і переплелися, щоб вбирати жалюгідну атмосферну вологу, тож віддалік скидалися на розкошланих відьом. Під благоданним шатром їхнього покрученого віття повсякчас товклися кози, які скубли хрумкі стручки, що сипалися з гілок, та ще сонні віслюки. Й іноді пастух — засмаглий хлопчик або дівчинка з напрочуд жвавими очима.

— То, як на вас, ця історія зі священиком та його служницею не вигадана, доньє Лупе? — перепитав лейтенант Сильва.

Селище складалося з глиняних халуп чи бамбукових невеличких обор за тином і кількох огороджених штахетами будинків, що купчилися навкруг старовинного майдану з дерев'яною альтанкою, мигдальними деревами й декоративними кущами; тут височів пам'ятник Симону Родрігесу, вчителю Болівара, який помер у цій глушині. Мешканці Амотапе — люди вбогі й закіптюжені, живуть від кіз, бавовнику та водіїв ваговозів і автобусів, які завертають з дороги між Таларою й Сульяною, щоб перехилити чарку кукурудзяної горілки чи трохи підживитися. Назва місцевості, за тутешньою легендою, виникла ще в

колоніальні часи, коли в Амотапе, великому селищі, жив скнаристий парафіяльний священник, який не любив годувати подорожніх. Його служниця, така ж скупа, як і її хазяїн, забачивши подорожнього, щоразу скоромовкою скрикувала: «Мамо, там перехожий!», даючи цим знати, щоб господар сховав казанок з юшкою. Від тієї примовки ніби й пішла назва Амотапе.

— То це правда?

— Хтозна, — буркнула нарешті жінка. — Може, правда, а може, й ні. Бог відає.

Вона була худюща; висохла, як пергамент, ніби оливкова шкіра обтягувала випнуті вилиці. На гостей дивилася недовірливо, щойно вони з'явилися. «Значно недовірливіше, аніж дивляться в таких випадках люди», — подумав Літума. Втупила в них наполохані очі й час від часу терла руки, наче її лихоманило. А зустрівшись поглядом, вичавлювала настільки нециру посмішку, що вона нагадувала гримасу. «І боїшся ж ти, кумасю, — виснував Літума. — Певно, знаєш чимало». Вона не зводила з них очей, поки подавала підсолені бананові чіпси та м'ясне рагу з бананами. Як і тоді, коли лейтенант раз по раз просив наповнити посудину з гарбуза. «Коли ж начальник візьметься за діло?» Літума відчував, як хміль дурманить йому голову. Був полудень, стояла задушлива спека. Він і лейтенант були тут єдині відвідувачі. За вікном бовваніла похилена церковка святого Ніколаса; вона стійко опиралася плинові часу. А далі, через піщаник, за якусь сотню метрів, до Талари або Сульяни по шосе мчали ваговози. І вони дісталися сюди машиною, навантаженою клітками з курчатами. Водій висадив їх на шосе, і вони йшли селищем, супроводжувані цікавими, що витикали голови з усіх халуп. На кількох халупах майорили білі прапорці. Лейтенант

запитав, котрий із шинків доньї Лупе. Гурт дітлахів, що супроводжував їх, відразу показав на халабуду, де вони зараз і сиділи. Літума відчув полегкість: ще б пак, жінка принаймні існує. Отже, подорож недаремна. Вони виїхали в негоду, нюхаючи пташиний послід і змахуючи пір'я, що набивалося в рот і вуха, оглушені кудкудаканням. Від спеки розколювалася голова. А щоб дістатися назад, доведеться знову голосувати на шосе, поки якийсь водій зглянеться і підкине їх до Талари.

— Добридень, доньє Лупе, — мовив лейтенант Сильва, заходячи до шинку. — Ми хочемо впевнитись, що люди недарма хвалять ваші чіпси й м'ясне рагу з бананами, от і зайшли покуштувати. Сподіваюсь, не розчаруємось.

Судячи з усього, шинкарка не клюнула на цей гачок. «Та й горілка кисленька собі, а м'ясо несмачне», — виснував Літума. Спершу дітлахи товклися біля них, та невдовзі їм набридло і вони розійшлися. Тепер у халупі поміж глеків та трьох скособочених столиків, врослих у долівку, лишилося кілька напівголих дівчаток, вони бавилися гарбузяними мисками. Певно, діти господині, хоча не вірилося, що жінка її віку мала таких голопуцьків. А може, не така вона вже й стара? Всі намагання розговорити її були марними. Про що б не починали — про негоду, засуху, види на врожай бавовни чи назву Амотапе — наслідок був один: коротка, ухильна відповідь або й взагалі мовчання.

— Я скажу тобі дещо, не дивуйся, Літумо. І ти вважаєш, що донья Адріана гладуха? Ти помиляєшся: вона просто гарно скроєна жінка, а це не одне й те ж.

«Коли вже він почне розпитувати? І як підступиться до неї?» — Літума наче сидів на приску. Лейтенант і дивував, і захоплював його. Він напевне знав, що лейтенантові Сильві не менш кортить розгадати таємницю смерті Паломіно Молеро. Бо сам бачив, як минулої ночі схвилювала його анонімка. Навіть обнюхав папірець, як та нишпорка, а тоді підсумував: «Це не безглуздий жарт, тут пахне розгадкою. Треба їхати до Амотапе».

— А знаєш, яка різниця між товстухою і тілистою жінкою, Літумо? Товстуха — в'яла, брезкла, крихкотіла. Торкнися, і рука тоне наче в жири. А тілиста жінка — тужава, пругка, вона має все, що треба, і навіть більше. І все на своєму місці, все пропорційне. Торкнись, і тіло її пружинисто відштовхує твою руку. Одна насолода!

Дорогою до Амотапе, поки пустельне сонце пропікало їхні кашкети, лейтенант не вгавав і на мить, розводячись про анонімку, про лейтенанта Дюфо, про полковника Міндро та його доньку. Та в шинку доньї Лупе цікавість його до Паломіно Молеро наче розвіялась. Поки їли, він теревенив лише про назву Амотапе та ще про донью Адріану, причому голосно, анітрохи не бентежачись, що сеньйора Лупе чує його хтиві слова.

— Жир і м'язи то різні речі, Літумо. Товстуха жирна, а тілиста жінка — це плетиво м'язів. Груди в такої жінки — то щось таке, що годі передати словами. Не смійся, Літумо, я кажу щиру правду. Ти в цьому не тямшиш, а я тямлю. Сідниці, спина і стегна в такої жінки, то лагоминка королів, принців та генералів. Отой-ой, божечку ти мій! Отака моя любка в Таларі, Літумо. Не товстуха, а ставна, тілиста жінка, хай їй біс! От що мені до вподоби!

Поліцай чемно всміхався, а донья Лупе слухала ці балачки серйозно, уважно. «Вичікує, — подумав Літума, певний, що та неабияк хвилюється. — Коли вже він наважиться?» А той наче й не думав квапитись, розводився про свою гладуху.

— Ти питаєш, звідки мені відомо, що донья Адріана тілиста, а не товста? Чи я її мацав? Трішечки, Літумо. Тільки трішечки, мимохідь. Дурниці, знаю, ти правий, думаючи так. Але я бачив її, Літумо. От і розкрив тобі таємницю. Я бачив, як вона купалася в самій сорочці. На пляжику, де купаються старі таларські жінки нишком від чоловіків. На тому пляжику за маяком, серед скель і каміння, біля рифів, де водяться краби. Бо чого б ти думав я щоразу близько п'ятої зникаю, прихопивши бінокль, а тобі кажу, буцімто хочу в «Королівському готелі» випити чашечку кави? Навіщо я, по-твоєму, видираюся на риф, що височить над пляжиком? Ну навіщо, Літумо? А щоб побачити, як моя любка купається в рожевій сорочечці. Щойно сорочка намокне, і вона як гола, Літумо. Боже праведний, линіть на мене водою, доньє Лупе, бо спопелію! Загасіть пожежу душі! Ось коли видно, що таке гарне тіло, Літумо. Коли-небудь прихоплю тебе з собою і покажу. Дам свій бінокль. У тебе очі на лоб полізуть, Літумо. І побачиш, що моя правда. Ти побачиш найзвабливіше в Таларі тіло. Так, Літумо, я не ревнивий, принаймні щодо своїх підлеглих. Якщо добре поводитимешся, то ми таки видеремося на риф. Ти зомлієш од щастя, коли побачиш її.

Лейтенант наче забув, навіщо вони в Амотапе, хай йому біс! Та коли Літумі вже уривався терпець, лейтенант зненацька вмовк. Зняв темні окуляри — Літума помітив, що очі начальника блищать, а погляд

гострий — протер носовичком і начепив знову. Потім припалив сигарету й скрадливо мовив:

— Одне проханнечко, доньє Лупе, посидьте трохи з нами. Нам треба погомоніти.

— Про що? — прошамкотіла жінка, затремтівши, як у лихоманці. Літума відчув, що й сам тремтить.

— Про Паломіно Молеро, доньє Лупе, про кого ж іще? — посміхнувся лейтенант. — Про свою любку з Талари, ту зваблиту гладунку, я з вами не говоритиму. Тож сідайте ближче.

— Я не знаю, хто він, — пробелькотіла жінка, міняючись на обличчі. Несвідомо сіла на ослін, як вказав лейтенант. Вона раптом змарніла ще більше і здалася ще хирлявішою. Дивна гримаса перекривила їй рот, коли вона повторила: — Присягаюся, що не знаю, хто він.

— Та ні, ви знаєте Паломіно Молеро, доньє Лупе, — дорікнув лейтенант Сильва. Він уже не посміхався, голос бринів крижаними нотками, і це трохи збентежило Літуму.

«От ми й дізнаємось, як воно було», — подумав він.

— Це льотчик, якого вбили в Таларі. Підсмалили сигаретами й повісили. Та ще й настромили на ломаку. Паломіно Молеро, худенький такий, він ще співав болеро. Він же заходив сюди, де оце ми з вами сидимо. Чи вже забули?

Жінка широко розкрила очі, але не зронила й слова. Так і сиділа, дрібно трусячись, з тим же химерним виразом на обличчі. Одна з її доньок запхикала.

— Буду з вами відвертим, сеньйоро. — Лейтенант пихкнув сигаретою, якусь хвильку ніби втішено спостерігав за кільцями диму. Тоді суворо проказав: — Якщо не допоможете, якщо не відповісте на запитання,

то матимете страшенну халепу. Я кажу цілком щиро, дещо грубувато, щоб ви усвідомили, що тут не до жартів. І не хочу ні затримувати, ні забирати вас до Талари, ні запроторювати за ґрати. Не хочу, щоб звікували у в'язниці як укривателька й співучасниця злочину. Запевняю, цього робити я не збираюсь, доньє Лупе.

Дитина рюмсала, і Літума приклав пальця до вуст, мовляв, помовч трохи. Дівчинка затихла і всміхнулась.

— Мене вб'ють, — спроквола простогнала жінка, однак не плакала. В її сухих очах застигли ненависть і тваринний страх. Літума боявся перевести подих, йому здавалося, ніби найменший рух чи звук усе зіпсує. Побачив, як лейтенант повільно розстібає кобуру. Витяг пістолет і поклав на стіл, відсунувши миску з недоїдками. Погладив рукоятку:

— І волосина не впаде з вашої голови, доньє Лупе. Звісно, якщо скажете правду. Ця штуковина захистить вас, якщо треба.

Десь несамовито заревла ослиця. «Певно, її покрили», — подумав Літума.

— Вони погрожували мені, казали, якщо розтулиш рота — тобі кінець, — заскиглила жінка, ламаючи руки. Вона тіпалася всім тілом, зуби її цокотіли. — Чим я завинила, сеньйоре? Як мені вмирати, як полишити цих маляток? А чоловіка задавило трактором, сеньйоре.

Дітлахи, які бавилися на долівці, дружно зайшлися плачем, однак за хвилину вже знову гралися. Дівчинка, що рюмсала, порачкувала до порога, смокчучи палець.

— І вони погрожували пістолетами. То кого ж мені слухати, вас чи їх, — скімлила жінка. Вона кривила

губи, силкуючись заплакати, проте очі лишалися сухими. Потім забила себе в груди й заголосила.

Літума кинув погляд на вулицю. Ні, лемент жінки не привернув нічиєї уваги: крізь дверну пройму й шпарини видніла зачинена церква святого Ніколаса та порожній майдан. Дітлахи, які щойно ганяли довкола дерев'яної альтанки ганчір'яного м'яча, зникли. «Їх позабирали, — здогадався Літума, — позаганяли до халуп, щоб не чули й не бачили, що тут відбувається. Отже, всі знають про Паломіно Молеро, всі свідки. Тепер таємниця напевне розкриється».

— Заспокойтеся, давайте повагом, не поспішаючи, — мовив лейтенант, проте голос його пролунав погрозово й немов посилив її страх: — Ніхто не вбиватиме вас і нічого не заподіє вам. Слово честі. Якщо, звісно, розповісте щиро, відкриєте всю правду.

— Я нічого не знаю, нічогісінько! Мені страшно, о Господи! — скиглила жінка. Однак-було видно, що вона знає все і їй важко тримати це в собі. — Поможи й захисти мене, святий Ніколасе.

Вона двічі перехрестилась і поцілувала зчеплені пальці.

— Давайте з самого початку! — звелів лейтенант. — Коли й навіщо приходив Паломіно Молеро? Давно ви його знаєте?

— Я не знала його, зроду-віку не бачила, — заперечила жінка; голос її то тихішав, то вищав, ніби не слухався її, очі бігали. — Я не пустила б його ночувати, якби не дівчина. Вони шукали священника, отця Єзекіїля. Але його не було. Та він і рідко буває вдома, все подорожує.

— Дівчина? — вихопилося в Літуми.

Лейтенант гостро зиркнув на нього.

— Дівчина, — затремтіла донья Лупе, — авжеж. Вони так умовляли мене, що я не встояла. Навіть не

через гроші, сеньйоре, хоча, Бог свідок, вони мені не зайві. Мого чоловіка переїхав трактор, я ж вам казала. Присягаю Всевишнім, який бачить і чує все на небесах, присягаю святим Ніколасом, нашим оборонцем. Вони й грошей не мали, ледь вистачило на харч. А ліжка я їм так віддала, вони ж хотіли побратись. Пожаліла, бо ж зовсім ще юні, майже діти, а вже такі закохані, сеньйоре. Звідки мені було знати, що таке станеться? Господи, чим я завинила перед тобою, що так покарав мене?

Пускаючи кільця диму і пронизуючи жінку поглядом з-за окулярів, лейтенант чекав, поки донья Лупе хрестилася, терла руки й обличчя, наче прагнула його роздряпати.

— Ви добра душа, я це одразу збагнув. — Голос лейтенанта не змінився. — Не бійтеся, розповідайте. І довго голуб'ята пробули тут?

Пронизливий рев ослиці знову розітнув ранкову тишу, цього разу ближче. Літума почув тупіт копит. «От і по всьому», — виснував він.

— Лише два дні, — мовила донья Лупе. — Вони чекали священника, але отець Єзекііль не з'являвся. Він весь час мандрує. Каже, що їде хрестити чи вінчати когось на гірських хуторах чи в Аябаці, адже він такий святобливий. А втім, хтозна, бо всяке подекують про ці його роз'їзди. Я сказала їм, що не варто чекати довше, бо ж його може не бути і тиждень, і десять днів. Наступного ранку вони збиралися до Сан-Хасінто. Мала бути неділя, і я сама нараяла їм з'їздити туди. Священик із Сульяни править у Сан-Хасінто недільну месу, тож міг би повінчати їх. То була їхня найбільша мрія — священник, який би їх повінчав. «А тут доведеться чекати бозна-скільки. Їдьте, їдьте до Сан-Хасінто».

— Однак голуб'ята не поїхали? — урвав її лейтенант.

— Ні. — Жінка вжахнуто глянула на лейтенанта, на Літуму, потім знову на лейтенанта. Її аж тіпало, зуби цокотіли.

— Бо... — почав і значуще вмовк лейтенант.

— Бо в суботу надвечір по них приїхали, — тихо проказала жінка, і очі її розширились.

... Вечоріло. Сонце розжареною кулею зависло над евкалиптами й ріжковими деревами; бляшані дахи виблискували. Донья Лупе саме куховарила біля вогнища, коли помітила автомобіль, що від шосе мчав до Амотапе — підстрибуючи, ревучи й здіймаючи куряву. Мчав прямісінько до майдану. Вона дивилася, як він наближався. Молодята теж бачили машину, однак насторожилися, лише коли та загальмувала біля церкви, де закохані сиділи й цілувалися. Вони цілий день цілувалися. «Годі, годі вам, діти ж бачать! Краще розмовляйте чи співайте»...

— А він же гарно співав, правда? — неголосно докинув лейтенант, заохочуючи жінку. — Особливо болеро?

— Та й вальси, й народні пісні, — потвердила жінка і зітхнула так тужно, що Літуму пересмикнуло. — Навіть кумананас, де змагаються двоє співців. Він це вмів, як ніхто.

— Автомобіль під'їхав до Амотапе і ви його побачили, — нагадав лейтенант. — Вони кинулися навтьоки? Сховалися?

— Вона благала, щоб він тікав, ховався. Лякала його; тікай, любий, мерщій ховайся, я не хочу, щоб вони тебе...

«Ні, кохана, ти вже моя, ми дві ночі провели разом, ти моя дружина. Тепер ніхто нам нічого не зробить. Вони мусять змиритися з нашим коханням. Я нікуди не піду. Я побалакаю з ними».

А вона, знай, злякано повторювала: тікай же, тікай, вони тебе... я навіть не знаю, що вони зроблять з тобою. Біжи, я затримаю їх, не хочу, щоб тебе вбили, любий.

Донья Лупе наче знову перейнялася страхом дівчини.

«Хто це? — показала вона на забрьохану машину; звідти вийшли невиразні постаті і наближались на тлі згасаючого обрію. — Хто це? Господи, що зараз буде?»

— І хто ж вони, доньє Лупе? — Лейтенант Сильва пихкнув сигарекою.

— А хто ж, — з несподіваною люттю, яка переважила страх, процідила жінка. — Хто ж, як не ви.

— Ми? Поліція? Ви, певно, маєте на увазі військову поліцію, з авіабази в Таларі?

— Ви, у мундирах. — В голосі жінки знову бринів страх. — Хіба не однаково?

— Звісно, ні, — посміхнувся їй лейтенант Сильва. — Але це неістотно.

І тоді, не упускаючи жодного слова з розповіді доньї Лупе, Літума побачив їх. Вони сиділи під навісом, що захищав їх від сонця, горнулися одне до одного, їхні пальці переплелися за мить до непоправного. Хлопець похилив кучеряву голову на плече дівчини й наспівував їй на вухо: «Дві душі з'єдналися на усе життя, двоє покохалися, — це ж бо ти і я». Дівчину зворушила пісня, очі її зволожились, і — щоб краще розчути чи кокетуючи — вона трохи звела плече.

На їхніх злагіднених коханням юних обличчях не було й тіні неприязні чи зверхності. Літума відчув, як

його заповнює болісна туга, коли уявив, як із ревом несеться, здіймаючи клуби жовтої пилюки автомобіль, а в ньому — люди в уніформі. Він в'їхав в Амотапе надвечір, а через кілька жажливих хвилин загальмував біля цієї халупи без дверей, де вони зараз сиділи. «Принаймні ці два дні тут хлопець був щасливий», — подумалось Літумі.

— Лише двоє? — здивувався лейтенант, як здивувався й Літума.

— Лише двоє, — трохи боязко визнала жінка, на мить завагавшись. Примружила очі, ніби відновлюючи в пам'яті події, ніби впевнюючись, що не помилилась. — Більш нікого. Двоє вийшли, і в джипі нікого не лишилось. Так, то був джип, тепер я добре пригадую. Чоловіків було двоє. А що, сеньйоро?

— Та нічого, — відказав лейтенант, затоптуючи недопалок. — Я гадав, що на пошуки їх пошлють принаймні патруль. Та якщо ви бачили двох, значить їх було двоє. Але продовжуйте, сеньйоро.

Знову розлігся відчайдушний рев у розпеченому полудні Амотапе — протяглий, то стихаючи, то наростаючи, недоречний і стомливий водночас. Дітлахи, що бавилися на долівці, посхоплювалися і наввипередки кинулися на вулицю. «Хочуть подивитися, — здогадався Літума, — як вони паруються».

— З тобою все гаразд? — запитав старший, без пістолета в руці. — Він не скривдив тебе? Не образив?

А потім посутеніло. За той короткий проміжок, поки ті двоє йшли від джипу до халупи, день поглинули сутінки.

— Тільки торкнися його, і я порішу себе, — спокійно й рішуче проказала дівчина: пальці її стиснулися в

кулачки, підборіддя тремтіло. — Тільки торкнися його, і я порішу тебе. Але спершу все розповім людям: нехай вони вжахнуться й проклянуть тебе.

Донья Лупе затремтіла як осиковий лист.

— Що таке, сеньйори, хто ви? Чим вас привабила моя скромна оселя? Я бідна жінка, нікому не чиню зла.

Другий, з пістолетом, що спопеляв поглядом хлопця, — старший розмовляв з дівчиною, — ступив до доньї Лупе й приставив пістолет до її обвислих грудей:

— Нас тут не було, ти нас не бачила, — проказав, знетямлений від ненависті й люті. — Якщо розтулиш рота, помреш собачою смертю. Сам тебе порішу. Тобі ясно?

Донья Лупе впала навколішки: вона нічогісінько не знає, ні в чому не винна. Дала притулок молодцям, які попросилися на ночівлю, оце й усього. Заради Всевишнього, ради своєї матусі, згляньтеся, сеньйоре, не стріляйте, не проливайте безневинної крові.

— А молодший не звертався до старшого «полковнику»? — урвав жінку лейтенант Сильва.

— Незнаю, сеньйоре. — Донья Лупе мить роздумувала, певно, прикидала, як краще відповісти: — Полковнику! Молодший до старшого? Може, й звертався, а може, й ні. Не пригадую. Я бідна, затуркана жінка, сеньйоре. Я нічого такого не хотіла, це прикрий випадок. Той, з пістолетом, пригрозив, що коли я комусь прохоплюся бодай словом, то він вжене мені одну кулю в голову, другу в живіт, а третю ще кудись. Що мені робити, що? Мого чоловіка переїхав трактор. У мене шестеро дітей, і я ледве зводжу кінці з кінцями. Було тринадцятеро, та семеро померли. А якщо мене не стане, помруть і ці шестеро. Хіба це справедливо?

— Той, з пістолетом, був молодший лейтенант? — допитувався офіцер. — З личкою на погоні? А на кашкеті лише емблема?

Літума подумав, що передавання думок на відстані таки існує. Лейтенант Сильва ставив запитання, які спадали і йому. Він відчував ніби якийсь запаморочення.

— Я не тямлю в цьому! — скрикнула жінка. — Не збивайте мене з пуття, не питайте, бо я не знаю, що таке молодший лейтенант!

Літума слухав її і виразно бачив їх, попри фіолетові сутінки, що огорнули Амотапе. Сеньйора Лупе стояла навколішках перед розлюченим молодиком на порозі халупи. Старший з прикрістю та обуренням дивився на дівчину, яка, кидаючи йому виклик, затуляла худенького, не пускала до прибульців. Літума бачив, що приїзд чужаків, як і зараз, вимів з вулиць і сховав по домівках і малих, і старих, навіть собак та кіз — всі боялися вскочити в халепу.

— Мовчи, не кажи, хто ти, чого тут і що робиш, — казала дівчина юнакові, стримуючи його, не даючи вийти до них. І водночас погрожувала старшому: — Я порішу себе, але спершу все розповім людям.

— Я кохаю її, я обожнюю її і зроблю все, щоб вона була щаслива, — поривався худенький наперед, але дівчина не пускала його. Навіть тоді старший не глянув на хлопця; він не зводив погляду з дівчини, наче в Амотапе і в цілому світі існувала тільки вона. Але молодший на слова хлопця метнувся до нього з лайкою, звів пістолет, мов збирався розчерепити йому голову. Дівчина стала на шляху нападника, і тоді почулося лаконічне: «Спокійно». Молодик неохоче скорився.

— Він сказав лише «спокійно», — поспитав лейтенант Сильва, — чи «спокійно, Дюфо»? А може, «спокійно, молодший лейтенанте Дюфо»?

Це вже було не просто передавання думок, а якесь чудо. Начальник ставив запитання тими ж словами, що спадали й Літумі.

— Не знаю, — присяглася донья Лупе. — Я не чула жодного імені. А що хлопця звали Паломіно Молеро, я взяла тільки тоді, коли побачила знімки в «П'юрьському віснику»; я одразу впізнала його. Серце моє краялося, сеньйоре. Це ж він, хлопчисько, викрав дівчину й привіз в Амотапе. Я про це й гадки не мала: досі не знаю, як зовуть її і тих, що приїхали за ними. І не хочу знати. І не кажіть мені, ради Бога, якщо знаєте. Чи ж я не допомагаю вам? Не кажіть мені, як їх звати!..

— Не бійся, не кричи, не кажи так, — мовив старший. — Донечко, любя, невже це ти погрожуєш мені? Хочеш порішити себе?

— Спробуй тільки йому щось зробити, хоч пальцем зачепити, — кинула дівчина. На небі, за блакитною габою, сутінки густішали й висівалися зорі. З-за очеретяних і цегляних стін, з-за штахетників Амотапе заблимали каганці.

— Краще я простягну руку і щиро мовлю: «Я прощаю тобі», — проказав старший і справді простягнув юнакові руку, все ще не дивлячись на нього. Донья Лупе наче вдруге народилася на світ. Побачила, як вони подали один одному руки. Хлопець насилу спромігся на слово.

— Слово честі, я все зроблю, — аж захлинувся од хвилювання. — Вона для мене все, найсвятіше в житті, вона...

— Тепер ви обидва потисніть один одному руки, — звелів старший. — І не злостіться. Тут немає

ні командирів, ні підлеглих, просто троє чоловіків нарівні залагоджують справи, як і личить чоловікам. Ну, ти задоволена? Заспокоїлася нарешті? Неприємне скінчилося. А тепер поїхали.

Він квапливо витяг з задньої кишені штанів гаманця. Донья Лупе відчула у руці кілька зім'ятих купюр, гречний голос подякував за клопоти й порадив усе забути. Потім старший рушив до джипа з відхиленими дверцятами. Але другий, перш ніж піти, знову приставив пістолет до її грудей:

— Якщо хоч писнеш, щоб потім не нарікала! Пам'ятай про це.

— І що ж, хлопець з дівчиною покірливо сіли в джип? І поїхали? — недовірливо запитав лейтенант. Літумі також це здавалося неймовірним.

— Вона не хотіла йти, вона не вірила і втримувала його, — мовила донья Лупе. — «Лишайся тут, не вір йому, не вір!» — казала.

— Ну годі, іди сюди, доню, — заохочував старший, який уже сидів у джипі. — Він — дезертир, не забувай цього. І мусить повернутися. Це слід залагодити якомога швидше. Зітерти цю пляму. Подумай про нього, донечко. Скоріше їдьмо.

— Так, люба, він пробачив, ходімо, послухаймося його, ходімо в машину, — вмовляв її юнак. — Я вірю йому. Та і як не вірити, адже він — це він.

«Адже він — це він». Літума відчув, як сльоза обпекла щоку. Солоня, мов краплина морської води. Сержант слухав схожий на рокіт хвиль голос доньї Лупе, що його час від часу переривав запитаннями лейтенант. Поліцай невиразно збагнув: шинкарка переповідала те, що вже пояснювала в справі, через яку вони сюди приїхали. Жінка нарікала на свою кляту долю,

бідкалася, що тепер з нею буде, волала до неба, за віщо на неї впало таке лихо. Часом вона схлипувала. Однак її слова вже не цікавили Літуму. Немов уві сні він знову й знову бачив щасливу парочку, яка втішалася дошлюбним медовим місяцем в убогому Амотапе: метис із кварталу Кастилія і біла дівчина з порядної сім'ї. «Для кохання завад не існує», — співається в одному вальсі. Цього разу так воно й було. Кохання здолало суспільні та расові забобони. Їхнє кохання мусило бути великим і непереборним, якщо ці двоє зважились на нього. «Я ніколи так не любив, — подумав Літума. — Навіть, коли закохався в Мече, подружку Хосефіно». Атож, він закохувався не раз, та якщо дівчина швидко поступалася або надто впиралася, шал його згасав. Ніколи кохання не заповнювало його настільки, щоб через нього важити головою, як худенький, або кидати виклик світові, як дівчина. «Либонь, помру, не спізнавши справжньої любові, бо так мені судилося, — подумав Літума. — Згайнував життя з повіями, от серце й спаскудилося, і я вже не годен по-справжньому покохати».

— Що ж мені робити, сеньйоре? — бідкалася донья Лупе. — Порадьте...

Лейтенант, уже підвівшись, запитував, скільки вони винні за випивку та закуску. Жінка відповіла, що нічого, проте офіцер наполягав: він не з тих, хто живе чужим коштом, і платить за все, що споживає, байдуже, на службі він чи поза службою.

— То що ж мені тепер робити? — благала донья Лупе, ламаючи руки. — Вони ж уб'ють мене, як того бідолаху, невже не розумієте? Куди мені тікати — і якби було куди? Я ж допомогла вам, як ви просили? Скажіть, що мені тепер робити?

— Мовчати, доньє Лупе, — чемно мовив лейтенант, кладучи гроші біля посудини з гарбуза. — Ніхто вас не вб'є, ніхто нічого не заподіє. Живіть, як досі, і забудьте, що бачили й чули, усе, що нам розповіли. Бувайте здорові.

І звично підніс два пальці до козирка. Літума підхопився й собі і рушив за лейтенантом, забувши попрощатись. На вулиці вони наче відразу занурилися в пекло, і невдовзі Літума відчув, що його сорочка мокра, а в голові гуде. Лейтенант Сильва крокував начебто невимушено, хоча черевики грузли в піску і йти було важко. Вони простували звивистою вулицею, центральною в Амотапе, в бік пустирища та шосе. Літума скосив очі й помітив за огорожами людські голови, цікаві й занепокоєні очі. Люди поховалися, але він був певен: щойно вони заберуться з Амотапе, як юрба посуне до оселі доньї Лупе з розпитуваннями, що та як. Ступали мовчки, поринуті в свої думки, лейтенант трохи попереду. Біля останніх будиночків якийсь коростявий пес ошкірився на них. На піщанику між каміння гасали прудкі ящірки. Літума подумав, що тут, у відкритому полі, певно, водяться і лисиці. За ті два дні в Амотапе худенький і дівчина, мабуть, чули їхнє завивання по ночах, коли, зголоднілі, вони вирушали до кошар і курників. Мабуть, лисяче виття лякало дівчину і вона горнулася до хлопця, а той шепотів їй ніжні, заспокійливі слова. Чи сп'янілі від кохання, вони й не помічали нічого, окрім своїх почуттів? Це вперше тут вони пізнали одне одного? Чи й раніше, на сипучих пісках біля авіабази в П'юрі?

Поки дійшли до шосе, Літума геть змок, наче ото в одержі занурився в струмок. Завважив, що кремова сорочка лейтенанта Сильви вкрилася плямами поту,

а чоло змокрило. Не видніло жодного автомобіля. Лейтенант здвигнув плечима.

— Терпіння, — буркнув він. Дістав пачку сигарет «Інка», пригостив Літуму, запалив сам. Деякий час мовчки палили під пекучим сонцем, вдивляючись у марево озер, струмків і морів, що поставали над неосяжними пісками. Перший ваговоз, що мчав у бік Талари, не зупинився, хоч вони відчайдушно махали кашкетами.

— Коли я ще починав служити в Абанкаї, одразу після офіцерської школи, у мене був начальник, який не терпів образ. Знаєш, що він робив у таких випадках, Літумо? Вихоплював пістолет і прострілював шини. — Лейтенант сприкрено провів поглядом ваговоза, що віддалявся. — Ми звали його капітаном Піхвачосою, бо був неабияким бабієм. А тобі не хотілося б провчити цього нечому?

— Атож, лейтенанте, — неуважливо погодився Літума.

Офіцер поглянув на нього.

— Тебе приголомшило почуте?

— Я не можу до кінця повірити в те, що розповіла сеньйора. І в те, що сталося в цій глушині, — потвердив поліцай.

Лейтенант пожбурих недопалок на протилежний бік шосе і втер чоло та шию вже мокрим носовичком.

— Авжеж, препаскудні речі вона розповіла, — визнав він.

— Ніколи б не подумав, що все відбулося саме так, лейтенанте. Припускав бозна-що, тільки не це.

— Отже, ти знаєш, що сталося з худеньким, Літумо?

— Більш-менш, лейтенанте, — пробубонів той. І нерішуче додав: — А ви хіба ні?

— Поки що ні, — озвався офіцер. — І це ти мушиш зятямити. Ніщо не дається легко, Літумо. Правда, іноді навіть найсвятіша, якщо придивитися до неї зблизька і зусібіч, може виявитись напівправдою, а то й узагалі брехнею.

— Воно, звісно, — промимрив Літума. — Та хіба тут не все зрозуміло?

— Хоч ти й не повіриш, але я і досі не певен, що його вбили полковник Міндро й лейтенант Дюфо. — Лейтенант наче поважно розмірковував уголос. — Знаю достеменно одне: саме ці двоє забрали звідси молодят.

— Скажу вам одне, — неголосно мовив Літума. — Найбільше приголомшило мене знаєте що? Тепер я збагнув, чому Паломіно подався добровольцем на авіабазу. Щоб бути біля коханої дівчини. Це не видається вам незвичайним? Хлопець, звільнений від служби, пішов на неї добровільно, щоб бути поряд з коханою?

— А чого це тебе так дивує? — засміявся лейтенант Сильва.

— Бо воно незвично, — признався поліцай. — З таким не щодня стикаєшся.

Лейтенант Сильва проголосував машині, що наближалася.

— Тоді ти не знаєш, що таке справжнє кохання, — глузливо кинув він. — Я став би і льотчиком, і піхотинцем, і священником, і сміттярем, їв би навіть лайно, аби тільки бути поряд зі своєю гладункою, Літумо.

VI

— Ось вона, я ж тобі казав! Ондечки! — вигукнув лейтенант Сильва, приклавшись до бінокля. Він витягнув голову, як жирафа. — Але ж і пунктуальна! Як англійка. Ласкаво просимо, матусю. Ну-ну, роздягайся, покажись, яка ти є. Пригнися, Літумо, бо якщо углядить нас, то все пропало.

Літума пригнувся за скелею, де вони чатували щонайменше півгодини. Невже то справді донья Адріана — ота хмарка куряви вдалині, на тому березі, що звався Пунта Арена? Чи хтивому лейтенантові Сильві те привиджується? Вони стояли на рифі, а риф нависав над тихими водами, де водилися краби, і кам'янистим бережком, захищеним від надвечірнього вітерцю невисоким стрімчаком і кількома складами «Інтернешнл петролеум компанії». За їхніми спинами віялом розгорнулася бухта з двома молами, нафтоочисний завод, найжачений трубами, металевими сходами та баштами, і безладне містечко. Як лейтенант дізнався, що донья Адріана приходить сюди надвечір, коли сонце червоніє і спека спадає? Бо й справді хмаринкою куряви була вона; Літума упізнав нарешті дебеті форми і плавну ходу шинкарки.

— Це найкращий доказ того, що я нікого ще так не цінував, Літумо, — прошепотів лейтенант, не одриваючись од бінокля. — Ти побачиш озаддя моєї гладунки. І груди. А якщо поталанить, то й дещо більше. Приготуйся, Літумо, не помри. Це тобі як подарунок на день народження, як підвищення по службі. І щасливчик же ти, хлопче, що маєш такого начальника, як я!

Відколи вони прийшли сюди, лейтенант Сильва не вгавав, як папуга, однак Літума чи й зважав на нього. Поліцая більше цікавили краби, ніж теревені начальника чи поява доньї Адріани. Риф відповідав своєму призначенню: крабів роїлися сотні, якщо не тисячі. Найменша заглибина в ґрунті була їм схованкою. Літума зачаровано спостерігав, як вони визирали, наче рухливі грудки, як вилазили на поверхню, витягувались і роздавалися, набували своєї незрозумілої форми, як кидалися бігти наосліп, причому якимось дивно, що не збагнеш, рухаються вони вперед чи назад. «Точнісінько, як ото ми розслідуємо вбивство Паломіно Молеро», — напросилося порівняння.

— Пригнися, пригнися, бо помітить, — пошепки наказав начальник. — Чудово, вона вже роздягається.

Літумі раптом спало на думку, що весь пагорб поточений крабами. «А якщо ґрунт осунеться?» Тоді вони з лейтенантом Сильвою поринуть у глибини — темні, задушливі, де цілі роїща цих жахливих створінь із клешнями. Тоді їх чекала би смерть у страшній агонії. Він помацав ґрунт: нібито твердий.

— Давайте-но свого бінокля, — невдоволено буркнув. — Запросили дивитись, а дивитеся самі, лейтенанте.

— Я ж твій начальник, — всміхнувся той, проте бінокль простягнув. — Тільки швидше, не хочу розбещувати тебе.

Літума приклав бінокль і став дивитись. Донья Адріана спокійно роздягалася знизу, біля невисокої скелі. Чи відчувала вона, що за нею стежать? Чи не вмисне роздягалася так повільно, щоб розпалити лейтенанта? Ні, в її порухах відчувалися млість і

неквапливість жінки, впевненої, що її не бачать. Жінка згорнула плаття і нахилилася, щоб покласти його на камінь, подалі від бризок. На ній справді була коротка рожева сорочка, тож Літумі відкрилися масивні, наче стовбури лавра, стегна й груди.

— Хто б подумав, що у доньї Адріани, при її віці, стільки принад, — здивувався він.

— Не дивися довго, а то видивишся її всю, — вихопив лейтенант бінокль. — Найцікавіше почнеться у воді. Коли сорочка намокне і прилипне до тіла, то стане прозорою. Це видовище не для таких, як ти, Літумо, а для лейтенантів чи й вище.

Літума ввічливо захихотів, зовсім не тому, що його розсмішив лейтенантів дотеп. Він почувався не зовсім зручно, щось наче муляло. Може, причиною тому Паломіно Молеро? Можливо. Відколи він побачив хлопця, настромленого на гілляку, розіп'ятого й попеченого, той, здається, не йшов йому з голови. Спершу гадав, що коли взнає, хто й за віщо таке вчинив, відразу забуде. Проте зараз, коли над таємницею трохи піднялася завіса, убитий все одно стояв перед очима. «Ти псуєш мені життя, чортів худяк», — подумки лайнувся Літума. І вирішив наприкінці тижня відпроситися в начальника до П'юри. Якраз день платні, він запросить Непереможних на чарку до Шерепи. А ніч проведуть з повіями в «Зеленому домі»*. Це б трохи розвіяло, чорт забирай.

— Моя гладунка належить до вищої знаті, — прошепотів лейтенант Сильва, — вона з тих, хто не носить панталонів. Ти тільки збагни, Літумо, яка це розкіш, коли жінка крокує життям без панталонів.

* Будинок розпусти з однойменного роману Маріо Варгаса Льйоси.

Він простягнув бінокль, та як Літума не вдивлявся, нічого особливого не побачив. Донья Адріана хлюпалася біля бережка, обливала себе водою, і за бризками та пінявими хвилями тіла майже не було видно, навіть крізь прозору сорочку.

— Мабуть, у мене не такий гострий зір, як у вас, лейтенанте. Чи, точніше, не така буйна уява, — пожалкував, повертаючи бінокль. — Широ кажучи, нічого, крім піняви, я не бачу.

— То й дідько з тобою, — промимрив лейтенант, знову припавши до бінокля. — А от я бачу її, як свої п'ять пальців. Згори і знизу, спереду і ззаду. Можу тебе запевнити, що волоссячко в неї кучеряве, як у мулатки. А попросиш, то навіть скажу, скільки його. Бо так виразно бачу, що можу й порухувати.

— А це що таке? — раптом пролунав за їхніми спинами дівочий голос.

Літума мало не зомлів, та ще й, надто різко обернувшись, розтягнув собі в'язи. І хоч бачив, що помиляється, все одно йому здавалося, ніби ті слова промовила не жінка, а якийсь краб.

— Якої ще брутальщини ви не згадали? — запитала дівчина, упершись кулачками в боки, немов матадор, що кидає виклик бику. — Якої гидоти ще не сказали? Ще щось лишилося у вашому словнику? Я чула все. І бачила все, на що тільки здатні ви. Бридко дивитися на вас.

Лейтенант Сильва нахилився по бінокль, який з несподіванки випустив. Літума, ще сидячи на піску, збагнув, що несамохіть розчавив висохлого краба. І подивився на начальника, котрий теж іще не оговтався. Той струшував з себе пісок, виграючи час. Потім лейтенант козирнув і мовив:

— Не годиться заважати представникам влади під час виконання службових обов'язків, сеньйорито. А якби я з півоберта вистрілив у вас?

— Під час виконання службових обов'язків? — зареготала вона. — То ваш обов'язок підглядати за купальницями?

Аж тепер Літума збагнув, що перед ними донька полковника Міндро. Атож, Алісіта Міндро. Серце закалатало в грудях. Знизу долинали розлючені прокльони доньї Адріани: їх ця метушня викрила. Немов уві сні Літума побачив, як вона порачкувала з води і нагинці кинулася до плаття, несамовито погрожуючи кулаком.

— Ви не просто свині, ви ще й злочинці, — додала дівчина. — Оце так поліція. Та ви навіть гірші, ніж про вас розповідають.

— Скеля ця — природний спостережний пункт, з неї ми виявляємо моторки, які привозять контрабанду з Еквадору, — мовив лейтенант так впевнено, що Літума аж вражено розкрив рота. — Певно, ви цього не знали, сеньйорито. Та й дамські образи — похвала для мужчини. Тож якщо вам хочеться, зробіть собі таку приемність.

Краєчком ока Літума спостеріг, що донья Адріана, похапцем одягнувшись, віддаляється берегом до Пунта Арени. Енергійно вихиляючи стегнами, вона іноді оберталася і люто погрожувала кулаком. Мабуть, ще й лаялась. Дівчина мовчки дивилася на них, її злість і обурення, здавалось, минули. Стояла, вимазана землею, і годі було визначити колір її блузки без рукавів та джинсів. Бо і вони, і туфлі, і стрічка, що перетягувала її коротке волосся, прибрали такого ж жовтуватого-сірого відтінку, що й навколишній пісок.

Літумі дівчина видалася ще тендітнішою, ніж того дня, коли вона увірвалася до батькового кабінету. Майже без грудей, з вузькими стегнами — таких жінок його начальник презирливо називав «дошками». А кирпатий носик, що, здавалося, розрізняв людей по запаху, виглядав ще пихатішим, ніж тоді. Скільки їй років? Шістнадцять? Вісімнадцять?

— А що поробляє сеньйорита серед цього збіговиська крабів? — люб'язно поцікавився лейтенант Сильва, даючи зрозуміти, що сутичка вичерпана.

Він сховав бінокль у футляр і взявся протирати носовичком темні окуляри.

— Надто далеко від авіабази, як для прогулянки. А раптом якийсь краб укусить вас? Що сталося? Прокололи шину?

Літума помітив велосипед Аліси, такий же задрипаний, він стояв метрів за двадцять унизу, біля підніжжя скелі. Літума дивився на дівчину і намагався уявити її поряд із Паломіно Молеро. Молодята трималися за руки, голубились, зазирали одне одному в вічі. Її вії тремтіли, як крильця метелика, вона шепотіла йому: «Заспівай мені, ну заспівай же щось гарне!» Ні, годі уявити їх ось так.

— Батько знає, що ви щось випитували в Рікардо, — кинула вона. І звела погляд, щоб побачити, як подіяли її слова. — Коли він був напідпитку.

Лейтенант не знітився. Неквапом начепив темні окуляри і почав спускатися стежкою, ковзаючи, як на санчатах. Внизу знову обтрусився.

— То лейтенанта Дюфо зовуть Рікардо? Отже, його кличуть Річардом.

— Знає він і те, що ви їздили в Амотапе до доньї Лупе, — глузливо додала дівчина.

Вона була невисока на зріст, дрібна, з невиразною поstattю. Красунею її не назовеш. Може, Паломіно Молеро закохався в неї тому, що вона була така, яка була.

— Батькові відомий кожен ваш крок.

Навіщо вона це каже? І чому розмовляє так дивно? Алісія Міндро ніби й не погрожує, а скорше глузує з них чи просто пустує. Літума підстрибом спускався слідом за дівчиною. З-під його черевиків, кривуляючи, розбігалися краби. Довкола ні душі. Певно, люди зі складів теж порозходились, бо двері були зачинені і всередині стояла тиша. Ген унизу, в бухті, буксир курсував між двома молами, вивергав клуби сірого диму і час від часу сигналив. Людський мурашник копошився на березі.

Вони дісталися стежки, що вела до огорожі, яка відділяла будівлі «Інтернешнл» від містечка. Лейтенант узяв велосипед і повів однією рукою. Йшли повільно. Під ногами хрускотіли порожні панцирі крабів.

— Я йшла за вами від самісінького відділка, а ви й не помітили, — озвалася дівчина чи то сердито, чи то глузливо. — Біля огорожі мене не хотіли пускати, але я пригрозила батьком. А ви й не бачили. Я чула всі ваші бридкі слова, а ви витаєте бозна-де. Якби не озвалася, то й досі не помітили б.

Лейтенант, посміюючись, згідливо хитнув головою.

— Чоловіки, коли поряд немає жінок, схильні казати непристойності, — вибачився він. — Ми прийшли перевірити, чи не нагодився якийсь контрабандист і не винні, що одній із таларчанок заманулося якраз скупатись. Це життєві збіги, еге ж, Літумо?

— Так, лейтенанте, — погодився поліцай.

— В усякому разі ми до ваших послуг, сеньйорито Міндро, — напрочуд чемно додав офіцер. — Як ваша ласка? Ви волієте розмовляти в відділку? У затишку попиваючи газовану воду, воно краще. Хоч мушу попередити; у нас немає зручностей, як у вашого татуса на авіабазі.

Дівчина не відповіла. Літума відчував, як пульсує кров у його жилах і в скронях — повільна, густа, темно-червона.

Біля огорожі черговий поліцай Лусіо Тіноко з Гуанкабамби козирнув лейтенантові. Тут же були троє охоронців із «Інтернешнл» — їх здивувала поява дівчини в незвичному товаристві. Невже в містечку вже знають, що сталося в Амотапе? Літума, принаймні, тут ні при чому: нікому й словом не прохопився про свідчення доньї Лупе. Проминули лікарню компанії, її дерев'яні будівлі, що тьмяно виблискували зеленою фарбою. В управлінні порту вартували двоє моряків з гвинтівками на плечі. Один підморгнув Літумі, немов питав: «Що за товариство?» Мимо з квилінням пролетіли чайки. Вечоріло. За сходами та балюстрадою «Королівського готелю», єдиного в містечку, Літума побачив, що сонце вже занурюється в море. Денна спека змінювалась приємною прохолодою.

— А полковник Міндро знає про ваш візит? — гречно поцікавився лейтенант Сильва.

— Не вдавайте дурника, — різко кинула дівчина. — Звісно, ні.

«Але зараз дізнається», — подумав Літума. Охоронці проводжали їх здивованими поглядами й перешіптувались.

— І ви прийшли сповістити, що полковник знає про лейтенанта Дюфо та сеньйору Лупе? — спитав

лейтенант Сильва. Він дивився перед собою, не обертався до Аліси, і Літума, який трохи відстав, бачив, що й вона уникає дивитися на офіцера.

— Так, — відповіла дівчина.

«Брехня», — подумав Літума. Що вона хотіла їм сказати? Чи її підіслав полковник? В кожному разі їй було важко, або, може, бракувало мужності. Дівчина насупилася, її рот трохи розтулився, ніздрі задертого носика збуджено роздувалися. Вона мала на диво білу шкіру й довгі вії. Можливо, саме ця пещена тендітність і полонила Паломіно? Як воно не є, а вона вже розкаювалася, що прийшла до них. І не розповість того, що збиралася.

— Дуже приємно, що прийшли поговорити з нами, — чемно проказав лейтенант. — Я і справді вам вдячний.

Мовчки пройшли ще з півсотню кроків під квиління чайок і шум прибою. В одному з дерев'яних будиночків жінки вправно чистили рибу. Довкола, чекаючи тельбухів, гарчали собаки. Різкий, неприємний запах бив у ніздрі.

— А яким був Паломіно Молеро, сеньйорито? — раптом озвався Літума і сам злякався. В нього це вихопилося зненацька, несамохіть. Та лейтенант і дівчина навіть не глянули в його бік. Літума, спотикаючись, шкандибав трохи позаду них.

— Добра душа, — долинув голос дівчини. — Янгол небесний.

Голос її не тремтів, у ньому не було ні гіркоти, ні туги. Як і ніжності. Вчувалися ті ж — чи то наївні, чи то глузливі — нотки, які раптом сповнювалися люттю.

— Ті, хто знав його, кажуть те саме, — буркнув Літума, коли мовчанка затяглася. — Він був найдобрішою людиною.

— Певно, вас приголомшило це нещастя з ним, сеньйорито Алісіє? — спитав лейтенант.

Алісія Міндро не відповіла. Якраз проминали недобудовані оселі, деякі ще без дахів, в інших дощаті стіни збиті лише наполовину. Перед кожною — тераса на палях, під якими хлюпотіли хвилі, бо починався приплив. Старі в майках сиділи на сходах, голі дітлахи збирали мушлі, жінки сходилися в гурти. Чувся сміх, в повітрі гостро пахло рибою.

— Друзі запевняють, ніби я чув його спів у П'юрі, — почув Літума власний голос. — Та хоч як силкуюсь, згадати не можу. Кажуть, він неперевершено виконував болеро.

— І креольську музику теж, — рішуче хитнула головою дівчина. — І чудово грав на гітарі.

— До речі, про гітару, — підхопив Літума. — Це якась нав'язлива ідея доньї Асунти, його матері, щоб їй повернули його гітару. Хто б її міг узяти?

— Вона в мене! — Алісія Міндро раптом захопилася, мовби несамохіть сказала те, чого не збиралася казати.

Знову запала мовчанка. Простували до центру Талари, заглиблювалися в лабіринт все людніших вуличок. На скелі з маяком і в Пунта Арена з котеджами грінго й вищих чинів «Інтернешнл», хоч і не спочило, вже світилися ліхтарі. Як і за прибережними скелями, в Табласо, на території авіабази. На одному кінці бухти, над нафтовою вишкою, вихопився сніп червонясто-золотавого полум'я, немов велетенський краб занурив у море свої клешні.

— Бідолашна сеньйора казала: «Коли ви знайдете гітару, то знайдете і тих, хто його вбив», — тихо мовив Літума. — І річ не в тім, що донья Асунта щось знала. Просто інтуїція матері.

— Яка вона? — обернулася до нього дівчина. Літума побачив її обличчя — сплотноле, роздратоване, цікаве.

— Ви про донью Асунту, матір Паломіно Молеро? — перепитав він.

— Вона метиска? — нетерпляче уточнила вона.

Літумі здалося, ніби його начальник всміхнувся.

— Проста собі жінка. Як усі ці люди, що їх ми бачимо, така, як і я, — мовив аж трохи роздратовано, що його самого здивувало. — Звісно, вона не з того стану, до якого належите ви. Вас цікавило саме це?

— Він не схожий на метиса, — вона промовляла вже лагідніше, мовби сама до себе. — Тонке волосся, навіть трохи світле. І я ще не зустрічала такого вихованого хлопця. Ні Рікардо, ні навіть мій батько цим не відзначаються. Важко повірити, що він навчався не в приватній школі і жив у кварталі Кастилія. Єдине, що в нього метиське, це ім'я — Паломіно. А друге його ім'я ще гірше — Фемістокл.

Лейтенант наче усміхнувся знову, проте Літумі слова дівчини не здалися смішними. Він дещо збентежився і водночас відчув зацікавлення. Чи болить їй, чи обурює її смерть Паломіно? Це було годі вгадати. Дочка полковника говорила так, ніби Паломіно Молеро не вмер жахливою смертю, а й досі жив. Може, вона несповна розуму?

— Де ви познайомилися з Паломіно Молеро? — спитав лейтенант Сильва.

Вони підійшли до тильного боку церкви, біла стіна якої правила за екран для пересувного кінотеатру сеньйора Теотоніо Кальє Фріаса. Кінотеатр не мав ні даху, ні стільців. Глядачі, які хотіли сидючи дивитися фільм, приносили стільці з собою. Проте більшість вмощувалася навпочіпки або просто на землі. Вхід

за натягнуту мотузку, що відгороджувала уявний кінозал, коштував п'ять реалів. Лейтенант і Літума мали право заходити туди безкоштовно. Ті, хто не бажали платити, могли дивитися фільми з-за мотузки. Звідти хоч і погано, теж було видно, хоча доводилося витягувати шию. Тут, чекаючи сутінок, вже зібралось чимало людей. Дон Теотоніо Кальє Фріас налагоджував кіноапарат. Проектор був один і функціонував виключно завдяки його кмітливості, це ж бо він здогадався зробити відвід од ліхтаря на розі. Після кожної бобіни наставала перерва, щоб зарядити наступну, через що сеанс тривав надто довго. Однак глядачів не бракувало, особливо влітку. «Після цієї історії з худеньким я майже не був у кіно, — подумав Літума. — А що йде сьогодні? Мабуть, мексиканська стрічка «Ріо ескондідо»* з Долорес дель Ріо та Колумбою Домінгес.

— На дні народження Лали Меркадо, в П'юрі, — озвалася раптом дівчина, й Літума не відразу збагнув, про що йдеться. — Його найняли співати. Дівчата запевняли, що він гарно співає, що в нього чудовий голос. Та й взагалі непоганий хлопець, і не схожий на метиса. Він і справді не схожий на метиса.

«Ці ще мені білі!» — обурився Літума.

— Він присвятив вам якусь пісню? — поцікавився лейтенант напрочуд чемно. Літума щоразу відкривав нове у поведженні свого начальника, і зараз це були вишукані манери.

— Три, — ствердила дівчина. — «Остання ніч з тобою», «Місячний промінь» і «Чарівна лялечка».

* Назва стрічки походить від назви селища, де відбувається дія, буквально Таємна ріка.

«Вона несповна розуму», — вирішив поліцай. Велосипед Алісії, що його лейтенант Сильва вів лівою рукою, час від часу пронизливо вищав, і це трохи дратувало Літума.

— І танцювали, — додала дівчина, — один танець. Він із кожною танцював по разу. Тільки з Лалою Меркадо двічі. Не тому, що вподобав її, просто це був її день народження. І нікого це не шокувало, навпаки, кожній хотілося, щоб він запросив її. І поводився, як порядний хлопець. Та й чудово танцював.

«Порядний хлопець», — подумки повторив Літума, обходячи вкриту мурашками, висохлу морську зірку. Либонь, лейтенанта Сильву Алісія теж має за порядного. Його ж, звісно, ні. «Метис із голови до п'ят. З кварталу Мангачерія, до ваших послуг». Йшов примруживши очі, не помічаючи таларських сутінок, які швидко поглинав вечір. В уяві постали веселий гомін, ошатні зала та сад, де зібралася гарно вбрана молодь у якоїсь Лали Меркадо в Буенос-Айресі, в кварталі для білих, біля піщаника, посеред якого стоїть бар Шерепи. Ті двоє, що танцювали осторонь, не зводячи очей одне з одного, були Алісія Міндро і Паломіно. Ні, неймовірно. Але ж вона розповідала сама:

— Коли він запросив мене до танцю, то сказав, що закохався з першого погляду. — Навіть тепер у її голосі не чулося смутку, говорила швидко, відсторонено, ніби виконувала повинність. — Сказав, що вірив у кохання з першого погляду і тепер упевнився, що воно існує. Бо щойно побачив мене і закохався. Мовляв, можу кепкувати з нього, якщо хочу, але це так. І що вже ніколи не закохається в іншу жінку. Навіть коли я не помічатиму його, коли ставитимусь до нього зневажливо, все одно він кохатиме мене до скону.

«Так воно й вийшло», — подумав Літума. Чи плакала дівчина? Аж ніяк! Поліцай не бачив її обличчя, бо йшов за нею і лейтенантом, однак у голосі її не бриніли сльози, він лунав сухо, спокійно. Водночас вона говорила ніби й не про себе, а про когось іншого, ніби це не стосувалось її, ніби й не було тут крові й смерті.

— Він обіцяв, що співатиме мені серенади. Щовечора співатиме і закохає мене в себе, — додала дівчина по хвилі. Вищання велосипеда викликало в Літуми невимовний сум, він чекав його, а коли чув, його обсіпало приском. До нього долинув голос лейтенанта, що захлинався соловейком:

— Справді? Так і було? І він дотримав слова? Співав серенади перед вашою оселею на авіабазі в П'юрі? І ви зрештою закохалися в нього?

— Не знаю, — відповіла дівчина.

«Не знає? Як вона може не знати?» — подумав Літума. Спробував пригадати, коли був закоханий найбільше. Хіба що в Мече, чорнявку з немов виточеною постаттю, подружку Хосефіно, якій так і не освідчився? Так, напевне в неї. Хіба можна не знати, закоханий ти чи ні? Дурниці. Чи вона й справді трішки несповна розуму? А може, вдає, щоб спантеличити їх? Раптом полковник підіслав її? Проте жодне припущення не здавалося переконливим.

— То Паломіно Молеро співав вам серенади на авіабазі в П'юрі? — туркотів лейтенант. — І не раз?

— Після того дня народження — щовечора. Поки батька не перевели сюди.

Хлопчаки стріляли з рогаток у kota китайця Тана. Переляканий кіт бігав по даху і нявчав. Із-за рогу вискочив сам китаєць з мітлюю, і хлопчаки, сміючись, кинулися врозтіч.

— А як сприймав ці серенади ваш тато? — проспівав лейтенант Сильва. — Ніколи не ганяв хлопця?

— Він знав, що той співає мені, не глухий...

Літумі здалося, що чи не вперше Алісія Міндро завагалася. Наче хотіла щось додати й передумала.

— І що ж татко? — допитувався лейтенант.

— Казав, що я для Паломіно, певно, англійська королева, — мовила дівчина незворушно. — А коли я передала ці слова, Паліто заперечив: «Твій батько помиляється. Ти для мене значно більше, ніж англійська королева. Для мене ти скорше діва Марія».

Літумі здалося, що лейтенант глузливо пирхнув. Паліто? То це так вона охрестила Паломіно? Чи, може, це кумедне ім'я Паліто — пристойніше, ніж Паломіно чи Фемістокл? «Ну й баламути ці білі!»

Вони дійшли до відділка. Черговий Раміро Матело з Чиклайо подався кудись, навіть не лишивши записки. Двері були зачинені, і щоб відімкнути їх, лейтенант прислонив велосипед до стіни.

— Проходьте й сідайте, — за мить схилився в чемному поклоні офіцер. — Можемо пригостити вас газованою водою або кавою. Прошу, сеньйорито.

Вже звечоріло, тож поки засвічували лампу, мушили наштовхуватись у темряві на різні предмети. Дівчина чекала біля дверей. Ні, вона не плакала. Літума дивився на її тендітний профіль на тлі дошки, де вивішувалися рапорти й зведення за день, і думав про худенького. В нього стискалося серце, на душі був неспокій. Аж не віриться, що все насправді. Невже те, що розповіла їм ця тендітна дівчина, стосувалося Паломіно Молеро? Літума бачив її, та йому здавалося, ніби дівчини тут

немає, що вона нічого не казала, ніби все те йому вчулося.

— Ви не стомилися? — лейтенант розпалював примус, на якому стояв завжди повний чайник. — Подай сеньйориті стільця, Літума!

Алісія Міндро присіла на краєчок стільця, що його підсунув поліцай. Сиділа спиною до дверей та лампи над входом. Обличчя її лишалося в напівтемряві, жовтувате сяння окреслило її силует. Так вона здавалася молодшою, ніж насправді. Може, вона ще вчиться в коледжі? В сусідній оселі щось смажили. Хтось п'яно наспівував про Паїту*.

— Чого не подаси сеньйориті лимонаду? — дорікнув лейтенант.

З відра води, де вони охолоджували пляшки, Літума квапливо витяг одну. Відкупорив і простягнув дівчині, вибачаючись:

— У нас нема ні склянок, ні чарок. Пийте просто з пляшки.

Дівчина взяла пляшку й піднесла до губ. Вона дивачка? Чи переживає все в собі, не показує людям! А може, поводитьсь так, бо хоче щось приховати? Дівчина була немов закам'яніла, немов не розуміла, що перебуває у відділку, з ними, немов не пам'ятала, що розповідала. Літумі стало незручно, його бентежив такий стан дівчини. «А що, коли до відділка нагряне полковник з патрулем і зажадає пояснень?» — подумав з острахом.

— Випийте ще кави, — лейтенант простягнув їй кухоль, до якого всипав ложечку розчинної кави. — Скільки цукру вам покласти? Одну грудочку, дві?

* Паїта — провінція в Перу.

— Що буде з моїм батьком? — різко кинула дівчина. В її голосі був скорше не переляк, а злість. Його заарештують? Розстріляють?

Дівчина не взяла кухоль, і Літума побачив, як лейтенант сам сьорбнув кави, потім присів на краєчок столу. П'яничка надворі вже не співав, а теревенив про те ж таки морське проміння Паїти, яке обпекло його, і тепер на нозі в нього пухирі; він шукав жалісливу жінку, яка б зарадила йому.

— Нічого з вашим батьком не станеться, — хитнув головою лейтенант Сильва. — А що йому може бути? Швидше за все, нічого. І не переймайтеся цим, сеньйорито Алісіє. Ви й справді не хочете кави? Я цю випив, але, якщо хочете, можу приготувати ще.

«Він — ясновидець, — подумав Літума. — Такий розговорить і німого». Він позадкував, поки вперся в стіну. Бачив перед собою тонкий профіль дівчини, примхливо задертий носик і раптом зрозумів Паломіно: може, вона й не красуня, та в цьому холодному личку було щось чарівливе, загадкове, що могло захопити чоловіка. Його пойняли суперечливі почуття. Він хотів, щоб лейтенант наполіг і змусив Алісію Міндро розповісти все, що знає, і водночас боявся, що дівчина розкриє їм свої таємниці. Виходило так, ніби Алісія Міндро могла втрапити в пастку, і йому не хотілося цього. А якщо вона й справді дивакувата?

— От кому дістанеться, то це ревнивцю. — Лейтенант удав, ніби щиро співчуває тому. — Маю на увазі Рікардо Дюфо, себто Річарда. Його звать Річардом, еге ж? Звісно, ревнощі — це таке, що кожен суддя, знайомий з людськими пристрастями, визнає за пом'якшуючу обставину. Щодо мене, то ревнощі таки пом'якшуюча обставина. Якщо чоловік по-справжньому кохає жінку,

він ревнує. Я цього певен, сеньйорито, бо знаю, що таке кохання, і сам страшенно ревнивий. Ревнощі затьмарюють розум, відбирають тяму. Як і алкоголь. Якщо ваш залицяльник доведе, що вбив Паломіно Молеро в нападі ревнощів — це важливо — в нападі, затямте, тоді, можливо, його виправдають. Якщо пощастить і захист не розгубиться, то все обійдеться. Отже, й за ревнивця ви надто не переживайте, сеньйорито Міндро.

Лейтенант гучно відсърбнув кави. На лобі червонів слід од кашкета; очі лейтенанта ховалися за темними скельцями окулярів, і Літума бачив лише вусики, рот і підборіддя. «Чому ви й у темряві не знімаєте окулярів, лейтенанте?» — поцікавився якомсь Літума. «Щоб збити з плигу», — жартома відказав той.

— Я не переживаю, — прошепотіла дівчина, — я його ненавиджу. І хотіла б йому найгіршої кари. Я не перестаю це казати йому в вічі. Якомсь він прийшов з пістолетом і каже мені: «Натиснеш ось тут, бери. Якщо ти й справді так ненавидиш, то вбий мене. Вбий!»

Запала мовчанка; чулося лише, як у сусідів шкварчить пательня, та ще безладне бубоніння п'янички, що віддалявся: ніхто, мовляв, його не любить, тож він піде в Аябаку до однієї чаклунки, та загоїть його поранену ногу, ох-ох.

— Але я певен, у вас добре серце і ви нікому не заподіяли б смерті, — впевнено мовив лейтенант Сильва.

— Не вдавайте з себе більшого йолопа, ніж ви є! — спалахнула Алісія Міндро. Її підборіддя тремтіло, ніздрі роздимались. — Не корчте дурня. І не така я дурна, як вам здається. Я не дитина.

— Вибачте, — кахикнув лейтенант Сильва. — Просто не знав, що й казати. Почуте приголомшило мене, щиро вам кажу.

— То ви не знаєте, чи любили Паломіно Молеро? — перепитав Літума. — Виходить, ви так і не покохали його, бодай трішки?

— Я покохала його, і не трішки, — квапливо відказала дівчина, навіть не глянувши на Літуму. Тримала голову прямо, а її роздратування, здавалося, минало так само швидко, як і спалахнуло. Вона дивилася в порожнечу. — Я покохала Паліто, і якби ми в Амотапе знайшли священника, побралася б з ним. А щодо закоханості, то все гидота, у нас було не так. То було щось піднесене, напрочуд гарне. Ви що, теж удаєте дурника?

— Ну ти й запитуєш, Літумо, — почув він голос начальника. Проте збагнув, що той не шпетить його і взагалі звертається не до нього. То був хід лейтенанта, щоб розговорити дівчину. — Якби сеньйорита не кохала його, то хіба утекла б із ним? Чи він, по-твоєму, присилював її?

Алісія Міндромовчала. Довкола лампи здзижчанням виляся комашня. Неподалік плюскотіли хвилі: настав приплив. Рибалки, певно, готували сіті; дон Матіас Керекотільйо і двоє його помічників спускали на воду «Таларського лева», а то й уже гребли за моли. Літумі захотілося до них, подалі звідси.

— А як же ваш залицяльник, сеньйорито? — вихопилося в нього. Він почувався так, ніби балансував на кепсько напнутій линві.

— Ти хотів сказати: офіційний залицяльник, — поправив його лейтенант. Потім улесливо звернувся до дівчини: — Адже ви покохали Паломіно Молеро, тож лейтенант Дюфо, певно, був для вас саме офіційним

залицяльником, про людське око, для тата. Ширмою, і не більше, еге ж?

— Так, — хитнула головою дівчина.

— Щоб батько не здогадався про ваші взаємини з Паломіно Молеро, — не вгавав лейтенант. — Бо ж полковникові не до шмиги, що його донька кохає простого пілота.

Дзижчання комах, які бились об скло лампи, дратувало Літуму не менше, ніж перед тим вищання велосипеда.

— Він призвався, щоб бути біля вас? — запитав Літума, цього разу, в голосі його бринів щирий жаль до худенького. Що знайшов Паломіно у цій напівбожевільній дівчині? Лише те, що вона з заможної сім'ї, що вона біла? Чи його полонила ця примхливість, ця нестямя, яка за мить змінюється байдужістю?

— А бідолашний ревнивець ні про що не здогадувався, — розмірковував лейтенант, запалюючи сигарету. — А коли почав здогадуватись, його охопили ревності. Вони його за-слі-пи-ли, авжеж. І вчинив злочин, а тоді, напівбожевільний від страху й каяття, кинувся до вас: «Я вбивця, Алісіто! Я закатавав пілота, з яким ти втекла». А ви напустилися на нього, мовляв, він бридкий вам, ви ненавидите його. І тоді він приніс пістолет і сказав: «Убий мене». Та ви цього не зробили. На додачу до рогів для Річарда Дюфо настали важкі часи. Та й полковник заборонив бачитися з вами. Звісно, для полковника зять-убивця Дюфо такий же недостойний, як і метис з Кастилії, та ще й простий пілот. Бідолашний ревнивець! От і вся історія. Я в чомусь помилився, сеньйорито?

— Ха-ха-ха! — розсміялася та. — Ви помилилися в усьому.

— Авжеж, знаю, я це зробив умисне, — визнав лейтенант і пустив кільце диму. — Тоді поправте мене.

Вона сміялася? Так, коротким, жорстоким і глузливым смішком. І вже знову серйозна, напружена, застигла на краєчку стільця. Рученята такі тендітні, що Літума обхопив би їх двома пальцями. В сутіні цю тоненьку постать можна було прийняти за дитячу. І все ж то була жінка, що вже спізнала мужчину. Літума спробував уявити її голу, тремтячу, в обіймах Паломіно Молеро, на вбогому ліжку в Амотапе, а то й на рядюжці, на піску. Дівчина обвивала шию Паломіно, притискала, зітхала... Ні, він цього не міг уявити. В запалій тиші дзижчання комах ставало оглушливим.

— То батько приніс пістолет і сказав, щоб я його вбила. Що йому буде?

— Нічого, — квапливо і спантеличено пробурмотів лейтенант Сильва. — Ніщо вашому татові не загрожує.

Дівчина знову спалахнула:

— Ви хочете сказати, що правди немає! Його повинні запроторити за ґрати, покарати! Та хто ж наважиться, хто ж посміє!..

Літума заціпенів. Відчував, що й лейтенант напружився, ніби в земних надрах почув могутній гул, що віщував землетрус.

— Дайте чогось гарячого, хоча б цієї кави. — В її голосі вже не було трагічних ноток, вона мовби розмовляла з подругами. — Мені щось холодно.

— Холодно?! — ніби здивувався лейтенант Сильва. Енергійно труснув головою і повторив: — Так-так, холодно.

Офіцер ще якусь мить сидів, а тоді підхопився й пішов до примуса. Літума завважив, що хода його непевна й повільна, як у п'яного. Він якось обм'як, але

тільки зараз, не раніше. Та й Літуму приголомшило почуте. Одне не йшло йому з голови: виходить, хоч вона й казала, що кохання — мерзота, однак сама закохалася в Паломіно Молеро? І що це за дурниці, запевняти, ніби кохання — мерзота, а любов — ні? По спині побігли холодні мурашки. Не завадило б випити гарячої кави. В зеленкуватому світлі лампи Літума бачив, як лейтенант повільно наливає воду, кладе ложечку розчинної кави, цукор. Він наче не вірив, що пальці слухаються його. Нечутно підійшов до дівчини, обома руками тримаючи кухоль, й простягнув гості. Алісія Міндро піднесла його до губ і відсърбнула кави. В непевному світлі Літума побачив її очі — сухі, карі, суворі і якісь напрочуд дорослі на ніжному, дитячому обличчі.

— Отже, — мовив лейтенант так тихо, що Літума ледь розчув. Офіцер знову сів на краєчок стола, впершись у підлогу однією ногою й похитуючи другою. Він помовчав, а тоді непевно додав: — Отже, людина, яку ви ненавидите, якій бажаєте найгіршого, не лейтенант Дюфо, а...

Лейтенант умовк, і Літума побачив, як дівчина відразу ствердно хитнула головою.

— Він падає на коліна й цілує мої ноги, як пес. — В її голосі забриніла огида. — Кохання не знає меж, каже він. Люди б не зрозуміли. Кров кличе кров, каже він. Любов — це любов, потік, який змітає все на своєму шляху. Коли він це каже, коли благає, коли плаче і просить простити, я ненавиджу його. І бажаю йому найгіршого...

Гучно заговорило радіо, і дівчина вмовкла. Голос диктора лунав схвильовано, потужно, й Літума не зрозумів ані слова. Його змінив модний танець ель боте; його жителі Талари полюбляли більше, ніж гуарачу:

*Подивись на цих курчат на ро-о-озі,
Що не хочуть навіть глянути на ме-е-ене...*

Поліцай відчув злість до підстаркуватого співака, до того, хто ввімкнув радіо, до ель боте, навіть до самого себе. «Ось чому вона твердить, що це мерзота. Ось чому розрізняє кохання і любов». Довгу мовчанку заповнила музика. Алісія Міндро знову здавалася спокійною, мовби забула про недавній гнів. Похитувала голівкою в такт мелодії й очікувально дивилася на лейтенанта.

— Тепер я здогадався, — тихо проказав той.

Дівчина підвелася:

— Мені треба йти, вже пізно.

— Тепер я здогадався, що це ви залишили записку, — мовив лейтенант, — це ви порадили з'їздити в Амотапе й розпитати про Паломіно Молеро в сеньйори Лупе.

— Він, мабуть, скрізь шукає мене. — Дівчина мовби й не чула, що казав лейтенант. В її голосі, знову зміненому, Літума відчув глузування. Саме це найбільше приваблювало в ній; коли вона так промовляла, то й видавалася справжньою дівчинкою, а не суворою жінкою з дитячими личком і поstattтю. — Либонь, ганяє шофера до льотчиків, до котеджів на базі, до грінго, до клубу й кінотеатру. Він щоразу сам не свій, коли я затримуюсь. Боїться, що знову втечу. Ха-ха...

— Отже, то були ви, — не вгавав лейтенант. — Що ж, хоч і з запізненням, але щиро дякую вам, сеньйорито Міндро. Без вашої допомоги ми й досі блукали б навпомацки.

— Тільки тут він не здогадається шукати мене, — додала вона. — Ха-ха.

Вона ще й сміється? Так. Але вже необразливо, не глузливо, а ніби пустотливо, як мала дитина. Звісно, вона не при своєму глузді. Проте сумніви не полишали Літуму й заважали дійти певного висновку. «Так, несповна розуму, ні, вона прикидається».

— Авжеж, авжеж, — задумливо проказав лейтенант. Він прокашлявся, кинув недопалок на підлогу й затоптав. — Ми тут для того, щоб захищати людей. І передусім вас, певна річ. Завжди, коли б ви не звернулись.

— Я не потребую нічийого захисту, — сухо кинула дівчина. — Мене захищає мій батько, і цього достатньо.

Вона так рвучко простягла лейтенантові кухоль, що кілька крапель кави капнули на його сорочку. Лейтенант квапливо перехопив кухоль.

— Провести вас до бази?

— Ні, не треба, — відмовилася дівчина.

Літума бачив, як вона швидко вийшла на вулицю. Її тендітна постать окреслилася в тьмяному світлі. Сіла на велосипед і поїхала, натискаючи на педалі. Сержант чув бряжчання велосипеда, бачив, як, кривуляючи, він зникає на незабрукованій вуличці.

Обоє мовчали. Музика урвалась; як кулет, знову заторохтів моторошний голос диктора.

— Якби не те кляте радіо, трясця їхній матері, дівчина б ще говорила, — лайнувся Літума. — Один Бог відає, що б ми ще взнали.

— Якщо не поквапимось, моя гладунка залишить нас без вечері, — перебив його лейтенант і підвівся, надягаючи кашкет. — Ходімо, Літумо, натопчёмось трохи. Такі справи збуджують мій апетит. А твій ні?

Він бовкнув дурницю, бо шинок працював до півночі, а зараз щонайбільше восьма година. Втім,

Літума зрозумів, що лейтенант сказав це, аби щось сказати, не мовчати. Бо і офіцера, певно, долали такі ж суперечливі почуття. Поліцай підібрав пляшку, залишену на підлозі Алісією Міндро, й кинув у мішок, до інших порожніх пляшок, що їх лахмітник Боррао Салінас скуповував наприкінці кожного тижня. Вони вийшли, зачинили за собою двері відділка. Лейтенант лайнувся: куди це завіявся черговий? Тепер він у нього почергує в казармі в суботу й неділю, щоб знав.

Небом пливла повня, її бліде світло заливало вулицю. Йшли мовчки, помахом руки чи кивком голови відповідаючи на вітання людей, що сиділи біля своїх будиночків. З кінотеатру неподалік долинали голоси мексиканців, жіночий плач і, замість музичного супроводу, ревіння хвиль.

— Ти не очманів від усього, що вона наговорила, Літумо?

— Звісно, очманів, — визнав той.

— Я ж казав, на цій роботі ти багато чого визнаєш.

— Отже припущення підтверджується, лейтенанте.

У шинку вечеряло шість відвідувачів, усі знайомі. Лейтенант Сильва й Літума привіталися з ними й сіли за окремий столик. Донья Адріана принесла юшки з м'ясом та рибу і стала сердито протирати тарілки, на їхнє привітання вона не відповіла. Коли лейтенант Сильва поцікавився, чи вона, бува, не занедужала, що не в гуморі, жінка наче зірвалася з ланцюга:

— А чи не скажете, що вас занесло на ту скелю з крабами? Га, баламути?

— Нам стало відомо, що там мають висадитися контрабандисти, — не змигнув і оком лейтенант Сильва.

— Ви таки коли-небудь дограєтесь, зятяйте собі!

— Дякую за попередження, — всміхнувся лейтенант, брутально відкопив губи й послав їй поцілунок рукою. — У-ух, смакотулька!

VII

— Прикро, пальці вже не ті, — бідкався лейтенант Сильва. — Кадетом я міг підібрати будь-яку мелодію, аби хоч раз почув. А тепер навіть ла распа* не дається, дідько б її вхопив!

Він і справді намагався підібрати різні мелодії, але щоразу фальшивив. Часом гітарні струни звискували в нього, як знесамовитілі коти. Літума майже не слухав його, поринувши в своє. Якого ще паскудства сподіватися після всього? Вони сиділи на березі між двох молів. Було за північ, бо гудок нафтоочисного заводу недавно сповістив, що почалася нова зміна. Чимало човнів уже вийшли в море і серед них «Таларський лев». Літума й лейтенант Сильва викурили зі старим Матіасом по сигареті, поки двоє його помічників стягували човен до води. Матіаса теж цікавило, чи правда те, про що гуде вся Талара.

— І про що ж гуде вся Талара, доне Матіасе?

— Буцімто ви вже знайшли вбивць Паломіно Молеро.

Лейтенант Сильва відповів і йому так, як відповідав кожному, хто з самісінького ранку зупиняв їх на вулиці і запитував про те саме.

— Поки нічого певного. Але невдовзі все з'ясується, доне Матіасе. Можу тільки сказати, що вже скоро.

— Дай боже, лейтенанте. Щоб хоч раз взяла гору правда, а не ті, хто чинить кривду.

— А хто саме, доне Матіасе?

— Та хто ж... Ви й самі добре знаєте. Великі тузи.

Він пішов, похитуючись, наче човен на хвилях, і спритно скочив у свій баркас. Не схоже було, щоб дон

* Ла распа — популярний танок.

Матіас кашляв кров'ю, він виглядав кремезним і дужим, як на свій вік. Можливо, його неміч — вигадка доньї Адріани. Чи здогадувався дон Матіас, що лейтенант Сильва упадав за його дружиною? Принаймні він цього не показував. Як на Літуму, рибалка завжди приязно ставиться до офіцера. Чи, може, з роками не стає ревнощів?

— Великі тузи, — проказав лейтенант, кладучи гітару на коліна. — Гадаєш, то великі тузи залишили нам гітару в подарунок біля дверей відділка?

— Ні, лейтенанте, — озвався поліцейський. — Це дочка полковника Міндро. Ви ж чули, вона сама сказала, що гітара Паломіно в неї.

— Ну-у, якщо ти так вважаєш, — протягнув лейтенант. — А от я не певен. Я не бачив ні листа, ні записки, нічого такого, що переконало б мене, ніби то вона принесла гітару. І не маю доказів, що ця гітара саме худенького.

— Ви що, розігруєте мене, лейтенанте?

— Ні, Літумо. Пробую трохи розважити тебе, бо ж бачу, що ти якийсь переляканий. Чого ти боїшся, Літумо? Поліцай мусить мати биче серце, хлопче.

— Та й вас щось непокоїть, лейтенанте. Не вдавайте.

Офіцер силувано засміявся:

— Атож, непокоїть. Але по мені цього не помітиш. А в тебе такий вираз, що жаль бере. Таке враження, ніби щоразу, коли продзижчить муха, в тебе повні штани.

Якийсь час вони мовчки слухали тихий плюскіт моря. Хвиль не було, тільки ледь помітне погойдування води. Місяць світив так, що виразно видніли котеджі грінго та вищих чинів з «Інтернешнл» на вершині поблизу миготливого маяка і підніжжя високого мису, що затуляв бухту. Не було людини, яку б не захоплював

дивовижний місяць над Паїтою. І справді, місяць тут такий круглий та яскравий, якого Літума ще не бачив. Втім, краще б говорити про місяць над Таларою. Сержант уявив худенького такої ночі: він співав на цьому березі, в гурті припишклих льотчиків:

*Зоре моя мила,
Зоре пустотлива,
Намов же кохану,
Щоб мене любила...*

Літума й лейтенант сходили в кіно на аргентинський фільм з Луїсом Сандріні*, який неабияк потішав глядачів, але не їх. Потім біля дверей церкви розмовляли з отцем Домінго: парафіяльний священник просив прислати поліцая, щоб той трохи пошугав бешкетників, які під час репетицій залазили в церкву і чіплялися до дівчат з церковного хору. Через тих вітрогонів, мовляв, матері не пускають дочок співати. Лейтенант пообіцяв зарадити, щойно матиме таку змогу. А коли повернулися до відділка, то виявили гітару, що її лейтенант зараз тримав на колінах. Хтось притулив її до дверей, і якби вони по дорозі ще й заглянули в шинок, її могли б поцупити. Літума відразу знайшов пояснення:

— Вона повертає гітару матері худенького. Певно, коли я розповів про донью Асунту, дівчину те розчулило і вона принесла гітару.

— Певно, так воно і є, Літумо. Але я цього не знаю.

Чому лейтенант усе віджартовується? Літума чудово розумів, що начальнику не до сміху, що й він занепокоєний і стривожений, відколи надіслав

* Луїс Сандріні — аргентинський комічний актор 30-х років.

рапорт. Тому вони й зараз тут о цій порі. Після вечері лейтенант запропонував прогулятись. Мовчки, поринуті в свої думки, дійшли до берега. Рибалки ладнали снасті й виходили в море. В морській п'їтьмі мерехтіли вогники — то рибалки, засвітивши ліхтарі на човнах, закидали сіті. Вони лишилися самі, і лейтенантові забаглося побренчати на гітарі. Певно, острах сковував його. Атож, він відчував острах, хоч і приховував його за жартами. Чи не вперше за свою службу поліцай не почув навіть згадки про товстуху-шинкарку. Хотів уже просити дозволу, щоб занести гітару доньї Асунті наступного разу, коли буде в П'юрі, мовляв, треба ж хоч трохи втішити бідолашну жінку. Та раптом помітив, що вони вже не самі.

— Добрий вечір, — привіталася тїнь.

Вона постала зненацька, наче вродилася з моря чи повітря. Літума розгублено підхопився, не вірячи очам. Ні, він не снів: перед ними справді стояв полковник Міндро.

— Добрий вечір, пане полковнику, — підвівся лейтенант Сильва з човна, на якому сидів. Гітара впала на пісок, і Літума завважив, що лейтенант зробив правою рукою порух, наче хотів вихопити пістолет або принаймні розстебнути кобуру на поясі з правого боку.

— Сідайте, — проказала полковницька тїнь. — Я шукав вас і відчував, що нічний гітарист — то ви.

— Я пробував, чи не забув іще, як грати. Та, щиро кажучи, все забув.

— Поліцай із вас кращий, анїж гітарист, — згодилася тїнь.

— Дякую, пане полковнику, — відповів лейтенант Сильва.

«Він прийшов нас убити», — подумав Літума. Полковник Міндро ступив до них іще крок і опинився в потоці місячного світла. Літума побачив широке чоло, дві глибокі залисини, дбайливо підстрижені вусики. Чи його обличчя було таке ж сплотніле й минулого разу, коли полковник приймав їх у своєму кабінеті, чи то світло місяця робило його таким? На ньому читалася не погроза чи ненависть, а скоріше байдужість. Хоч у голосі вчувалася та ж зарозумілість, що й під час зустрічі на авіабазі. Що ж воно буде? Літума відчув порожнечу в шлунку. «Цього ми й сподівалися», — подумалось.

— Лише справжній поліцай здатен так швидко розкрити убивство цього дезертира, — додав полковник. — За якихось два тижні, чи не так, лейтенанте?

— За дев'ятнадцять днів, якщо вже точно, пане полковнику.

Літума не зводив погляду з рук полковника Міндро, але місячне сяйво не сягало до них. Тримає він напхвату пістолет чи ні? Чи погрожуватиме лейтенантові, вимагатиме, аби той відмовився від свого рапорту? Чи стрілятиме? Чи вистрелить і в нього? А може, полковник прийшов заарештувати їх? Може, патруль військової поліції вже оточив їх, поки полковник підступно відволікав їхню увагу. Літума прислухався, огледівся довкола. Ніяких ніби кроків, тільки плюскотіння хвиль. Навпроти то виринав, то знову занурювався у воду старий мол. Чайки дрімали на замшілих залізних ланцюгах, обліплених мушлями, морськими зірками та крабами. Перше завдання, яке він у Таларі одержав від лейтенанта, було розігнати

хлопчаків, які полюбляли розгойдуватися на цих ланцюгах, як на гойдалці.

— Дев'ятнадцять днів, — запізнілим відлунням озвався полковник.

В його голосі не було ні глузування, ні люті, лише крижана байдужість, ніби все було неістотне й не стосувалося його. Проте щось у його голосі — бриніння, інтонація чи звичка виділяти певні склади — нагадало Літумі голос дівчини. Непереможні мають рацію, — подумав він, — я створений не для цього, не для такого страху.

— Хай там як, а це непогано, — провадив полковник. — Іноді подібні злочини розкриваються роками. Або так і лишаються нерозкритими.

Лейтенант Сильва не відповів. Запала тривала мовчанка, та жоден з них навіть не ворухнувся. Мол підстрибував: чи не розгойдувався там якийсь хлопчик? Літума чув дихання полковника, лейтенанта, своє. «Ще ніколи в житті я так не боявся», — спала думка.

— Ви сподіваєтесь підвищення по службі, винагороди? — долинув голос полковника Міндро. Літумі подумалось, що він, певно, мерзне в легкій льотчицькій безрукавці. Полковник був невисокий, на півголови нижчий за Літуму. За його часів ще не встановлювали обмежень по зросту для тих, хто вступав у військові заклади.

— Капітаном я можу стати тільки в липні наступного року, не раніше, пане полковнику, — проказав лейтенант.

Зараз. Зараз той скине руку, гримне постріл, і голова лейтенанта розлетиться, як папайя*. Але полковник

* Папайя — плід однойменного тропічного дерева.

підніс правицю до губ і поліцай побачив, що він не озброєний. Чого ж він тоді прийшов, чого?

— На ваше запитання можу сказати лише: ні, я не сподіваюсь винагороди за розкриття злочину. Скорше навпаки, це тільки завдасть мені зайвого клопоту, пане полковнику.

— Ви певні, що з'ясували все остаточно?

Тінь не рухалась, і Літумі здалося, що полковник говорить, не розтуляючи губ, животом.

— Зрештою, остаточною є лише смерть, — буркнув лейтенант без тіні страху, мовби розмова зачіпала не його особисто, а зовсім інших людей. «Він веде його гру», — подумав Літума. Лейтенант прокашлявся й провадив далі: — Хоч деякі подробиці ще не уточнені, гадаю, на три ключових питання: хто його вбив, як і чому, відповідь знайдено.

Загавкав собака, потім сумовитий той гавкіт перейшов у тужливе виття. Чи то полковник трохи відступив, чи то місяць піднявся, але обличчя його знов опинилося в сутіні. Мол то виринав, то занурювався, світляна смуга маяка золотавила воду.

— Я читав ваш рапорт командуванню — поліція поінформувала моє начальство. А вони люб'язно зробили фотокопію й надіслали мені, щоб я був у курсі справи.

Його голос не змінився, він говорив неквапно й спокійно, як і доти. Літума помітив: повів вітерцю скуйовдив рідке волосся, полковник одразу його пригладив. Напруження й переляк не минулись, але тепер уяву поліцай знову заповнили двоє — Паломіно й Алісія Міндро. Дівчина заціпеніло дивилась, як його заштовхують у блакитний автомобіль. Заревів

двигун, і машина зірвалася з місця. Поки їхали до кам'янистої пустки, льотчик, аби догодити полковникові, гасив недопалки об руки, шию та обличчя Паломіно Молеро. А на його стогони обидва тільки реготали, підштовхували ліктями один одного. «Нехай помучиться, нехай помучиться!» — вереснув лейтенант Дюфо, поцілував собі пальці й пригрозив: «Клянуся, ти ще пожалкуєш, що народився на світ».

Літума побачив, що лейтенант Сильва підвівся з човна, на якому сидів, і з руками в кишенях задивився на море.

— Це значить, що справу хочуть затерти, пане полковнику? — запитав, не озирнувшись.

— Не знаю, — кинув полковник Міндро сухо, наче запитання було надто банальне або безглузде й тільки забирано час. Проте відразу ж непевно додав: — Не певен, не на цьому рівні. Ні, це було б заважко... Не знаю. Це залежить не від мене, а від тих, хто вище.

«Від великих тузів», — здогадався Літума. Чому полковник говорить так, наче це його не обходить? Навіщо він тоді прийшов?

— Хочу з'ясувати одне, лейтенанте... — полковник затнувся, і Літумі здалося, що той швидко позирнув на нього, мовби щойно побачив і вагався, чи варто говорити. — Моя донька приходила жалітися, що я згвалтував її? Вона це вам казала?

Літума побачив, як його начальник, з руками в кишенях, обернувся до полковника.

— Вона натякнула... — Лейтенант завагався. — Говорила не відверто, не такими словами. Але дала зрозуміти, що ви... що була для вас жінкою, пане полковнику.

Офіцер зовсім розгубився, слова застрягли в горлі. Літума ще не бачив начальника таким збентеженим. Йому стало шкода лейтенанта, полковника Міндро, худенького, дівчини — всіх. Хотілось плакати з жалю до всього світу, хай йому біс. Потім помітив, що його трусить, мов у лихоманці. Так, щирю правду казав Хосефіно: він — вразливий тюхтій і лишиться таким до скону.

— Вона казала, що я цілував їй ноги? Що після згвалтування я повзав перед нею на колінах і благав прощення? — полковник Міндро не питав, а скоріше стверджував те, в чому був певен.

Лейтенант Сильва мимрив у відповідь, мовляв, «гадаю, що так», чи «здається, так». Літумі хотілося втекти звідси. Якби хоч нагодився якийсь рибалка чи щось інше урвало цю сцену.

— Що я, не тямлячись, тицяв їй пістолет і просив мене застрелити? — правив своєї полковник, стишуючи голос, що чувся стомленим і начеб здаля.

Лейтенант не відповів, тож запала гнітюча мовчанка. Силует полковника мовби закам'янів, старий мол піднімався й опускався на хвилях. Шепіт моря слабшав, певно, починався відплив. Неподалік пронизливо крикнув якийсь птах.

— Вам погано? — спитав лейтенант.

— В англійській мові це зветься «ділужн», — впевнено мовив полковник, ніби й ні до кого не звертаючись. — В іспанській йому немає відповідника. Бо «ділужн» — це водночас ілюзія, вигадка, облуда, омана. Оманлива ілюзія, зловмисна химера. — Йому наче забракло повітря, він провів долонею по губах. — Щоб відвезти Алісіту до Нью-Йорка, я спродав батьківський дім. Витратив гроші, які відкладав усе

життя. Навіть заставив пенсію, яку мав одержувати, коли вийду у відставку. В Сполучених Штатах лікують усі недуги на світі, наука там творить дива. Хіба не це нам втовкмачують? А коли так, можна піти на будь-які жертви. Аби врятувати дівчинку. І врятувати себе. Її не вилікували. Та принаймні з'ясували, що з нею. «Ділузн». Вона не вилікується ніколи, бо таке не лікується. Швидше прогресує. Шириться, мов рак, поступово, поки існує причина, що зумовлює хворобу. Мені це пояснили з властивою грінго жорстокою відвертістю: «Вся справа в вас. Ви — причина. Вона звинувачує вас у смерті матері, якої ніколи не бачила. Всі її вигадки, всі ті страхіття, що їх вона переповідає черницям з монастиря Серця Христового в Лімі й монастиря Пресвятої Діви у П'юрі, а ще тітонькам та подругам — спрямовані проти вас. Мовляв, ви знущаетесь з неї, ви — скнара, катуєте її, прив'язуєте до ліжка, лупцюєте, щоб помститися за матір. Але й це не все, готуйтеся до гіршого. Бо коли підросте, то звинуватить вас у тому, що ви намагалися вбити її чи згвалтувати. І таки згвалтували. Вона звинуватить вас у найтяжчих гріхах. І навіть не помітить, що то вигадки, брехня. Бо вона вірить і живе своїми вигадками, наче правдою. «Ділузн», так це зветься по-англійському. В іспанській немає слова, яке б так вичерпно пояснювало її стан.

Запала мовчанка. Море тихо, майже нечутно шепотіло. «Скільки всього я почув!» — подумав Літума.

— Так, звісно, — мовив лейтенант суворо й чемно. — Однак фантазіями чи галюцинаціями вашої доньки всього не поясниш. Перепрошую. — Він наче розкрив дужки, щоб полковник прокоментував або щоб самому

дібрати потрібні слова. — Жорстокості щодо хлопця, скажімо.

Літума заплющив очі і побачив його: під пекучим сонцем, у кам'янистій пустелі, замордованого, серед байдужих кіз, що обнюхують труп. Повішеного, попаленого сигаретами, настромленого на гілляку...

— То вже інше, — озвався полковник. І відразу погодився: — Не поясниш, авжеж.

— Ви запитали мене і я відповів, — мовив лейтенант Сильва. — Дозвольте і вас спитати: навіщо така жорстокість? Я не можу цього збагнути.

— Я теж, — відповів полковник. — А втім, розумію. Тепер. А спершу не розумів. Він набрався сам і напоїв людей. Випивка й розпач зробили з бідолахи садиста. Розпач, зневажене кохання, розтоптана честь. Ці поняття існують, хоч, можливо, поліцаєві вони й незбагненні, лейтенанте. Він здавався бідолахою, а не садистом. Кулі в голову вистачило б. І замести сліди. Таким був мій наказ. А не ця безглузда різанина. Втім, тепер це неістотно. Що вже сталося, те сталося, і кожен причетний мусить відповідати. Я завжди відповідаю за свої вчинки.

Він знову глибоко зітхнув. Літума почув голос лейтенанта:

— Отже, вас там не було, тільки лейтенант Дюфо й підлеглі?

Літумі здалося, що полковник цмокнув язиком, наче збирався сплюнути.

— Я дав йому втішливий шанс, щоб він одним пострілом вгамував свою зневажену гордість, — холодно мовив полковник. — Він здивував мене. Бо не було схоже, що він здатен на таке. Та й пілоти здивували, зрештою, вони ж його товариші. У кожного

є щось тваринне. В освічених чи неосвічених, в усіх. Найбільше, гадаю, в нижчого прошарку, серед метисів. Злопам'ятство, комплекси. Випивка й бажання догодити начальству. Атож, така жорстокість була зайва. Але я не розкаююсь, щоб знали. Де бачено, щоб якийсь пілот викрав і згвалтував дочку командира? Але я б це зробив швидко і чисто. Кулю в потилицю — і по всьому!

«І в нього те саме, що й у дочки, — подумав Літума. — Плутанина, ілюзії, все те саме».

— Згвалтував її, пане полковнику? — Літума знову відзначив, лейтенант запитує про те, що спало на думку і йому. — Те, що хлопець викрав її, факт. Хоча вірніше було б сказати, що обоє втекли. Вони були закохані й хотіли побратися. Всі амотапці можуть засвідчити це. Яке ж тут насильство?

Літума знову почув цмокання, що передвіщало плювок. Полковник заговорив владно й різко, як і під час зустрічі в його кабінеті:

— Дочка командира таларської авіабази не закохується в простого пілота. — Його дратувало, що треба пояснювати очевидне. — Дочка полковника Міндро не закохується в гітариста з кварталу Кастилія.

«В неї це від нього, — подумав Літума. — Від батька, якого так ненавидить. У неї манія зневаги до всіх, хто не білий».

— Я не вигадую, — лагідно мовив лейтенант. — Сама сеньйорита Алісія розповіла нам, хоч ми й не питали, пане полковнику. Вони кохали одне одного, і якби священик був у Амотапе, неодмінно побралися б. Яке ж це згвалтування?

— Я ж пояснював вам! — уперше підвищив голос полковник. — «Ділужн, ділужн». Облудні химери.

Вона не закохалась, не могла закохатися в нього. Невже не бачите, що вона чинила, як завжди? Як тоді, коли прийшла до вас зі своєю історією. Чи тоді, коли подалася в монастир показувати рани, які заподіяла собі сама, аби нашкодити мені. Вона мстилася, карала мене за найбільш болюче, за смерть матері. — Йому наче перехопило подих. — Ніби це не найстрашніша подія в моєму житті. Невже поліції це так важко збагнути?

«Ні, трясця твоїй матері, не важко», — подумав Літума. Навіщо так заплутувати життя? Чому Алісія Міндро не могла покохати хлопця, який чудово грав на гітарі і співав? Чому не могло розквітнути кохання білої та метиса? Чому полковник вбачає в цьому коханні злочинну змову проти себе?

— Я пояснив це і Паломіно Молеро. — Голос полковника знову зневиразнів далекий від них і від того, про що розповідав. — Як і оце вам. Тільки ще докладніше, ще доступніше. Без погроз і без наказів. Не як полковник солдатіві, а як чоловік чоловіку. Я дав йому нагоду повестися добропорядно, стати тим, ким він не був.

Він умовк і приклав до губів долоню, наче хлопавку. Літума, приплющивши очі, побачив їх: суворого підтягнутого офіцера з ретельно підстриженими вусиками й холодним поглядом і солдата в новенькій, з блискучими гудзиками уніформі, коротко обстриженого. Один — невисокий, впевнений та владний — походжав по своєму кабінету з пропелерами й моторами. А другий — виструнчений, блідий, що боявся й ворухнутись, зморгнути, розтулити рота, навіть дихати...

— Ця дівчинка не така, якою здається. Вона хоч і розмовляє, сміється, чинить те, що й інші дівчата, та все одно не така. Вона ніжна, вона — кришталь, квітка, беззахисна голубка, — долинали до Літума слова полковника. — Я сказав би простіше: пілотові зась до полковницької дочки, хлопець з кварталу Кастилія навіть мріяти не сміє про Алісію Міндро. Знайте це, як і те, що ви не смієте наближатись, дивитись, ні навіть мріяти про неї, бо таке зухвальство коштуватиме життя. Але я не погрожую, я просто кажу, як мужчина мужчині. Сподіваюсь, і гітарист з Кастилії здатен на розважливість, має хоч якусь порядність. — Він запевнив мене, що все зрозумів, що не підозрював, ніби Алісія така, й пообіцяв, що ніколи й не гляне в її бік, не те що заговорить. І тієї ж таки ночі брехливий метис викрав і згвалтував її. Сподівався загнати мене в безвихідь, нещасний. Мовляв, усе, я згвалтував її, тепер ви нікуди не дінетесь. Ні, хлопче, вона моя дочка. Вона може скільки завгодно шантажувати, ганьбити мене, і я мушу терпляче нести свій тяжкий хрест, який поклав на мене Всевишній. Вона може, бо я її... Але не ти, нещасний.

Він умовк, скрушно зітхнув, і тоді неподалік занявчав кіт, залопотіли численні лапи. І знову запала тиша, порушувана мірним гулом прибою. Мол уже не розхитувався. І знову Літума почув, як лейтенант запитує те, що в нього самого мало не зірвалося з язика:

— А як же Рікардо Дюфо? Чому він годився в наречені Алісії Міндро?

— Бо Рікардо Дюфо не голодранець з Кастилії, а офіцер. З порядної сім'ї. Та, на лихо, він слабкої вдачі й дурний! — випалив полковник, наче йому набридло,

що всім засліпило і вони не бачать сонячного світла. — З бідолахою Рікардо Дюфо я міг і дбати, і піклуватись про неї, як і доти. Як присягав її матері, коли та помирала. Господь Бог і Мерседес знають, що я виконав обітницю, хоч це мені дорого обійшлося.

У нього захрип голос, і він кілька разів прокашлявся, приховуючи цю мимовільну слабкість. Несамовито нявчали коти. Що вони там, гризуться чи злягаються? Все переплуталося в цьому світі, пропади він пропадом!

— Але я прийшов не за тим, тож не розводитимусь більше про це, — відрубав полковник. І додав лагідніше: — Та й не хочу, щоб ви гаяли час, лейтенанте.

«Я для нього не існую», — подумав Літума. Тим краще; почувашся впевненіше, коли знаєш, що про тебе забули, тебе не помічають. Запала довга мовчанка, полковник, здавалося, відчайдушно переборює ту німоту, але слова не слухаються його.

— Я не гаю часу, — заперечив лейтенант Сильва.

— Дякую, що не згадали про це в своєму рапорті, — насилу спромігся полковник.

— Ви маєте на увазі свою доньку? — промимрив лейтенант. — Про її натяк, буцімто ви її згвалтували?

— Дякую, що не згадали цього в рапорті, — повторив батько Алісії Міндро. Голос його лунав впевненіше. Він провів долонею по губах і продовжив: — Не від себе, а від моєї доньки. Це... стало б поживою для газетярів. Я вже бачу заголовки, весь бруд і сморід, що обрушується на нас. — Він закашлявся, зусиллям опанував себе і прошепотів: — Неповнолітня завжди повинна бути поза скандалом. За будь-яку ціну.

— Хочу застерегти вас, пане полковнику, — озався лейтенант. — Я не згадав про це, бо все було надто

непевне, та й не стосувалося безпосередньо вбивства. Але не тіштеся ілюзіями. Якщо справа набуде розголосу, атож, якщо набуде, все залежатиме від вашої доньки. Їй набридатимуть, надокучатимуть вдень і вночі, щоб витягти зізнання. І що брудніші й скандальніші вони будуть, тим більший зиск з них матимуть. Ви й самі добре знаєте. Якщо все так, як ви кажете, якщо в неї галюцинації, — ви це називаєте, здається, «ділужн», — краще б покласти її до лікарні або відправити за кордон. Вибачте, що я втручаюсь не в свою справу.

Він умовк, бо тінь полковника нетерпляче ворухнулась.

— Я не був певен, що зустріну вас, і залишив записку у відділку, під дверима, — поставив полковник останню крапку в розмові.

— Гаразд, пане полковнику, — мовив лейтенант Сильва.

— Добраніч! — рішуче попрощався полковник.

Але він не пішов. Літума бачив, як полковник повернувся, дійшов до самої води й застиг, задивившись на безмежну морську просторінь, посріблену місячним сяйвом. Золотавий промінь маяка згасав і знову спалахував, освітлюючи на мить приземкувату владну постать в уніформі; полковник, певно, чекав, коли вони підуть геть. Літума поглянув на лейтенанта, той на нього. Нарешті подав знак, і вони мовчки рушили. Літума відчував, як черевики занурюються в пісок, поглинаючи звуки їхніх кроків. Пройшли повз непорушну постать полковника — вітерець куйовдив його рідке волосся — і попростували поміж витягнутих на берег човнів, до будиночків Талари, що темніли вдалині. На околиці містечка Літума озирнувся. Полковник так і стояв біля самісінької

води: тінь його була трохи світліша за інші тіні. А далі, розпорошені на видноколі, мигтіли жовті цятки. Який із тих рибальських ліхтарів належав чоловікові доньї Адріани? Хоч ніч ніби й тепла, дон Матіас казав, що у відкритому морі досить прохолодно, і не через забаганку чи кепську звичку рибалки беруть з собою пляшчину, а щоб трохи зігрітися в нічному відкритому морі.

В Таларі панували безлюддя і тиша. В дерев'яних будиночках, які вони проминали, не світилося. Літумі кортіло обговорити багато чого, але не наважувався порушити мовчання, доланий збентеженням і сумом. Казав правду чи вигадував полковник? Може, й казав правду. Ось чому дівчина здавалася дивною, він таки не помилився. Іноді поліцай нишком позирав на лейтенанта Сильву; той крокував з гітарою на плечі, наче з гвинтівкою чи мотикою, задуманий і відчужений. Що він бачив у цій пітьмі в своїх темних окулярах?

І раптом на несподіваний звук Літума здригнувся, хоча ніби й чекав його. Той звук розітнув тишу — короткий, різкий — і озвався приглушеною луною. І знову запала тиша. Поліцай спинився й поглянув на свого начальника. Той постояв мить, а тоді закрокував далі.

— Лейтенанте, — наздогнав його Літума, — ви чули?

Офіцер дивився перед собою і ступав далі. Літума наддав ходи.

— Що я мав почути, Літумо?

— Постріл, лейтенанте, — дріботів за ним приголомшений Літума. — Там, на березі. Хіба ви не чули?

— Чув щось, але то могло бути що завгодно, Літумо, — дорікнув начальник. — Міг пукнути п'яничка, міг ригнути кит — що завгодно. Я не певен, що то постріл.

Серце Літуми гупало в грудях. Його кинуло в піт, сорочка й обличчя звологли. Очманіло ступав поряд з лейтенантом і нічого не розумів. Ступив ще кілька кроків і запитав, трохи ніби запаморочений:

— Ми не підемо до нього?

— До кого, Літумо?

— Але ж полковник Міндро порішив себе, лейтенанте! — бубонів поліцай. — Хіба ні? Ми ж чули постріл.

— Ми про це ще визнаємо, Літумо, — нарешті змилювався лейтенант Сильва над його недогадливістю. — Так воно чи не так — усе з'ясується. Куди квапитись? Зачекай, поки якийсь рибалка чи волоцюга наткнеться на нього і сповістить нас. Якщо й справді, як ти кажеш, той сеньйор порішив себе. Дай спершу дістатися до відділка. Може, там розгадаємо таємницю, яка хвилює тебе. Чи ти забув, що полковник залишив нам записку?

Літума мовчки ішов поряд з лейтенантом. У безлюдному провулку щось захрипіло, наче хто настроював приймач. На терасі «Королівського готелю» спав у пледі сторож, схилившись головою на поручні.

— Отже, гадаєте, записка — його духівниця, лейтенанте? — промимрив Літума вже майже біля відділка. — І пішов нас шукати, знаючи, що після розмови накладе на себе руки?

— Який же ти забарний, хлопче, — зітхнув начальник і підбадьорливо поплескав його по плечу. — Добре, хоч зараз починаєш трохи розуміти, адже так, Літумо?

Обоє не зронили більше й слова, мовчки дійшли до старого, облупленого відділка. Лейтенант подав не один рапорт до головного управління поліції, доводячи, що без термінового ремонту стеля от-от обвалиться, а камери, дощаті стіни яких поточили шашіль та миші, нагадують сито, і в'язні не тікають з них хіба що із співчуття. Йому відповідали, що в наступному кошторисі стаття на це, можливо, буде передбачена.

Хмара заступила місяць, і лейтенант, щоб потрапити ключем у замкову щілину, мусив черкнути сірником. Він своїм звичаєм довго марудився з замком, перш ніж відімкнув його. Тоді запалив ще одного сірника й заходився намацувати поріг, потім підлогу, поки не обсмалив пучки пальців і сердито лайнувся. Літума взявся засвічувати лампу, але робив це хапливо, тож запалив її не відразу. Нарешті червонястий язичок, синюватий всередині, трохи поколивавшись, освітив кімнату. Конверт стирчав у шпарині між дощок, і Літума побачив, як лейтенант, присівши навпочіпки, з такою осторогою взяв його, наче крихку й безцінну річ. Він знав наперед усі рухи лейтенанта: той і справді зсунув кашкет на потилицю, зняв окуляри, присів на краєчок письмового стола, розставивши ноги, обережно розпечатав конверт і двома пальцями витяг білий, майже прозорий папірець, списаний рівним почерком. Літума присунув лампу ближче, щоб начальникові зручніше було читати. Схвильовано стежив, як повільно — зліва направо, зліва направо — рухались очі лейтенанта, як на його обличчі відбивалося невдоволення чи й розгубленість, або те і те водночас.

— То що там, лейтенанте? — запитав, певний, що офіцер скінчив читати.

— Дідько б його вхопив! — Лейтенантова рука з білим папірцем опустилася.

— Він порішив себе? — простягнув Літума до папірця руку. — Можна поглянути?

— Сучий син, — лайнувся лейтенант, віддаючи папірця. Літума квапливо взяв його й став читати, вірячи й не вірячи очам. Аж раптом почув голос лейтенанта: — Він порішив не тільки себе, Літумо. Цей сучий син позбавив життя і дівчину.

Літума глянув на офіцера, не знаючи, що казати. В лівій руці він тримав лампу, і тіні від неї, які довшали й рухались, свідчили, що він тремтить. Grimаса спотворила обличчя лейтенанта. Літума завважив, як той закліпав і стулив повіки, наче світло сліпило очі.

— Що ж тепер робити? — промимрив поліцай, наче відчуваючи якусь провину. — Подамося на базу, в дім полковника, пересвідчимось, чи він і справді убив її?

— Не віриш, що це правда, Літумо?

— Не знаю, — відповів той. — Але, мабуть, він таки вбив її. Ось чому так дивно й поводився на березі. Мабуть, він убив і себе, ми ж чули постріл. Трясця його собачій матері!

— Маєш слухність, — мовив лейтенант по хвилі. — Щоб йому...

Якийсь час вони сиділи мовчки, непорушно, серед тіней, що танцювали на стінах, на підлозі, на старих меблях.

— Що ж будемо робити, лейтенанте? — озвався нарешті Літума.

— Не знаю, що робитимеш ти. — Офіцер схопився на ноги, наче згадав щось невідкладне; в нього наче

вселився злий дух. — Але раджу тобі не робити зараз нічого, просто ляж і поспи. Поки не нагодиться хтось і не принесе звістку про ці дві смерті.

Сержант побачив, як лейтенант Сильва звично поправив кобуру на поясі, почепив окуляри й рішуче ступив у вечірній морок.

— Куди ви, лейтенанте? — злякано кинув навздогін Літума, здогадуючись, якою буде відповідь.

— Укоськувати, нарешті, цю кляту гладуху! — долинув уже знадвору голос лейтенанта.

VIII

Донья Адріана знову засміялась, і Літума подумав, що поки вся Талара пліткувала й смакувала події, шинкарка тільки й знала реготатись. Це вже тривало три дні. І позавчора, і вчора, і сьогодні за сніданком, обідом та вечерею вона зустрічала й проводжала їх веселим сміхом. А лейтенант Сильва навпаки супився і почувався незручно, наче втрапив у бозна-яку халепу. Вже вкотре за ці дні Літума подумав: «Що їм перебігло дорогу?» Дзвони отця Домінго запрошували на месу, і так само з посміхом донья Адріана перехрестилась.

— Що, по-вашому, буде цьому лейтенантику Дюфо? — прохрипів дон Херонімо.

Була обідня пора, і крім таксиста, лейтенанта Сильви та Літуми в шинку сиділа молода парочка — вона приїхала із Соррїтоса на хрестини.

— Його судитимуть по закону, — неохоче відповів лейтенант Сильва, схилений над тарілкою. — Тобто військовий трибунал.

— Але ж вони хоч покарають його? — не відступався дон Херонімо. Він їв рибу з білим рисом і обмахувався газетою. — Певно ж, тип, здатний на таке, що цей Дюфо вчинив з Паломіно Молеро, не може розгулювати на волі. Чи не так, лейтенанте?

— Звісно, не може розгулювати, — згодився лейтенант з набитим ротом, невдоволений, що не дають поїсти. — Сподіваюсь, що покарають.

Донья Адріана знову засміялась, і Літума помітив, як лейтенант напружився й зіщулився, коли шинкарка рушила до них. Офіцер так розгубився, що навіть не проганяв мух із обличчя. В квітчастому платті з глибоким вирізом вона насувалася на них, розмахуючи

руками, гойдаючи грудьми й стегнами. Жінка, видно, була неабияк задоволена собою й життям.

— Випийте водички, лейтенанте, і не хапайтеся так, бо недовго до біди, коли шматок втрапить не в те горло. — Вона зі сміхом поплескала офіцера по спині, і те було дошкульніше за її слова.

— Останнім часом у вас гарний настрій. — Літума дивився на неї і не впізнавав. Шинкарка змінилася, навіть кокетувала. Яка муха її вкусила?

— Є причина, — відказала донья Адріана, що прибирала посуд у парочки з Соррیتоса, і пішла на кухню, вихиляючи стегнами, мовби казала: «до побачення», «до побачення». «Боже праведний», — подумав Літума.

— Чого це останні три дні вона така грайлива, лейтенанте?

Офіцер обпік його поглядом з-під темних окулярів і відвернувся до вікна. Надворі, на піску, щось люто клював стерв'ятник. Раптом він змахнув крильми й полетів.

— Хочете, я вам щось скажу, лейтенанте? — запитав дон Херонімо. — Ви не образитесь?

— Якщо я можу образитись, то краще не кажіть, — буркнув лейтенант. — Мені не до жартів.

— Зрозуміло, — промимрив таксист.

— Будуть ще небіжчики? — засміялася з кухні донья Адріана.

«Вона аж наче стала зваблива, — вирішив поліцай і подумав: — Треба навідатись до повій китайця Лао, бо втрачаю форму». Столик, за яким сиділи офіцер і Літума, стояв осторонь від столика таксиста, тож вони перемовлялися через голови молодят із Соррیتоса. Ті,

зовсім юні і начепурені, зацікавлено дослухалися до розмови.

— Хоч вам воно й не сподобається, та я вам скажу, щоб знали. — Дон Херонімо рішуче лягнув газетою по столу. — В Таларі не знайдеться жодного чоловіка, жінки чи собаки, хто б вірив цій байці. Навіть отой стерв'ятник.

Стерв'ятник справді повернувся — чорний, лютий: він шматував ящірку, яку приніс у дзьобі. Лейтенант байдуже їв, задуманий і похмурий.

— І що ж то за байка, дозвольте спитати, доне Херонімо? — поцікавився Літума.

— Буцімто полковник Міндро порішив дочку, а потім і себе, — відповів таксист, випльовуючи кістки. — Який йолоп повірить у таке?

— Я, — потвердив Літума. — Я один з йолопів, який вірить, що полковник убив дівчину, а потім заподівав смерть собі.

— Не дурій, друже Літумо, — спохмурнів дон Херонімо. — Цих двох порішили, щоб вони не базікали. Щоб звалити на полковника смерть Паломіно Молеро. Не вдавай дурника, хлопче.

— То он які чутки ходять, — підвів голову лейтенант Сильва. — Буцімто полковника вбили? А хто саме, не кажуть?

— Та хто ж, великі тузи. — Дон Херонімо розвів руками. — Хто ж іще. І ви, лейтенанте, не придурюйтесь, ми ж люди свої. Просто ви не можете говорити. Всі кажуть, що вам заткнули рота і не дають з'ясувати, що й до чого. Як і завжди.

Лейтенант стенив плечима, дурниці, мовляв.

— Вигадали навіть, буцімто він згвалтував дочку, — пирснув рисом дон Херонімо. — От свині! Вам не здається, Адріаніто?

— Мені багато чого здається, ха-ха-ха! — вибухнула сміхом дружина дона Матіаса.

— Отже, люди думають, що все це вигадки, — кисло пробурмотів лейтенант і знову схилився над тарілкою.

— Авжеж, — озвався дон Херонімо. — Щоб вигородити винуватців.

Пролунав гудок нафтоочисного заводу. Стерв'ятник підвів голову й зіщулився. На якусь хвилю очікувально застиг, а тоді пострибав геть.

— А люди не кажуть, чому вбили Паломіно Молеро? — поцікавився Літума.

— Через мільйонну контрабанду, — впевнено прорік дон Херонімо. — Спочатку вбили льотчика, бо той про щось здогадався. А оскільки полковник Міндро розкрив чи от-от мав розкрити махінації, порішили і його, і доньку. А потім навігадували всякого, мовляв, він убив Молеро, бо ревнував до доньки, з якою буцімто жив. Люди ласі на таке. Пустили туману й досягли, чого хотіли. Щоб ніхто й не згадував про головне, про мільйончики.

— Ну й вигадники, сучі діти, — зітхнув лейтенант, знічев'я шкрябаючи виделкою по тарілці.

— Не лайтеся, а то язик відсохне, — засміялася донья Адріана. Взяла блюдце з манговим желе й поставила перед лейтенантом, торкнувшись дебелим стегном його руки. Офіцер одразу відсмикнув її. — Ха-ха-ха...

«Що за дивина?» — подумав Літума. Що це з доньєю Адріаною? Вона навіть не глузує з лейтенанта, а відверто заграє до нього. А той хоч би що. Схоже, зухвальство доньї Адріани вкинуло його в замішання й навіть у паніку. І його не впізнати. Іншим разом на такі загравання він втратив би тяму й не відчепився

б від неї. А тепер його ніщо не могло розбурхати. Вже три дні якийсь байдужий до всього, як понурий віл. Що ж сталося тієї ночі?

— І в Соррїтосі подекують про контрабанду, — втрутився раптом молодик, що приїхав на хрестини, з напомаженим волоссям і золотим зубом, у накрохмаленій сорочці лукумового кольору. Говорив він швидко й нерозбірливо. Глянув на свою супутницю, певно, дружину. — Правда, Марісіто?

— Атож, Панчито, — підтвердила та. — Свята правда.

— Здається, вони провозили холодильники та кухні, — додав молодик. — Щоб піти на такий злочин, треба пустити в дію не один мільйончик.

— А мені шкода Алісіти Міндро, — мовила супутниця молодика з Соррїтоса, кліпаючи очима, ніби от-от заплаче. — Бідолашна безневинно постраждала. Які тільки злочини не коять. І найбільш обурює, що справжні винуватці уникнуть кари. Залишаться і при грошах, і на свободі. Чи не так, Панчито?

— Тільки нам, біднякам, скрізь дістається, — зітхнув дон Херонімо. — А великим тузам хоч би що. Адже так, лейтенанте?

Лейтенант різко підхопився, аж захитався стіл.

— Ну, я йду! — сповістив, ситий донесхочу всім і всіма. — Ти лишаєшся? — спитав Літуму.

— Зараз ітиму, лейтенанте. От тільки вип'ю кави.

— Смачного, — буркнув лейтенант Сильва і напнув кашкета, уникаючи дивитися на донью Адріану, яка з-за шинквасу проводжала його насмішкуватим поглядом, ще й помахала рукою.

Невдовзі вона принесла Літумі каву й вмостилася навпроти, на стільці, де щойно сидів лейтенант.

— Я аж помираю від цікавості. — Поліцай притишив голос, щоб ніхто його не чув. — Ви не скажете, що пробігло між вами та лейтенантом?

— Спитай сам у нього. — Обличчя її світилося лукавством.

— Та скільки не питав, доньє Адріано, — признався Літума, — він вдає дурника й відмовчується. Тож не мучте мене, розкажіть, що сталося.

— Ти цікавий, як жінка, Літумо, — з тією ж глузливою усмішкою, яка вже три дні не сходила з її обличчя, докинула донья Адріана.

«Вона схожа на пустотливу дитину, — визнав Літума. — Аж наче й помолодшала».

— А ще кажуть, буцімто тут швидше шпигунство, аніж контрабанда, — долинув голос дона Херонімо; той, спершись на бильце стільця, вже балакав з молодим подружжям. — Сам чув від власника кінотеатру в Таларі. А дон Теотоніо Кальє Фріас людина поважна й не казатиме бозна-чого.

— Якщо він каже, то, певно, є підстави, — згодився Панчито.

— Диму без вогню не буває, — додала Маріса.

— Доньє Адріаніто, не ображайтесь, але запитаю вас, бо інакше лусну від цікавості, — не вгавав Літума. — Ви прийняли лейтенанта? Вволили його волю?

— Як ти можеш запитувати про таке, нечемо? — люто засичала донья Адріана і насварилася пальцем. Жінка вдала, ніби сердиться, однак наступної миті її карі очі зблиснули глузливою втіхою, а на вустах заграла двозначна усмішка, ніби їй і приємно, і водночас сумно було згадувати якусь витівку. — І не горлай так, а то почує Матіас.

— Паломіно Молеро розкрив, що військові таємниці передавалися Еквадору, тому його вбили, — розводився дон Херонімо. — А заправляв шпигунською зграєю нібито сам полковник Міндро.

— От пройдисвіти, — прокоментував молодик із Соррітоса. — Просто як у кіно.

— Атож, атож, як у кіно...

— Як же він мене почує, коли навіть сюди долинає його хропіння, доньє Адріаніто, — прошепотів Літума. — Не знаю чого, але після тієї ночі сталася якась дивовижа. Я все намагаюсь збагнути, чому ви така зухвала, а лейтенант такий приголомшений.

Жінка засміялась. Сміялася довго й гучно, що в очах виступили сльози. Її пишні груди тряслися під квітчастим платтям.

— Атож, приголомшений, — погодилася вона. — Я надовго збила йому пиху, Літумо. Твій начальник вже не корчитиме з себе гвалтівника. Ха-ха-ха!

— Мене анітрохи не дивують слова дона Теотоніо Кальє Фріаса. — Молодик із Соррітоса лизнув золотий зуб. — Я одразу відчув: за цим стоїть рука Еквадору.

— Але як ви збили з нього пиху, доньє Адріано? Чим ви його так налякали? Не мучте мене, розкажіть.

— Цю дівчинку спершу згвалтували, запевняю вас, — зітхнула молодичка з Соррітоса, збуджена кучерява смаглявка в яскраво-синій сукні. — Вони завжди так чинять. Ці мавпи на все здатні. Це я вам кажу, а в мене ж родичі в Еквадорі.

— Він увійшов з пістолетом у руці, щоб налякати мене, — прошепотіла шинкарка, стримуючи сміх і мружачи очі, ніби прагнула побачити сцену, яка її так потішала. — Я вже спала, тож мало не зомліла від страху. Думала, злодій. Аж ні, то твій начальник.

Зламав клямку на дверях і вдерся. Безсоромник, хотів налякати мене.

— А я про це не чув. — Дон Херонімо виткнув голову з-за газети, якою відмахувався від мух. — Але мене не здивувало б, якби її й згвалтували. Та ще й гуртом, певна річ.

— Він почав верзти всілякі дурниці, — шепотіла донья Адріана.

— Які?

— Не могу більше жити, знемагаю від пристрасті. Жага переповнює мене, дійшла до останньої межі. Якщо не станете мою, то пущу собі кулю в лоб або вас застрелю...

— Ото диво, — Літума затрусився від сміху. — Він і справді казав про жагу, що повнить його, чи ви наговорюєте на нього?

— Гадав, що розчулить чи налякає мене. Або те й друге. — Донья Адріана поплескала Літуму по плечу. — А який він сюрприз одержав, Літумо!

— Авжеж, авжеж! — вигукнув молодик із Соррітоса. — Звісно, їх було кілька, як і ведеться.

— І що ж ви зробили, доньє Адріаніто?

— Скинула нічну сорочку й лишилася гола. — Донья Адріана ніби зашарілася.

Так воно й було: донья Адріана скинула нічну сорочку. Лише одна мить, один змах рук — і білизна злетіла з неї. Розкуйовджене волосся спало на пишне тіло, що біліло в п'їтми. На обличчі був не страх, а невимовна лють.

— Гола? — закліпав очима Літума.

— І наговорила своєму начальникові такого, що йому й не снилось. Тобто дурниці, які йому й не снились, — уточнила донья Адріана.

— Дурниці? — здивувався Літума.

— Так, мовляв, ось я, чого ти ждеш, скоріше роздягайся, соколику. — Голос доньї Адріани повнився презирством і обуренням. Вона стояла, руки в боки, випнувши груди. — Чи, може, соромишся? Невже він у тебе такий мізерний, хлопчику? Тож поквапся, мерщій скидай штани! Ївгтуй мене, покажи, який ти мужчина! Вдовольни мене разів п'ять підряд, як мій чоловік щоночі. Але він старий, а ти ж молодий, тож заткнеш його за пояс. Правда ж, любчику? Візьми мене шість, ні, сім разів. То зможеш?

— Але ж, але ж... — ошелешено мимрив Літума. — Ви так і казали, доньє Адріаніто?

— Але ж, але ж... — мимрив і лейтенант. — Що з вами, сеньйоро?

— Я теж не впізнавала себе, Літумо, — шепотіла шинкарка. — Сама не знала, як у мене виривалося таке. Та я дякую образу Господа нашого з Аябаки, що надихнув мене. Якось я ходила на прощу до Аябаки — в жовтні, коли там відзначають місцеве свято. І от тепер Всевишній мене напоумив. Бідолаха розгубився, як оце ти зараз. Ну чого ж ти, кажу, давай, хочу поглянути на твого горобчика, побачити, який він і скільки разів ти мене вдовольниш. Може, вісім?

— Але ж... — Літума затнувся, витріщивши очі, обличчя його пашіло.

— Ви не смієте знущатись отак... — Лейтенант не міг отямитись.

— Бо все це я виповідала йому куди нищівніше, Літумо, — пояснила шинкарка. — В моїх словах було стільки люті й глуму, що я морально знищила його. Він геть очманів, ти б тільки бачив.

— Та воно й не дивно, доньє Адріано, кожен на його місці... Я і сам очманів, слухаючи вас. І що ж він на те?

— Звісно, що не кинувся на мене, — відповіла донья Адріана. — Вся його жага вмить випарувалась.

— Я тут не за тим, щоб з мене знущалися! — заволав лейтенант, не знаючи, куди подітись.

— Авжеж, не за тим. Ти прийшов налякати мене пістолетом і згвалтувати, щоб відчути себе справжнім мужчиною. Що ж, гвалтуй мене, супермене. І поквапся, не зволікай. Згвалтуй мене десять разів підряд! Щоб задовольнити мене. Чого чекаєш?

— Ви збожеволіли, — прошепотів Літума.

— Атож, збожеволіла, — зітхнула шинкарка. — Зате все обійшлося. Бо завдяки тій моїй нестямі, твій начальник забрався геть. Чкурнув, підібгавши хвоста. Ще й образився, шельма.

— Я прийшов щиро освідчитися вам, а ви ображаєте мене. Та ще й так, наче остання повія.

— Іч, як на нього подіяло. Зовсім занепав,— підсумувала донья Адріана. — Мені аж шкода його.

Вона знову вибухнула сміхом, вдоволена собою і своєю витівкою. Літума аж пожалів лейтенанта, відчув співчуття до нього. Недарма той ходив, як побитий; ще б пак, так сплюндрували його чоловічу гідність. Якби розповісти про це Непереможним, ті б здійняли галас. Запевняли б, що донья Адріана куди достойніша, ніж Шерепа, бути їхньою королевою. І проспівали б на її честь осанну.

— А ще кажуть, ніби те могло пов'язуватися з мужолозтвом, — докинув молодик із Соррїтоса.

— З мужолозтвом? Он як? — Дон Херонімо закліпав очима й облизнувся. — А чого ж, можливо.

— Атож, можливо. В казармах таке трапляється. А мужолозтво, як відомо, рано чи пізно призводить

до злочину. Вибач, що ми говоримо таке при тобі, Марісіто.

— Нічого страшного, Панчито. Життя є життя.

— Можливо, можливо, — розмірковував дон Херонімо. — Але хто з ким?

— Ніхто не вірить у самогубство полковника Міндро, — втрутилася раптом донья Адріана.

— Та бачу, — пробурмотів Літума.

— Широ кажучи, я теж, — додала шинкарка. — Зрештою, нехай і так.

— І ви не вірите? — Літума підвівся й підписав розписку за обід. — А от я повірив у вашу розповідь. Хоч вона й неймовірніша, ніж самогубство полковника Міндро. На все добре, доньє Адріано.

— Послухай, Літумо. — Її очі хитрувато зблиснули, вона стихнула голос. — Перекажи лейтенантові, що сьогодні ввечері я приготую його улюблену страву. Щоб він знову полюбив мене хоч трішки.

Жінка грайливо засміялася, і Літума не втримався й собі.

— Так і перекажу, доньє Адріано. До побачення.

Дідько їх збагне, цих жінок. Вже біля дверей його зупинив голос дона Херонімо:

— Друже Літумо, а чому ви не скажете, скільки заплатили лейтенантові Сильві, щоб він вигадав це полковникове самогубство?

— Не до вподоби мені такі жарти, — озвався той, не обертаючись. — А лейтенантові ще менше. Якщо ваші слова дійдуть до нього, начувайтесь, доне Херонімо.

Старий таксист буркнув: «Чортів фараон», і Літума завагався: чи не повернутись. Однак натомість вийшов у задушливу вуличну спекоту. Почвалав розжареним піщаником мимо хлопчаків, які ганяли

ганчір'яного м'яча, плутаючись у нього під ногами. Він спітнів, сорочка прилипла до тіла. Те, що розповіла донья Адріана, здавалося неймовірним. Невже правда? Мабуть, що так. Тепер він розумів, чому з того вечора лейтенант не в гуморі. Так, лейтенант теж штучка. Забажав свою гладунку за такої трагічної ситуації. Оце хіть! Але ж і вскочив у халепу. А донья Адріаніта молодець. Хто б подумав! Літума уявив голу, огрядну, тремтячу шинкарку, яка кпила з лейтенанта, а отетерілий офіцер не йняв віри тому, що бачив і чув. Будь-хто розгубився б і чкурнув. Поліцай нишком засміявся.

У відділку він застав лейтенанта, що сидів за письмовим столом, спітнілий і без сорочки. Однією рукою обмахувався, а другою тримав телеграму, яку підніс під самісінькі окуляри. Літума скоріше вгадував, як за темними скельцями бігає по телеграмних рядках погляд офіцера.

— Найпаскудніше те, що ніхто не вірить, ніби полковник Міндро убив дочку, а потім застрелився сам, — мовив Літума. — Вигадують нісенітниці, буцімто злочин пов'язаний із контрабандою, зі шпигунством, що тут доклав рук Еквадор. Навіть мужолозтво доточили. Уявляєте, яке глупство.

— Кепські новини для тебе, — глянув лейтенант на підлеглого. — Тебе переводять до якогось напівпримарного відділка в департаменті Хунін. Мусиш вирушати негайно, тобі оплачують проїзд в автобусі.

— В Хунін? — Літума непорозуміло втупився в телеграму. — Мене?

— І мене переводять, тільки ще невідомо куди. Можливо, туди ж.

— Це ж так далеко... — скрушно промимрив Літума.

— От бачиш, дурнику, — лагідно дорікнув начальник. — А ти ж так прагнув розкрити таємницю Паломіно Молеро. Що ж, ми її розкрили. І що маємо? Тебе засилають у гори, подалі від спеки і твоїх приятелів. А мене, певно, запроторять у ще глухіший закутень. Ось така дяка за сумлінну працю в цій поліції, куди ти мав дурість устряти. Як тобі там буде, Літумо? Де це бачено, щоб стерв'ятник жив у пустелі! Я вмираю від жалошків, щойно подумаю, як ти потерпатимеш там від холоду.

— Трясця твоїй матері! — філософськи підсумував Літума.

Літературно-художнє видання

Маріо Варгас Льюса

ХТО ВБИВ ПАЛОМІНО МОЛЕРО?

Повість

З іспанської переклали Сергій Борщевський та Лев Олевський

Випусковий редактор *Галина Завалій*

Коректор *Олена Попова*

Обкладинка *Віктор Кравець*

Макет та художнє оформлення *Сашка Шевцова*

Видавець: ТОВ «Видавництво Анетти Антоненко»

ДК №4873 від 26.03.2015

www.anetta-publishers.com

Для листування:

anetta@anetta-publishers.com

Віддруковано з готових діапозитивів

в друкарні ТОВ «Друкарня «Рута»,

ДК №4060 від 29.04.2011,

м. Кам'янець-Подільський, вул.Пархоменка,1,

т. 038 494 22 50, drukruta@ukr.net

Замовлення №

Маріо Варгас Льюса

Л 90 Хто вбив Паломіно Молеро? *Повість* / Переклад з іспанської Сергія Борщевського та Лева Олевського. — Львів: Видавництво Анетти Антоненко, 2016. — 144 с.

ISBN 978-617-7192-41-0

Дія повісті «Хто вбив Паломіно Молеро?» охоплює лише дев'ятнадцять днів, короткий проміжок часу від скоєння злочину до його розкриття. А водночас — кримінальний сюжет, напружена атмосфера, в якій, однак, не бракує гумору і ліричних моментів, що дозволяють авторові дослідити хиби суспільства, де стає можливим жорстоке вбивство.

Це видання присвячується 80-літтю від дня народження Маріо Варгаса Льюси. Вперше повість опубліковано в журналі «Всесвіт», 1988, № 8.

ББК 84 (7Пер) 6-4